ÉLETEM REGÉNYE 6.
Mátkaság
Finta Kata

ÉLETEM REGÉNYE

6. fejezet

Mátkaság

Még mindig az Acélgyárnál

*

Bevezető

Az óesztendőt Csanády énekkar-igazgató családjánál ünnepeltük. Nem mondhatnám, hogy jó hangulatban telt volna az éjszaka, partnerem borús kedélye miatt. Nem értem, bárhová megyünk, mások jelenlétében nem lehet ráismerni; elhúzódó, zárkózott lesz, nem vesz részt a társalgásban sokszor fejfájásra, vagy egyéb bajaira hivatkozik. Mindez rossz hatást gyakorol rám.

1947. Újesztendő hajnalán hazaérkezve, ébren találtam a háziakat. Vőlegényem bekísért, együtt köszöntöttük őket, akik nekem most otthont nyújtanak. Igyekeztem jókedvet mutatni, ami az elmúlt órák tapasztalataira visszatekintve, nem nagyon sikerült.

Amikor végre elbúcsúzhattam a háziaktól, magamra maradtam a szobában, nem jött álom a szememre. Gondolatban visszatekintettem az elmúlt nehéz esztendőre. Küzdelmes évet hagytam magam után. Sivárnak éreztem az egyedüllétet, főleg azóta, hogy Pityu bátyám Budapesten kapott állást és egyedül maradtam a városban. Kezdetben azt hittem, hogy az elmúlt év hozza el nekem a komoly szerelmet, mégis egyre jobban félek a folytatásától. Másként gondolkodik Gyurka, mint én. Talán nem szándékosan, de többször megsért különc modorával, furcsa elképzeléseivel. Félek, mintha megváltozott volna. Vagy csak én képzeltem másnak, mint amilyen? Ki tudhatná ezt nekem megmondani?

Elérzékenyültem sorsom fölött, és sírással köszöntöttem az újesztendőt. Talán egész évben sírni fogok? Olyan sok jó elhatározás és gondolat foglalkoztat, miért nem sikerül megvalósítanom? Nagyon nehéz az életem. Nem így képzeltem el a fiatalságomat. Kétségek gyötörnek, de nem tudom, mit kellene tennem? A jó Isten segítségét kértem, mutassa meg a helyes utat, merre kell haladnom, nehogy eltévedjek a kanyargós életutamon. Vigasztalásul magamban Ady verssorait idéztem fel:

„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.”

Életem regényét korabeli naplóim alapján állítottam össze: 2002. évben.

Interneten való megjelenítésre folyamatosan készítem elő.

Irodában

Salgótarján, 1947. január 2. csütörtök

NEM KÖNNYŰ belezökkenni a rendes kerékvágásba. Még sötét van, amikor megérkezem a gyárba. Reggel általános újévi köszöntéssel, rövid élménybeszámolókkal gyorsan telt az idő. Három jó barát, a kisfőnök: Mándoky Bandi, Csapó, meg P. Nagy összeült lazítani a főnöki szobában. Én pedig ma az irattárat készültem rendezni a főnöki irodában. Amikor beléptem, mindhárman rám néztek, és huncutul nevettek, aztán egyszerre hallgattak el. Egyszóval biztos voltam benne, hogy rólam beszélgettek. Csapó kezdte minden bevezetés nélkül.

– Van már vőlegény?

– Nincs! – *Igyekeztem ugyanolyan röviden válaszolni, nem akartam bővebben kitárulkozni előttük*.

– Akkor ki volt az a kisbajuszos férfi, akivel karácsony előtt láttam? – *kérdezi most már P. Nagy*.

Egyszerre, egymást váltva folytatják.

– Kisbajusza van, nem túl magas, barna… és Gyurkának hívják! Igen, Gyurka! – vágja rá Mándoky. Aztán mindnyájan nevetnek.

– Na? – Mit szól hozzá? – Kitaláltuk?

– Lehetséges.

– Vőlegény? – Vőlegényjelölt?

– Minden lehetséges. – *válaszoltam kurtán*.

– Aztán mikor lesz az esküvő? – *érdeklődik Mándoky*.

– Messze van még… *ezt követően szó nélkül abbahagytam a munkát, és betettem magam után az ajtót.*

Nyomoznak utánam? Mit szórakoznak velem? Én lennék a világon az első menyasszonyjelölt?

Munkaidő után lesétáltam a nagytemplomba. Hideg volt nagyon, a torkom megfájdult, mégis jól esett a hideg levegőben járkálás. Kicsit kiszellőztettem a fejem, úgyis annyi minden kavarog benne. A Mária-oltárnál imádkoztam, ahol olyan

jóleső nyugalom áradt el bennem. *Benned bízom, úgy-e nem hagysz el? Ne engedd, hogy szertehulljon minden álmom.*

Estefelé, amikor megjelentem a kóruspróbán, óriási örömujjongással fogadott a társaság. Jó volt köztük lenni. Körülvettek, éljeneztek, ott is mindenki a kezemet nézte, a gyűrűt keresték rajta. *Honnan jut eszükbe? Ki tudja?* Megnyugtattam őket, mivel erről még szó sincs.

Mikor lefeküdtem, imáim után sokáig gondolkoztam a helyzetemen, amibe belecsöppentem. Nagyon nehéz az életem, így egyedül, úgy érzem magam, a család melegétől távol, mint egy kismadár, kidobva a fészekből… Most látom, milyen érzés egyedül állni ilyen kőszívű világban, egyedül botorkálni sokszor tátongó szakadékok szélén, megtalálni a helyes utat, kitéve megoldhatatlan gondok elé. Oldd meg magad! Oldd meg, ha tudod, mindent egyedül! Miért jutott osztályrészemül ilyen kegyetlen, nehéz sors? Miért?

Milyen másképp lenne minden, de minden, ha nincs háború, és nem veszítjük el otthonunkat, ha együtt lehetne a család…

Kétségek közt

Fáj a torkom. Hiába, mindig átfázom, kevés a meleg holmim. Lementem a kórházba. Nem mozdulok ki pár napig a gyáron kívül. Megüzentem, hogy énekpróbára sem megyek, amíg nem javul az állapotom.

Este eszembe jutottak a délelőtti megjegyzések. Mi volt ez a sok kérdés? Miért foglalkozik velem mindenki? Miért nem hagynak békén?

Tegnap este már azt fontolgattam: gyávaság-e megfutamodni az élettől? Aztán rájöttem, hogy ez nem keresztényi cselekedet. De ki érzi, ki látja az én lelkem vívódását, elhagyatottságát az élet nagy viharai közt? Istenem, úgy-e nem hagysz el engem? Én mindig a legjobbat akartam és szeretném. De kétségek gyötörnek, hogy helyesen cselekszem-e? Kiutat keresek, megoldást, mert fogytán az erőm! Ilyenkor nagyon hiányzik az is, hogy jelenlegi lakásomtól messzire esik a

templom. Milyen jó volt ott a közelében lakni: amikor gondjaim akadtak, csak átszaladtam és vigaszt találtam a templom nyugalmas falai között.

Vasárnap van, mégis bent vagyok a gyárban, túlóráznom kell. Még csak ez hiányzott nekem! Egész délelőtt az irodában kellett maradnom. Éppen most fejeztem be a munkát, itt ülök bent, már mindenki hazament, de nekem ehhez sincs kedvem. Haza? Minek? A hideg szobába? Ugyanis elfogyott a szénkészletem, Kilvádi néni az utolsó kannával hozta be tegnap. Ezért inkább itt írom levelem Pityunak. De mit írjak neki? Olyan nehéz és sötét gondolataim támadnak, amit nem szabad papírra vetni, mert szegény megijed, ha olvassa. Minek keserítsem őt az én bajaimmal? Csak ülök az asztal mellett és bámulok a semmibe. Mi van velem mostanában? Fölöslegesnek érzem magam. Milyen jó volt, amíg legalább ketten a családból együtt laktunk itt a városban. Mindig tudtam valakihez szólni, megbeszélni, megosztani gondjaimat. Miért történik mindez velünk? Miért?

A délutánokat itt fogom tölteni irodában, behozom a kézimunkámat, amíg elhozzák a fűtőanyagot. Annyira elkeseredtem. Hirtelen rátekintek az órára, gyorsan elszállt az idő. Összepakolok, mert sietnem kell az esti misére.

Vacsora után megint előjöttek a borús gondolataim. Na, most légy erős, és derűs, Katalin! Hallom belülről a gúnyos hangot. Hisz' nemrég' még magam tanácsoltam mindenkinek, hogy azt kell tenni. És most hiába minden, sehogy sem sikerül.

Elhatároztam, ezután nem törődöm a gondokkal. Minek? Fázom? Sebaj! Sapka? – Minek? Hagy érezzem, hogy hideg van. Úgyis eddig csupa „arany" volt minden körülöttem. De nagyon kijutott nekem mindenből! Ifjúságom? Pont akkor kellett a jóból elmenekülnünk, amikor leginkább szükség lett volna az otthonra, a meleg családi háttérre.

A lányok ilyen korban gondtalanul töltik fiatal életüket, szórakoznak, élik fiatalságuk boldog napjait. Nekem? Mindig a

lemondás jut. Ezt se lehet, azt se tehetem. Egyedül maradtam. Dolgozom, – tanulás helyett. Kapom a „nagy" fizetést, amiből semmi másra nem telik, csak arra, hogy éppen szűkösen éljek belőle. Mindig elhatározom: legközelebb ezt veszek, azt fogok beszerezni, mert pótolni kell, kellene (!) az elveszett javakat. De hiába, mindig másra kell a pénz, arra, hogy ne fagyjak meg és éhen ne pusztuljak!

Kétségek gyötörnek. Rossz előérzetem van. Mi történt otthon? Guszti bátyámmal, Pityuval, Bandival? Istenem, mi lesz velünk? Istenem, mondd meg nekem, egymásnak szántál-e bennünket Gyurkával, vagy csalódás vár rám? Nem tudom elképzelni nélküle az életemet, pedig egyre gyakrabban gyötörnek kétségek a viselkedése miatt. S ilyenkor agyamba villan László. Milyen más volt, finom modorával sohasem tudott volna megbántani engem.

Mit csinálnék, ha egyszer csak vége lenne mindennek? Nem lennék öngyilkos, azt mégsem! Elfogadnám azt az ítéletet, egy sivár életre szóló döntést, ahol csak bolyongok, mint aki elvesztett valamit, álmatagon járnám életutam a sötétben. Körülöttem emberek, akik észre se vennék, hogy én már nem is létezem a világ számára, hogy már nem hiányzom senkinek… Csak cipelném a terhet, a saját nehéz keresztemet. Talán mosolygó arccal, vagy közömbösen, amíg a jó Isten meg nem könyörülne rajtam, és elkalauzolna ebből a szomorú világból… Elég a küzdelmekből! De hová jutnék? Talán még sivárabb, még szomorúbb helyre, vagy ahol egy boldogabb világ várna rám? Lehetséges, hogy még kiderülhet fölöttem az égbolt?

Túlórák

1947. január 9. csütörtök

Fárasztó napokat hagytam magam után, reggeltől estig megállás nélkül verni kell az írógépet az irodában, nagyon fárasztó robotnak számít. Tegnap este félnyolcig dolgoztam, már azt

hittem, hogy ott kell hagynom az egészet, mert nem bírok tovább egy helyben ülni. Az öreg *„Apró elvtárs” az orrom alá füstölt a pipájával.* Azt hittem, el kell ájulnom, ami nekem eddigi életemben még sohasem fordult elő!

1947-ben itt az irodában mindennek rendben kell lennie körülöttem. Új iktatókönyveknél kezdtem, mindegyiket szép fölirattal láttam el. Az irattárat átrendeztem. Csak az a sok fölösleges munka ne volna!

Nehezen múlnak a napok. Gyurka Pestre ment, de valószínű, hogy már hazaérkezett. Nagyon rosszul esne, ha itthon lenne, de nem jön meglátogatni engem, és nem is telefonál. Erre nem lehet semmiféle kifogása.

Pénteken érdekes álomra ébredtem. Egy rekamién ültünk hárman: rajtam kívül középen egy nagyon szép bánatos szemű lány, mellette Gyurka. A lány betegesen szerelmes belé, ő meg mindkettőnkbe. Éreztem, hogy le kell mondanom róla, hisz’ az a másik súlyos beteg. Rám nézett Gyurka, és én kiolvastam a szeméből, hogy engem jobban szeret, de azt is tudtam, hogy mindez csak tünemény. Intettem a szememmel, hogy a másikra nézzen, mert ő figyel bennünket, s elfordítottam a fejem, ne lássák a szememből hulló könnyeket. Ekkor ment el a villamos az út mellett, zörgésére ébredtem, a párnám vizes lett a könnyeimtől, annyira átéltem az álmot.

A gyárban

Arcán mosollyal szólt ki irodájából az „Indián-főnök”: – Kisasszony! Telefon! *Már megint kisasszony lettem?* Belépek az irodába, kimennek mind, akikkel tárgyalt, maguk mögött az ajtót is bezárják. *Micsoda figyelmesség!* Fölemelem a kagylót, Gyurka hangját ismerem föl.

Jó ideig beszélgettünk, de a rossz vonal miatt alig értettem, mit mond. Annyit kivettem belőle, hogy tegnap este érkezett haza, és találkozott Pityuval; délután fölkeres. *Nekem pedig*

délután vissza kellett volna jönnöm a gyárba, és hatkor ének-próbára készülök.

Mégis otthon maradtam, teát forraltam, vártam, vártam Gyurka érkezését, mivel megígérte. De egyre haladt az idő, és ő sehol. Kezdtem bosszankodni. Annyi a munkám, még most is ott kellene ülnöm az irodában. Ha nem ígéri meg, dolgozom tovább, és egyenesen onnan mehetnék a kórus-próbára, és tessék, hiába vártam, nem jött. Keserűség öntött el. *„Ígéret szép szó”...*

Vasárnap a déli misén bűnösnek éreztem magam azért, mert nem tudok rendszeresen eljárni a templomba; hiszen sokkal több erőm lenne a felgyülemlett gondjaim elviseléséhez. Hűtlenségnek éreztem, lehajtott fejjel, nem mertem fölnézni, Istenhez fohászkodni, és valamit kérni tőle…

Álomszuszék

1947. január 15. szerda

Alig feküdtem le este, kellemetlen rosszullét környékezett. Éjjel is fölébredtem, zúgott a fejem, szédültem és megint éreztem azt a keserű ízt a szájamban. Alig bírtam a villanykapcsolóig támolyogni. Egyre húzott vissza az ágy. Jaj Istenem, nem szeretnék beteg lenni! Azt hittem, megállt az óra, mert nem hallottam a ketyegését. Mindez reggelig négyszer ismétlődött. Amikor meghallottam a gyár reggeli szirénáját, olyan távolinak tűnt, mint amikor Kisbárkányig – innen 20 kilométerre – elhallatszott.

Kilvádi néni nyitott be a szobába, ébreszteni. Nem tudta elképzelni, miért nem készülődöm? Azt hitte, elaludtam. Alig tudtam megmozdulni. Megijedt, amikor meglátott.

– Csak nincs valami baj Katókával? Olyan sápadt az arca.

– Nem bírok fölkelni, nem tudok lábra állni, egész éjjel rosszul éreztem magam, – *mondtam neki. Itthon maradok, nem megyek be az irodába.*

Kilvádi néni azonnal kiment és finom forró teával jött vissza, de még azt se tudtam lenyelni. A szájam még mindig

keserű, hiába öblögettem. Mi ártott meg, ami ennyire megkínzott, nem tudom. Majdnem az egész délelőttöt átaludtam. Délután próbáltam fölkelni, legalább kézimunkázni akartam, de az se ment, ismét le kellett feküdnöm. Estefelé meglátogatott Gyurka, ő is lázas, rosszul néz ki, és fáradtnak látszik.

Szerénke bejött hozzánk, ma itt alszik velem a szobában, mert Kilvádi néninek vendége érkezett. Sokáig beszélgettünk. Közben Gyurka elaludt a fotelban. Szerénke nem engedte, hogy felköltsem, mi pedig éjfélig beszélgettünk. Én utána sem tudtam elaludni, azon gondolkoztam, amiket tőle hallottam. Elmesélte házassága történetét, amilyet magamnak igazán nem kívánnék.

Hallom, hogy Gyurka fölébredt és fölkapcsolta a villanyt.

– Ébren vagy? – *kérdezi*.

– Igen. Éppen most riadtam föl a fényre. Nevetnem kellett, olyan szemrehányóan nézett rám és azt kérdezte, miért nem ébresztettük föl? Szerénke is fölébredt beszédünk hallatán. Mikor elmondtuk, hogy próbáltuk „éleszteni" – el se akarta hinni. Gyorsan összekapta magát és elment.

Egész héten otthon

Kellemes pihenéssel telnek napjaim. Orvosi javaslatra, egész hétre betegszabadságot kaptam, itthon maradhatok. Hamar elmúlt a bajom, itthon jól kipihenem magam; nincsenek kétségeim afelől, hogy a nagy hajsza árt nekem.

Persze, a pihenésnek is megvan az ára, majd ha bemegyek dolgozni, a gyárban nagyon zsúfolt program vár rám.

Valóban, összetorlódott a munka, ezért arra kértek, hogy vasárnap délelőtt is menjek be dolgozni. Mit tehettem egyebet, bementem. Kicsit fáradt vagyok megint, azért minden jól ment. Hétfőtől délutánonként az Erőközpontba járok kisegíteni. A túlóradíjat félreteszem, lesz mire költenem majd. Már első nap izomlázat éreztem a kezemen a nagy-kocsis írógéptől, amelyen az óriási kimutatásokat készítettük. Mire hazaértem, este kilenc óra volt. Alig vártam, hogy pihenjek.

Hét végére már annyira kifáradtam az egész napos gépeléstől, hogy reggel alig bírtam fölkelni, az ágy annyira húzott visszafelé. Bent az irodában is gyengének éreztem magam. Csak azért maradtam, mert a rengeteg munkát nem hagyhattam ott. Ma kellett legépelni a műszak-beosztást is, ami határidős munka.

Elég ideges-érzékeny vagyok különben is, és akkor jön az utálatos Szepessi „elvtárs" az ízléstelen beszédmodorával. A legszebb érzésekről, más előtt szent dolgokról cinikusan, durva hangnemben beszél. Már többször kértem rá, kíméljen meg engem modortalan beszédstílusától, mindhiába, nem hagyja abba. Azt hitte, hogy tréfáltam, amikor figyelmeztettem. Talán úgy gondolja, hogy mindenkinek tetszik, amit összehord, s ami szerinte „vicces"? El se tudja képzelni, hogy másokat sért a durva beszéde. Annyira elegem lett belőle, hogy végül tehetetlenségemben elsírtam magam, ami végre észhez térítette.

1947. január 18. szombat

Szombaton végre, már mehettem kóruspróbára. Valóban azt hitték, hogy szándékosan kerülöm őket mostanában. El se tudják képzelni, mennyit kell nekem dolgoznom az irodában. A másik gondom az, hogy nagyon mesze esik a lakásom a várostól, este, sötétben különösen félelmetes járkálni a sötét és hosszú úton. Próba után néhányan még ottmaradtunk. Péter atya harmonikázott. Eljátszotta nekünk azt a dalt, amit tőle tanultam: *„Egy tangóharmonikán elmondom néked…"* Én énekeltem, – a többiek nem ismerik ezt a dalt, így egyedül szerepeltem. Tetszett a társaságnak, a végén megtapsoltak!

Edittel ballagtam hazafelé. Elmondtam neki, milyen rosszul esik nekem bizonyos megjegyzéseket hallgatni az irodában. Tőle meg azt hallottam, hogy sokan meg azt tartják különösnek, hogy együtt járok Gyurkával, s hogy otthon fogadom őt. Nem értem, miért kifogásolják, hiszen én családi körben élek, nem egyedül. Kilvádi néni és Szerénke mindig otthon van, együtt étkezem velük. Különben felnőtt embernek érzem magam, tudom, mit teszek. Mi köze hozzá másoknak? Túl kell

tennem magam a rosszindulatú megjegyzéseken. Egyszóval: nekem nehezebb az életem, mint másoknak, akik otthon, szüleikkel élhetnek együtt. Nem tudják, nem értik, milyen nehéz egyedül élni, mindent egyedül, tíz körömmel kikaparni, dolgozni, túlórázni, mellette mások gonoszkodó megjegyzéseit is eltűrni. Úgyis csak az a hit éltet, hogy a Jóisten egyszer valaki szeretetével kárpótolni fog mindenért. Csak az ő különös gondviselésének tudhatom be, hogy – ennyi megpróbáltatás közepette – nem törtem meg, hogy becsületesen, tiszta lélekkel, leányságom minden csepp részével megmaradhattam annak, aki voltam.

Erősen hiszem, hogy csak egyvalakié leszek majd egyszer, azé, akit igazán szeretek, akivel majd összekötöm az életem. Köszönöm a Mindenhatónak, hogy a hitem ebben megőrzött, hogy megismerkedhettem olyan áldott, jólélekkel, a házfőnök atyával, aki barátként, mint egy rokon, irányít, segít a nehéz útvesztőkön, és a legveszedelmesebb örvények között is vezetőmül szolgál.

Most, amikor elérkeztem ahhoz a ponthoz, hogy valakit megszerettem, oly sokan el akarják rontani az egészet. Miért nem értenek meg? Talán azért, mert értelmetlenek, vagy kegyetlenek. Sorra veszem a kollégáimat. Csupa férfi között dolgozom, illetőleg rajtam kívül csak egy kifutókislány tartózkodik az irodában munkaidő alatt, és este néhány takarítónő, mikor már elhagyjuk az irodát. Milyen utálatos, milyen aljas valamennyi – mint hímnemű. Mint emberekkel, kollégákkal jó viszonyban dolgozunk együtt. Nem gyerekek, látják, tudhatják, hogy bizonyos időszakokban rosszul érzem magam, de nem bírják szó nélkül megállni. Mindig megjegyzést tesznek: *„Milyen sápadt, milyen fehér a szemhéja.”* Mintha nem tudnák, mi a bajom, folyton zavarba akarnak hozni.

1947. január 25.

Ma van kedves bátyám születésnapja! Egész nap ő jár az eszemben, aki valahol messze, a nagy orosz tajgákon fájó

szívvel gondol ránk. Nézem a fényképét, és arra gondolok: mikor köszönthetjük őt ismét személyesen, ezen a napon?

Ma este gondolatban ő is velünk van; olyan rossz érzés, hogy még mindig távol él tőlünk. Mi lehet vele? Hiszen a néhány soros levélben, amit csak ritkán küldhet, semmi lényegeset nem írhat. Borzasztó lehet neki elviselni az életet olyan nyomorúságos körülmények között. Katonasága alatt készült a kép.

Másnap, vasárnap reggelre virradóan nagy hó esett. Szép fehér a világ. Hófúvás volt, a havat arcomba csapkodta a szél, ahogy a templomba, a tízes misére igyekeztem. Péter atyával találkoztam. Azzal fogadott: Jé, Kató! Milyen szép! Ahogy meglátom magát, mindjárt jókedvre derülök! *Tessék, páter létére bókol nekem!* Vastag rétegben rakódott rám a hó. Péterke a zsebkendőjével csapkodta kabátomról a sűrű hóréteget. A misén borzalmas hidegben énekeltünk a kóruson, csaknem táncoltunk, hogy meg ne fagyjunk.

Visszafelé szinte jólesett, ahogy arcomat a szélnek fordítottam, felfrissültem tőle. Délután akaratomon kívül – egy családi botránynak lettem fültanúja. Nem szeretek ilyesmibe bekapcsolódni. Sajnáltam Szerénkét, nagyon rosszul esett neki anyjának egy megjegyzése. Igen, – jól mondják, hogy a házasság, zsákba macska! Neki nem sikerült.

Később velük együtt kártyáztam, mindig Kilvádi néni nyert. Én pedig az órát figyeltem, mert Gyurka megígérte, hogy ma korán meglátogat. Később a barátai, Dönci meg Sanyi fényképezőgéppel állított be. Telt-múlt az idő, minden neszre felfigyeltem. Aztán elbújtam, mikor végre Gyurka kopogott az ajtón. Rosszul esett, hogy megint ilyen későn jött, és nem is

szabadkozott, miért? Neki ez természetes? Láthatta rajtam, hogy valami bánt, később megkérdezte, mi az oka, – ugratás? Még észre sem veszi, milyen rosszul eshet, ha megígér valamit, aztán nem teljesíti.

Az irodában egyesek félreértik a kedélyességemet, és többen visszaélnek vele. Nos, ezután másként lesz! Délután túlóra közben Szepessi úr (?) diktált. Bocsánatot kért a múltkori viselkedéséért. Azzal védekezett, hogy neki ez az alaptermészete, de igyekezni fog, hogy ezután a jelenlétemben fékezze a nyelvét.

Kerülő úton jöttem hazafelé, s a villamossíneken sétálva azon gondolkoztam, hogy a helyzetem nemcsak anyagi gondok miatt olyan nehéz, inkább azért, mert egyedül ki vagyok téve mindenféle lelki gyötrelemnek.

Álarcosbál – álarc nélkül

1947. január 31. péntek

Hazaérve, a gyárból, csomagokat találtam a szobában. Anyukám és Pirkó lehet itt, örvendeztem, mert vártam őket, de Kilvádi néni le akart hűteni.

– Csak a barátnője jött.

Valóban, itt van teljes életnagyságban az én kedves gyermekkori barátnőm, Piroska. Olyan jól néz ki, örömmel öleltük át egymást. *Aztán körülnéztem, és fejcsóválva ismétlem*:

– Nem, nem, én érzem, hogy anyukám is itt van valahol! Erre előbújt rejtekéből. – Édes kislányom! – karját szétárva üdvözölt.

A cserkészbálra jöttek. A múlt héten Viszoczky, egyik kedves kollégám meghívott bennünket a bálra. Mivel jelmezbál lesz, nekem gondot okoz a jelmez beszerzése; nem akarom az összegyűjtött pénzemet ilyesmire elkölteni. Mégis el kell mennünk, mert néha ki kell kapcsolódni. Ezért hívtam meg anyukámat és a barátnőmet.

Este együtt indultam Pirkóval az énekkari próbára. Mindenképpen mennem kell, mert a legépelt szöveget várják tőlem. Út közben találkoztunk Gyurkával, őt is visszafordítottuk. Kihívattuk a karmesterünket, átadtam neki a szöveget. Elengedett a próbáról, mivel látta, hogy vendégeimmel vagyok. Este izgatottan készülődtünk, a holnapi bálra ruhákat próbálgattunk. Nem tudtam, sikerül-e jelmezt kölcsönöznünk? Kapunk-e valahol álarcot? Elhatároztuk, hogy jelmez nélkül is megyünk. Sokáig beszélgettünk, későn aludtunk el.

Szombat. – Mivel a hét utolsó napján rövidebb a munkaidő, már délben hazamehettem. Otthon izgulunk, készülődünk. A nagy rumliban még alig beszéltem anyámmal, pedig annyi mondanivalóm lenne számára. Elegánsan felöltözve, teljes készenlétben várakoztunk Gyurkára, mivel – fölvett szokásához híven – jól elkésve állított be, ami engem főleg vendégeim miatt, nagyon kellemetlenül érintett. Egyébként is rossz volt látni, amint fáradtan, lehangoltan nyitott be a szobába. – Mi történt? – érdeklődtem.

– Fáj a torkom.

Úgy látszik, mindig van valami baja, ha valahová készülünk. Nagyon kedvemet szegte savanyú ábrázatával. Vajon

megint mi bántja? Amikor az acélgyári kaszinóhoz érkeztünk, már mindenki jókedvűen szórakozott. Különleges, ötletes jelmezeket láttunk, de rajtunk kívül mások is jöttek civilben, mivel sajnos, nem sikerült jelmezt szereznünk.

Gyurka változatlanul rosszul érzi magát, nyomott hangulata a környezetére és a mi kedélyünkre is rányomja bélyegét. Sajnálom, de egyben nyugtalanít, hogy valami nincs rendben nála. El akarom magamtól hessegetni a kellemetlen gondolatokat, de mindig újra előjön. Most is rosszul esik a viselkedése. Ismerkedésünk kezdetén nem tett ilyesmit, de mostanában egyre gyakrabban előfordul nála, most is figyelmetlen és szórakozott. Próbáltam hatni rá, de nem használt. Legszívesebben hazamentem volna, de vendégeim miatt nem tehettem.

Később átmentünk a kisebb terembe, igyekeztem magam túltenni a kellemetlenségen, és megjött a hangulatom. Balalajka zenekar játszott. A tágas teremben, igazán jó alkalom nyílt keringőzni. Több ismerős fiú tartozott a társasághoz, örültem, hogy Pirkónak is mindig akadt táncosa. Engem is fölkértek, egy ismerősömmel nagyon jó csárdást jártunk együtt, utána még többször fölkért. Észre vettem, hogy ezért Gyurka megharagudott. Azt ugyan nem tudhattam, mit gondolhatott magában. Talán azért jöttünk ide, hogy Pirkóval együtt búbánatosan kuksoljunk mellette a sarokban? Ha valami bántja és nem érzi jól magát, akkor is illene gondoskodni a szórakoztatásunkról, netán még a táncosokról is – ha már eljött velünk. Anyukám ott ül a közelében, legalább vele társalogna. De nem, inkább úgy tesz, mintha valaki megsértette volna, duzzogó arccal ül, és mereven néz a semmibe.

Leültünk pihenni, a társaságban többen cigarettára gyújtottak, engem is megkínáltak. Előbb nem akartam elfogadni, hiszen nem szoktam dohányozni, de sietve megszólalt Gyurka, – s majd' hanyatt estem, amikor kezét figyelmeztetően fölemelve, szinte parancsoló hangnemben azt mondja:

– Cicának azt nem szabad! *Gondolatban elnyávogtam magam: „Nyaúúú…"* mert nagyon kellemetlenül érintett a

figyelmeztetése. Ezért aztán megköszöntem és elfogadva a kínálást, néhány slukkot szippantottam a cigarettából, aztán elnyomtam. Ezután bosszantásként, újra elmentem táncolni, és *„csakazértis dáridóztam!”* Pedig a torkomat valami sírásféle fojtogatta és nehezen sikerült nyugalmat, jókedvet erőltetnem magamra. Tánc közben figyeltem Gyurkát, ahogyan tüntetőleg elfordítja a fejét. Így telt az idő egészen reggelig. Mindez nekem nagyon nem tetszett. Én szerettem volna magam jól érezni, mulatni, mint korábban, ha ebből a célból valahová elmentünk. Ráadásul a ruhatárban is cirkuszt rendezett, amikor már alig álltam a lábamon. Helyette én szégyelltem magam anyukám és a barátnőm előtt.

Vasárnap fél hatkor érkeztünk haza. Későn ébredtünk, és gyors készülődés után a déli misére együtt indultunk Pirkóval a zord hidegben, ő az evangélikus templomba ment, ami szemben van a miénkkel. Megvártuk egymást, és együtt sétáltunk haza.

Másnap elkísértem a barátnőmet, a korai autóbusszal utazott haza. Visszafelé betértem misét hallgatni a templomba. Milyen kevesen vannak hétköznap, itt-ott ülnek csak néhányan a padokban. Elhatároztam, hogy tavasszal, amint jó idő lesz, eljárok néha a korai misékre.

Eszembe jutott Pirkó korábbi bemondása, hogy mennyire irigyel: *Te menyasszony leszel, mekkora tekintély előttünk!* Pedig most része lehetett a bálon olyan jelenetnek, amitől az ő helyében nekem elment volna a kedvem mindentől.

Nem értem Gyurkát

Salgótarján, 1947. február 4. kedd

KÓRUSUNK MA a Bányakaszinóban tartott próbát. Igazán nem szívesen hagytam magára anyukámat, mégis el kellett mennem. Útközben benéztem az üzletbe, de azt hiszem, utoljára tettem és hamar továbbálltam. Olyan érzésem támadt, hogy talán Gyurka nem is szeret engem. Gondolom, ez részemről

nem érzékenység. Valami baj lehet nála, már többször éreztem hasonlóan. Ugyanis előre megbeszéltük, hogy próba után várni fog, de nem jött értem. Egyedül mentem hazafelé a sötétben, végig a városon. Alig értem haza, akkor jött utánam, de még csak nem is szabadkozott, miért nem jött elém a megbeszélt időben. Nagyon jól tudja, mennyire nem szeretek egyedül járkálni sötétben. Amikor anyuka átment Kilvádi nénihez beszélgetni, próbáltam szóba hozni és részletesen megtárgyaltuk a dolgot. Minden előjött, hogy ő is, én is elfoglalt vagyok, állandó hajsza az életünk, de hasonló jelenetek mégsem vezetnek semmi jóra. Köztünk ilyennek nem volna szabad megtörténnie.

Másnap a gyárban a kapuhoz hívattak, üzenetet kaptam. Anyukáért jöttek kocsival, haza kell mennie. Megígérte, hogy jövő héten ismét eljön. Alig voltunk együtt. Azt hiszem, ő is észrevett valamit, ami joggal nyugtalaníthatja. Utazáshoz igazán nem jó az idő. Esik az eső, és nagyon hideg van. Izgultam, nehogy megfázzon út közben.

Délután siettem a városba, az üzletben hagyott csomagokat szerettem volna postára adni. Sajnos, már zárva találtam, pedig még nincs négy óra, máskor mindig később zárnak.

Este otthon szokatlan csend fogadott, egyedül voltam a házban. Élveztem a magányt. *Ilyenkor tudok imádkozni.* Most inkább csak kérdeztem. De választ nem kaptam rá. Aznap kétségek között, maró fájdalommal teli lélekkel hajtottam álomra a fejemet.

Elkeseredtem, olyan sok minden összejött. Szinte már nem ismerek magamra. Én vagyok-e, aki a halál gondolatával foglalkozik? Ha nem élne bennem ott belül, a lelkem mélyén az a hit, amit a vallásosság belém oltott, már rég' a vesztembe rohantam volna. Istenem! Ezt a sorsot érdemlem? Nem, én nem így képzeltem el az életemet. Mindig ugyanott kötök ki, akárhogyan töröm a fejem, hogy az én elképzeléseim a

helyesek. Nem nekem való ez a környezet. Hogy szeretnék néha rohanni, itthagyni mindent. Az irodában annyira zavarnak azok a közönséges szavak, a kicsinyes szemlélet, a nulla életszínvonal… Úgy érzem néha, én is csak süllyedek lefelé, de ki fog engem felemelni, ha lezuhanok a mélybe? Meghallja-e valaki segélykiáltásaimat? Hiszen igazán őszinte senkihez sem lehetek. Barátnők – itt, Salgótarjánban? Már megtanultam, hogy ebben a városban nem tudok megbarátkozni az emberekkel. Sajnos ehhez a színvonalhoz képest, nagyon kicsiszolódott a szépérzékem. Mindenütt, mindenben csak a jót, a szépet keresem, de semmi értelmét nem látom. Hiába, én még a *„reakciós" úri világban* nevelkedtem, amit nem lehet belőlem kiölni. És ez a vágy lelkemben egyre csak fokozódik, mindig a tapintatos modort keresem – és helyette általában falakba ütközöm.

S én naiv, azt hittem, egyedüli vigaszom Gyurka lesz, amikor megismerkedtünk, úgy éreztem, nélküle sivár lenne az életem. Miért is hittem, hogy betölti majd László helyét? De ő nem ért meg engem, néha még a jóakaratával is csak gyötrelmet okoz. Úgy látom, egészen más az a világ, amelyben nevelkedett, amiben él, ő mindent másképpen lát és érzékel, mint én. Csak azt tudnám, hogyan lehetne rajtunk segíteni?!

Szabadságon

Bementem az irodába, meglátogatni a kollégákat, persze, megint befogtak, délig maradtam ott és dolgoztam, amivel legalább meghosszabbítják a szabadságomat. Nem tudom, komolyan, vagy csak tréfából azt elemezték, hogy már nem is jár nekem több szabadság. Bementek a főnökhöz, ő azonban arra adott utasítást, be kell írni azt a három napot szabadságnak, amit az irodában töltöttem.

Salgótarján, 1947. február 9.

Reggelre gyönyörű nagy hó esett. Későn vettem észre, mert reggel még ágyban is sokáig olvastam. Csak azt nem tudom,

hogy fogok a templomba, ilyen hosszú útra menni, félcipőben? Ahogy kinéztem az utcára, még lábnyomok sem látszanak a hóban. Mégis elindultam a déli misére. Sokáig imádkoztam mise után is. Eszembe jutott Pityu aggodalma. Azt mondta: *„Attól félek, a vesztedbe rohansz!”* S lám, igaza lenne neki? Elhatároztam, hogy a jövőben nem zárkózom el az emberek elől, többet fogok mozogni mások társaságban.

Kedd. – Az utolsó szabadnapomra ébredtem. Már két napja csúf idő van, olvad a hó. Alig lehet az úton járkálni. Holnap munkába állok. A lucskos út ellenére elmentem kóruspróbára. Már elharangozták a hetet, mikor odaértem. Utána moziba mentünk, a *„Zene varázsa”* c. filmet forgatták. Úgy vettem észre, hibás film lehetett, részek hiányoztak belőle. Gyurka hazakísért. Beszélgetés közben kitört belőlem minden keserűség, ezért nem tartottam magamban az érzelmeimet.

– Lehet, hogy fájdalmat okozok neked, de tudom, hogy az *elfojtott gondolatoknak* szabad utat kell engedni. Ha nem tenném, félek, rossz irányba terelődne a kapcsolatunk. Te nem érzékeled, hogy már nem is járunk jó úton? Mindig, mindenütt a rendet, a tiszta helyzeteket keresem magam körül.

– Most mi a bajod velem? *Froclizol?* – szakított félbe.

Ezt a kifejezését végképp nem szeretem. Amikor ezt használja, ilyenkor nincs indoka, nem tud mit válaszolni az érveimre, ezért folytattam.

– Nem akarlak megbántani, de ha együtt akarunk maradni, akkor változtatni kell a kialakult helyzeten, mert ha ismétlődnek azok, amilyenek az utóbbi időben megestek köztünk – gondolok itt arra a napra, amikor anyukámmal és barátnőmmel szórakozni mentünk, vagy az általad sorozatosan be nem tartott ígéretekre – nem jósolhatok hosszú távot közös jövőnknek. Ki kell mondanom: engem annyira megdöbbentett, kiábrándított a viselkedésed, amit nem szeretnék többé elviselni.

Néhányszor teljesen ide nem vágó megjegyzést szúrt közbe. Tudom, nem tetszett neki, amit mondtam, ezért ha nem is fajult veszekedéssé a beszélgetésünk, láttam rajta, hogy nem kedvére

való a megnyilvánulásom. Ezért azt sem tudom, mennyire hatott rá a beszélgetés.

Este. Mindjárt éjfél és most egy vékony hálóingben írom a naplómat, pedig már eléggé lehűlt a szoba. Gyorsan aludni tértem, mert holnap dolgoznom kell, szükségem van a pihenésre.

Befogtak pártmunkára

Salgótarján, 1947. február 13. szerda

SOK MUNKA várt rám az irodában. Telefonon kerestek; fölvettem a kagylót: – Halló. *Engem hívnak.* – Valaki mondja a nevét: – Juhász. *Honnan ismerem?, nem jön elő.*

– Finta – *válaszolok röviden*. Mivel Katikának szólít, biztosan ismerjük egymást. Mindegy, honnan. A lényeg, hogy vasárnap délutánra beosztottak egy pártgyűlésre gyorsírással jegyezni az előadásokat. Kettőtől estig tart az összejövetel. Négyen leszünk, kettesével váltjuk egymást, azonnal gépbe mondhatjuk a szöveget. Utána műsort rendeznek, amire tiszteletjegyet kapunk. De kinek lesz kedve arra, egész délutánig tartó kemény munka után?

Este nem tudtam fennmaradni, annyira elálmosodtam, korán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Azonban annyira fáradtnak éreztem magam egész heti- és a vasárnapi megerőltető munka után, alig aludtam, többször fölébredtem, ki sem pihentem magam.

Szeretem a munkát, de az, ami itt van a gyárban, ami a vállamra nehezedik, az már embertelenül sok. Azt se tudom, mihez fogjak. Arra sincs időm, hogy kellő gondot fordítsak az irattárra. A levélhalmazban alig bírok eligazodni. Hiába, nagy az üzem, egyedül már képtelenség elvégezni a rám rótt feladatokat. A kollégák megsértődnek, ha nem őket veszem előre. De nagyon sajnálom, egyszerre csak eggyel tudok foglalkozni.

Viroszták bácsi aggódva kérdezte, hogy mi van velem?

– Sápadt, lefogyott, elhanyagol bennünket – mondta.

Magam se tudom, miért, de így van. Azt is tudom, hogy ez hiba, de nem találom a helyes megoldást. Ráadásul megint meg vagyok hűlve. Félcipőmben mindig fölfázom a lábamról.

Beugrattak

1947. február 15. szombat

Olyan történt velem, amit el se hittem volna. Hábel Jóska, kollégám mellém ült. Láttam rajta, hogy valami fontos dologra készül. Jól számítottam, mivel a következő beszélgetés zajlott le köztünk.

– Bizalmasan akarom elmondani, hogy a Pártbizottságtól érdeklődtek, hogy az üzemben ki, milyen pártnak a tagja? Ezért most én is megkérdezem: Katika tagja-e valamelyik Pártnak?

– Én? Egyiknek sem!

Válaszomat követően agitálni kezdett.

– Katika, lépjen be hozzánk, még ma!

– Nem akarok tagja lenni egyetlen pártnak se! Nem jut időm, de kedvem sincs a pártélethez.

– Azt mondták, hogy kötelező!

– Micsoda? Ilyesmire hogy lehet valakit kötelezni? Azt hittem, a párttagság egyéni elhatározás kérdése.

Közelebb hajol hozzám, és szinte suttogva agitál tovább.

– Higgye el, megéri, mert a párttagok sok mindenben előnyt élveznek. Annyi az egész, hogy kevés tagdíjat kell fizetni, amivel megmenti a fizetését. Különben – ezt bizalmasan, csak magácskának mondom – csak MKP tagok maradhatnak a gyárban! Akik nem lépnek be, azokat elbocsátják!

Mondhatom, alaposan megijesztett. Fejemben forogtak a gondolatok. Uram Isten! Mi lesz velem, ha állás nélkül maradok? Az lehetetlen. De hogy lehet bárkit ilyesmire kényszeríteni? Mégis, ilyen körülmények között kénytelen leszek belépni, majd lesz valahogy. Ezért válaszoltam: – Ha így van, mit tehetnék? Nem bánom, de azt ígérhetem, hogy nem fogok

gyűlésekre járkálni. Gyorsan felállt mellőlem, az íróasztalához ment, és azonnal megírta az igazolványt, majd visszajött hozzám, és kezembe adta.

Amikor a vörös könyvecskét az asztalom fiókjába raktam, hogy ne is lássam, nemsokára úgy éreztem, valójában aljas beugratás volt az egész. Szabad ilyen módon tagokat toborozni, fenyegetéssel, ijesztgetéssel? Most, utólag szégyellem, amiért nem láttam át előre, mire megy ki a játék. Azóta nem tudom becsülni Jóskát, lehet, neki jó pontnak számít, ha valakit beszervez, de ezt nem tételeztem föl róla.

Nagyon bánt engem, nem tudom, mit szól ehhez majd házfőnökatya, ha elmondom neki. Sokáig nem ment ki az eszemből ez a beugratási módszer. Rájöttem, csak arra volt jó a pártnak, hogy a jövőben rendszeresen befoghassanak a gyűlésekre, mert ugyebár párttagoknak a pártmunka már kötelező, tehát ezután még kibújni se lehet alóla!

Délután említettem Gyurkának, ő is bosszankodott. Aztán valami apróságon megint összekaptunk. Csak viccként mondtam valamit, ő már megint komolyan vette. Annyira megsértődött, még a teát sem akarta elfogadni tőlem, amivel megkínáltam, pedig azért vártam rá, hogy együtt teázzunk. Nagyon rosszul esett a viselkedése. Nem értem, mostanában miért üt ki olyan balul minden. Ez a nap is szomorúan záródott.

Gyurka pedig, amíg Szerénkével a vasalt ruhákat rendeztük, leült a fotelba, és percek alatt elaludt, de úgy, hogy mi ki-be járkáltunk, még az ajtó csattogására sem ébredt fel. Tudom, ő is fáradt, de többet megenged magának, mint ami illendő lenne. Mért nem alszik otthon? Alig bírtuk felébreszteni, mert álmos voltam, és én is szerettem volna már lepihenni.

1947. február 17. vasárnap

Álmosan ébredtem, mivel még éjfél után se tudtam elaludni. A tízes misére siettem, kórusunk szerepel a templomban. Utána találkoztam házfőnök atyával, behívott az irodába, és elég sokáig beszélgettünk. Elmondtam Gyurkával kapcsolatos kételyeimet, s hogy mennyit bánkódom miatta, mert bizonyos

téren sehogyan sem tudunk megegyezésre jutni. Jó vele beszélgetni, mert lélekben megerősít és az embert elhatározásokra készteti. Megerősített abban, hogy nekem igazam van, ha nem engedek Gyurkának.

Szó szerint azt mondta, és ezt *gyorsírással jegyeztem be a naplómba*: „Szakítson vele, mert aki ilyet kíván a menyasszonyától, az nem szereti igazán. Neki kellene ügyelnie legjobban rá, gyöngéd szeretettel körülvenni, nem pedig arra törekedni, hogy megfossza a lányságától. Gondolja meg jól, mert az egész életét tönkreteheti egy meggondolatlan lépéssel. Most még nem késő. Igaz, ma nehéz férjhez menni, de inkább le kell róla mondani, mert ha az illető ilyen, nem lehet az igazi, és azt ki kell várni, mert a házasságban az első mámoros idők után csalódások jöhetnek, s végül a hűtlenség. Aki nem tudja kivárni, az nem tudja majd betartani a hűséget sem. Próbálja meg, legalább egy időre ne találkozzanak, akkor majd elválik, hogy tényleg szereti-e magát."

Elgondolkoztam a hallottakon. Ezeket már mások is mondták, hogy aki szereti a menyasszonyát, ő ügyel rá legjobban. Tudom, igaza van, de nekem mégis nehéz volna a szakítás, mivel az már törést jelentene a szerelmünkben. Nem szeret, nem szeret jól, csak ezt zakatolja a szívem…

Amint hazaértem, gyors ebéd után lepihentem, mert délután kettőtől megyünk a pártértekezletre. Aztán ott ültem a sok *„elvtárs-elvtársnő"* között. Még jó, hogy Irénke a párom, ketten írtunk együtt, tízpercenként váltottuk egymást másokkal. A szónokok hasonlóan váltakoztak. A férfiak még csakcsak, de akadt két pergőnyelvű „elvtársnő", akik egy szuszra hadarták el a mondókájukat. *„Tagadjuk, hogy a nőknek csak a főzőkanál mellett van a helyük! Igenis, követeljük részünket a politikából!"…* Aztán: *„Halál az összeesküvőkre! Követeljük, hogy elnyerjék méltó büntetésüket…"* stb. stb. *Ide még az én beszédírási tudásom is kevésnek bizonyult, olyan gyorsan hadartak.* Már alig bírtuk mozgatni a kezünket.

Aztán észrevettük, hogy Homoki a fényképezőgép lencséjét többször felénk fordítva, kattintott a gépén. Hiába integettünk neki, hogy ne! Megörökítette képünket a II. MKP Nógrád megyei Kongresszusán! *Ott fogunk „lógni" a képeken az „elvtársak" között! Micsoda „öröm, micsoda kitüntetés" (!) nekünk! Nagyon köszönjünk, de inkább nem kértünk volna belőle!*

Semmi kedvet nem éreztünk tiszteletjegyünkkel elmenni a műsorra és vacsorára, mert bőven megelégeltük a mai napra ránk mért feladatot. Vasárnap van, és alaposan kifáradtuk a munkában. Pedig igazán jó lett volna kipihenni az egész heti robot-fáradalmait az egyetlen szabadnapunkon.

Viharfelhők

Alig raktam le holmimat, megérkezett Gyurka, hozott egy rádiót, rögtön kipróbáltuk. Jó volt zenét hallgatni. Azonban ő az ajándékért mást is várt volna tőlem. Beszélgetés közben én emlékeztettem a *fogadalomra*, amire szavát adta, és előhozakodtam a délelőtti beszélgetéssel, amit házfőnök atyával folytattam. – Nem vagyok hajlandó valakinek a szeretője lenni. Ebből nem engedek! – Mire felém fordult, és azt kérdezte: – szeretsz te engem igazán, úgy, mint régen?

Kicsit hallgattam, nem akartam válaszolni. Valami űr tátongott közöttünk. Ég – és föld. Ha igazat akarnék mondani, azt kellene kijelentenem, hogy már nem szeretem annyira, mint korábban. De nem mondtam ki. Csak éreztetni akartam vele mindazt, amit hetek óta érzek és gondolok erről az egészről, hogy megváltozott valami köztünk, az biztos! Ezért az egyenes válasz helyett teljes komolysággal csendesen jegyeztem meg:

– Féltem a közös jövőnket. Elfelejted, amit egymásnak fogadtunk, azt könnyen sutba dobod, azonban nem teljesíted az ígéreteidet. Sorozatosan előfordul, hogy hiába várok rád, amikor valamit megbeszélünk. Már többször szóvá akartam tenni neked, ami szintén bánt, még akkor is, ha nem tartod fontosnak. Elhanyagolod a külsődet. Ezzel lejáratod magad, de

engem is sértesz vele. Eddig nem szóltam róla, hogy egy alkalommal két kolléga gúnyosan jegyezte meg, amiért „mackó nadrágban" és „tornacipőben" vártál a gyár kapujában. Igaz, akkor leintettem őket, mégis bántott a dolog. Mit szólnál hozzá, ha én ugyanazt tenném, ha elhanyagolt külsővel, slamposan keresnélek az üzletben, vagy úgy mennék hozzátok látogatóba? S mi lenne a családod véleménye rólam?

Amikor ideges vagy, nagyon meg tudsz bántani, néha egész gorombán beszélsz velem. Már többször megsértettél modortalanságoddal társaságban és idegenek jelenlétében is. Azt hiszem, inkább én kérdezhetnélek téged, hogy szeretsz-e igazán? Szabad ilyeneknek előfordulnia közöttünk? Hiába szeretlek, ezek a dolgok közénk ékelődnek, ami nem tudom, jó lesz-e nekünk? Még sokáig beszélgettünk. Csendben hallgatott egy ideig, aztán védekezésül, hirtelen – és nem most először – azt mondta: – Makacs vagy!

Persze, ilyenekre nem tud mit válaszolni, nincsenek érvei, legtöbb esetben védekezésül csak azt hajtogatja, hogy *makacs* vagyok, amit nem tud mivel megindokolni.

– Lehet, hogy bizonyos esetben nem engedek. Való igaz, hogy számomra fontos dolgokhoz makacsul ragaszkodom, ami nem fér össze a lelkiismeretemmel és legjobb belátásommal, abból nem engedek!

– Hidd el, nagyon szeretlek, s azért vágyódom annyira utánad. Annyira szeretném, ha már egymáséi lehetnénk.

– Ez viszont nem rajtam múlik, nekem van biztos állásom és rendszeres jövedelmem. Nem tőlem függ, hogy összeházasodjunk. Másképpen pedig – tudod, nem tehetem meg, amit ígéreted ellenére óhajtanál, mivel én ragaszkodom a fogadalmunkhoz.

Ilyen viták után legtöbbször mégis kibékültünk, nem szeretek haraggal elválni tőle.

Este sokáig nem tudtam aludni. Mintha nemcsak a derült égen, de a szerelmünk fölött is viharfelhők gyülekeznének. A sok vita köztünk természetes lenne? Annyira más a termé-

szetünk, világfelfogásunk, s a nézeteink szinte minden téren különböznek. Ki lehet ezeket küszöbölni, ilyen körülmények között elképzelhető-e, hogy mi valaha is boldog házasságban éljünk? Néha olyan érzéseim támadnak, mintha a mamája nem akarná még az eljegyzésünket. Vajon miért? Igaz, alig ismerjük egymást, alig találkoztam velük, a család tagjaival. Gyurka sosem kezdeményezi, hogy menjünk hozzájuk. Amikor beteg volt a mamája, szerettem volna meglátogatni, de valahogy – akkor is elmaradt, mintha nem akarták volna. Én pedig nem szeretek senkinek a terhére lenni.

Hírek otthonról

1947. február 18. kedd

Sajnos, anyuka nem tud jönni, ahogyan ígérte, mert a múltkor abban a rettenetes időben hazafelé megfázott. Piroska barátnőm viszont meglátogat. A megbeszélt időpontban vártam őt, az autóbusznál. Nagyon örülök neki, mert ritkán találkozhatunk. Sok lányt ismerek, jó kapcsolatot tartok fenn néhányukkal, *nem barátnőként*, mert valahogyan mások itt az emberek, más egy gyermekkori szoros barátság, valahogyan mélyebb, tartósabb. Itt nagyon hiányzik nekem egy hasonló kedves barátnő. Eddig még nem tudtam mással igazán összebarátkozni, úgy, mint vele – a marosvásárhelyi néhány iskolatársam kivételével.

Nem szoktam ahhoz a légkörhöz, ami itt gyakran körülvesz. Egyre gyakrabban érzem, hiányzik az igazi jó társaság. A körülöttem élők közül többen nem születtek bele, avagy nem hozzák magukkal a jó modort, amit utólag nem tudnak megszerezni. Olyan vagyok itt, mint az idegenbe tévedt vándor, aki keres és kutat, tetszik is neki a sok újdonság… mégis mielőbb – hazavágyik.

Előadás lesz az Olvasókörben, erre hívtam meg Piroskát. Gyurka talán nem is jön, mint mondta, mert beteg az édes-

anyja. Bár furcsa lesz nélküle elmenni, azonban Pirkó meghívásra jött hozzám, a vendégem miatt nem mondhatok le róla.

A délutánt készülődéssel töltöttük Piroskával. Közben énekeltünk, és sokat nevettünk, elmondtuk egymásnak az időközben történteket. Aztán ketten elindultunk szórakozni. Nocsak! Az Olvasó bejárata előtt kit látnak szemeink? Gyurka jön velünk szemben. Mégis eljött!

Az előadás szórakoztató volt, egy táncszám kivételével. Ízléstelennek találtam, hogy a nők harisnya nélkül, *meztelen lábakkal táncolnak a színpadon!*

Alig helyezkedtünk el, Gyurka már megint megjegyzést tett: – Már megint ki vagy kenve! – *Nem először szegte kedvemet hasonlókkal*.

– Én? Púderen kívül semmit nem használok, nem is tartok otthon. De ha körülnézel, láthatod, általában majdnem minden nő arca ki van készítve ilyen alkalmakra. Én magam sem szeretem a festéket. – Persze, alaposan lelombozódtam a megjegyzése miatt. Hiába, nem tud viselkedni. Nem érzi, hogy társaságban, nyilvános helyeken nem illik megjegyzésekkel illetni engem? Hirtelen eszembe jutott, talán jobb lett volna, ha otthon marad, ahogyan mondta. Úgy látszik, ilyenekben leli kedvét, vagy azt akarja elérni, hogy ne menjünk együtt sehova? Most aztán előtörtek azok a bántó dolgok, amelyek az utóbbi időben egyre gyakoribbak. Hiába, már nem tudom elhessegetni magamtól, mindig előtolakodnak. Maholnap eljegyzésre kerül sor, és éppen mostanában sorozatosan történnek köztünk *nézeteltérések***.** Bábunak néz engem, akit folyton figyelmeztetni kell, mintha nem tudnám, mit lehet, és mit kell tennem? Ráadásul éreztem, láttam rajta, hogy bántani, *bosszantani akar* a megjegyzésével. Utána egész este szándékosan elfordult tőlem, rám se nézett, és nem szólt hozzám. Idegenek előtt, mások társaságában határozottan faragatlan, nem tud, vagy nem akar kulturáltan viselkedni. Nem, és nem értem a célját. Talán mások előtt ő szégyellné, hogy szeret, hogy együvé tartozunk?

Egész este, még otthon is ez járt a fejemben. Pirkóval sokáig beszélgettünk erről, azt mondta, neki is feltűnt Gyurka különös viselkedése. Ezzel a kifejezéssel mondta: különös viselkedése!

Utána beszéltem neki a kapcsolatunkról. Azt hiszem, *neveltetési problémák* okozzák nála a gondokat. Bár nem egy embert ismerek, aki szintén egyszerű körülmények között nőtt föl, mégis tud illedelmesen viselkedni, ha otthonról is kapott jó útravalót, és a középiskolában, tanult emberek között és a munkahelyén – valami mégis ragad rá. Kollégáim között is akad, nem is egy, aki munkásszármazású, mégis igyekszik elsajátítani valahol (pl. iskolában) a normális viselkedés alapszabályait, ezért aztán társaságban is meg tudja állni a helyét. Én nem nézek le senkit, az egyszerű munkásokat sem, de azt elvárom, ha valaki velem akar maradni, tanulja meg a jó modort!

Ilyenkor azt sem tudom, mitévő legyek? Igyekszem kedvére tenni, ő meg nem törődik azzal, hogyan érezem magam, ha társaságban sérteget. Arra gondoltam – és egyre jobban érzem – ha egész este képes mellettem ilyen hidegen, mereven ülni, az nem a szeret jele. Megint azt szajkózza, hogy makacs vagyok, ez a mániája! Az ilyen bugyuta megjegyzésekkel csak olajat önt a tűzre. Felnőtt embernek érzem magam, és azt igazán nem tartom bűnnek, hibának, ha egy műsoros estén púdert kenek az arcomra. Ezért nem engem kell megváltoztatni, néha ő is lelkiismeretvizsgálatot tarthatna, akkor belátná, hogy hibázott.

Elgondolkoztató, hogy valami máris megbolygatta boldogságunkat. Talán nem fogom elérni azt, amire annyira vágytam, hogy ugyanúgy szeressen valaki, ahogyan én őt szeretem. Nem akarok ilyen jeleneteket az életemben, nem akarok a házasságban örökös nézeteltérések és apró veszekedések között élni. *Megértésre, szeretetre vágyom!*

Rendezik a fizetéseket

Salgótarján, 1947. február 21-24.

A NAPOKBAN hallottam, hogy ismét *emelik a fizetéseket*, az enyémet 300-ra! Abból az összegből már tudok valamennyit megtakarítani. Az üzemfőnöki irodában azt kérdezték tőlem: mit is fogok kezdeni egymagam ennyi pénzzel?

– Akik családban élnek, megoszlanak a költségek, kevesebbe kerül a lakásrezsi, a koszt.

– Magának járna gyári lakás. Miért nem kéri? – *kérdezi tőlem Mándoky*.

– Ott van a mérnök úrék *(Mándoky és Réti)* mellett egy üres szoba, miért nem kéri azt? Gondolja el, milyen jó lenne *két fiatalember* mellett lakni! – jegyzi meg P Nagy némi felhanggal.

Mindig húznak valamivel.

– Úgy érzem, helyesebb, ha egy fiatal nő családnál lakik, még ha az albérlet is. Ráadásul én szerencsés vagyok, mert Kilvádi néni családtagként kezel. Dehogy is költöznék két fiatalember szobája mellé. Még csak az kellene, akkor pletykálnának csak igazán!

A fizetésemet valóban felemelték, mostantól már havonta 310 Ft-ot kapok!

A Sodronygyárban mostanában túlórában kisegítek**,** és én koptatom az ottani nagykocsis írógépet is. Tegnap P Nagy úrral, ma pedig Döncivel dolgoztam. Néha este kilencig túlórázunk; eléggé kimerít ez a munkatempó, de szükségem van a pénzre, ezért vállaltam el a túlmunkát.

Délután otthon Kilvádi nénivel és Szerénkével kártyáztam, itt volt a férje is. Most én nyertem gyakran. Azt mondták, valaki megcsal. Nem nagyon szórakoztatott a játék, inkább már mentem volna pihenni, de nem akartam elrontani a társaság kedvét azzal, hogy otthagyom őket.

1947. február 26.

Múlt vasárnap a déli misén a kórus énekelt a templomban. Nem várt Gyurka, ezért nekivágtam a hosszú sétaútnak egyedül. Közben arra gondoltam, milyen jó volna, ha együtt járhatnánk templomba, ez több erőt adna, erősebb, tartósabb kapcsolatot jelentene. Elhatároztam, hogy sokat fogok pihenni, és levegőre járni még akkor is, ha ő nem tart velem.

Egész héten jó kislány voltam. Minden este korán lefeküdtem, és tovább ismerkedtem az imakönyvemmel, minden nap elolvasok belőle egy evangéliumi részt. Egyre jobban megkedvelem.

Olvasás közben megjelenik lelki szemeim előtt dr. K Lajos arca, akitől ajándékba kaptam a Missalet. Istenem, miért nem találkozhattam olyan szabad emberrel, aki értelmes, jó érzésű, intelligens és finom modorú, amilyen ő – persze ne legyen az illető se elvált ember, se pap.

Közben összevissza kalandoztak a gondolataim. Rádöbbentem arra, hogy gépiesen mondom az imákat, közben talán nem ott jár az eszem. Hol van ez attól a szívből fakadó imádságtól, amikor valaki hiszi is, amit mond, vagy olvas, hiszi azt, hogy kérése meghallgatásra talál. Ha a mélyére nézek a dolgoknak, érzem: minden igyekezetem ellenére eltértem a helyes életviteltől. Nagy az elfoglaltságom, messze kerültem a templomtól. De magam előtt mégse keressek kibúvókat. Az ember mindig azt teszi, amit a legfontosabbnak tart. Nos, tehát ha én most is ezt tartom magam számára a legelsőnek, akkor igen is találok rá időt és módot. Most sem tudom az életemet elképzelni imádság, templom, tiszta lelkiismeret nélkül. Tehát tudom, mit kell tennem! A tegnapi imám biztosan jó volt, mert hittem benne, hogy az Isten velem van, és segít rajtam. Nem magamnak kértem. Nekem legjobb érzés az, ha azok, akiket szeretek, megelégedettek, boldogok lehetnek. És én ezt kértem imámban.

Aggódom Pityuért

Nem tudom, miért nem ad hírt magáról? Ha bajban van, igazán közölhetné velem. Ismerhet annyira, hogy szívesen segítek mindenben, amennyire módomban áll. Aztán *álmomban* 2-3 levelet adott be a postás, Pityutól érkeztek. Az egyiket elolvastam, de nem tudom, mi volt benne.

Később magam előtt láttam házfőnök atyát, amint legutóbb olyan kutatóan nézett rám és azt mondta: Kató, Kató, ne hanyagoljon el ennyire. Bizony, én is úgy szeretnék már vele hosszan elbeszélgetni. Ismeretségi körömben ő a legjobb barátom. Mostanában egyre gyakrabban érzem hiányát egy igazi jó baráti beszélgetésnek. Aztán éppen a következő levelet kezdtem bontogatni, mire fölébredtem. Nos, két levél, de egynek sem tudtam meg a tartalmát. Erre lehet azt mondani, hogy nesze semmi, fogd meg jól!

1947. március 3.

Március első vasárnapján igazi tavaszi napsütésre ébredtem. Az ablakomon bekandikált az áldott, meleget sugárzó napfény, olyan jólesően simogatja szomorú lelkemet. Szeretem a vasárnap reggeleket, amikor nem kell korán fölkelnem, és a misére készülődöm. Ezek a legszebb perceim. Mise után a Mária-oltárhoz mentem. Milyen rég' voltam ott utoljára. Hogy kértem akkor Szűzanyát, ne hagyjon el árvaságomban, és most én vagyok hozzá hűtlen. Miért nem jövök ide gyakrabban, mint korábban? Most újra kértem, fogadjon vissza, mint a tékozló fiút az édesapja, kértem, nyújtsa felém a kezét, hajoljon le hozzám, hogy érezzem, hozzá tartozom.

Elég régen voltam utoljára áldozni, ezért most minden olyan hihetetlenül távol esett tőlem. Amikor fölmutatták az ostyát, a meghatottságtól könnyek gördültek le az arcomon. A jó Isten látja talán csak egyedül, hogy én csak jót akarok, ő tudja, mert a lelkem előtte mindenkor nyitva áll.

Amint kiléptem a templom kapuján, csalódás ért. Ígérete ellenére Gyurka nem várt rám. Úgy látszik, ezt már sorozatban

teszi velem. Büntet, mert egy bizonyos dologban valóban makacs vagyok vele szemben! Múlt szerdán, amikor énekkarra készültem, benéztem hozzá. Kért, várjam meg, mert úgyis arrafelé tart, és elkísér egy darabig. Én sürgettem, nem akartam elkésni, ő meg húzta az időt, mintha szándékosan tette volna, s addig, hogy mire elkészült és elindultunk, már félórás késésben voltam. Ezt a pontatlanságot én nem szeretem, nem szép tőle, hogy így átejtett. Ha tudom, hogy nem készül el időben, egyedül is elmehettem volna, mint máskor. De miért hiszek még mindig neki? Hányszor megtévesztett már!

Azért is bánkódom, mert nem törődik a lelkével. Mivé fajul az emberiség, ha csak a testi gondjaikkal törődnek és elhanyagolják a lelküket. Lehet, ezért nincs köztünk teljes egyetértés, mert másként értékeljük a lelki szükségletet. Azt mondják, hogy legszebb idő egy lány számára a menyasszonysága. Nekem ilyen szomorú időszakom nem volt, még a menekülés közben, a vonaton is jobban éreztem magam. Sokszor kétségbeesés fog el, hogy vajon jól alakul-e a sorsunk? Nem követek-e el vétket magammal szemben, ha nem változtatok rajta? Ilyen világnézeti különbségek miatt később javulhat-e közöttünk a helyzet? Vagy egyenesen úgy rohanok a vesztembe, mint egy elszabadult gyorsvonat a lejtőn?

Én már nem tudok változtatni azon, de nem is akarok, hogy vallásos életet éljek. Ha pedig ő ezt nem érti meg, örökös ellentét lesz közöttünk. Ha nem lennék beoltva hittel, tudom, már nem is élnék. Akkor már nem érezném, hogy egy szomorú, árva, életre ítélt vagyok. Igen, árvának, szomorúnak érzem magam, mert az, akit legjobban megszerettem ezen a földön, lélekben nem tart velem. Olyan, mintha csak a teste járna ide, de lelke, ki tudja, merre kalandozna? Ez a kő annyira rám nehezedik, olyan súlyosnak érzem, hogy nem bírom továbbcipelni. De nincs, aki könnyítene rajtam. Ide vagyok bezárva ebbe a szűk kis szobába, mint egy börtönbe.

Nem tudok hinni, nem tudok bízni ezután. De ezért kit okolhatok? Szüleimet, hogy magamra hagytak? De hát ők se

akarattal tették! Tudom, anyám mennyit sírhat, mennyit szenvedhet miattam, hiszen többször itt van mellettem és látja, miben élek. Vagy a szörnyű, igazságtalan háború az oka? És a háborút ki okozta? Azért kit lehetne felelősségre vonni? Meddig mehetek még vissza – keresve a felelősöket? Azt hiszem, jobb, ha itt megállok, és magamba nézek. Mindezekért csak egyedül engem terhel minden felelősség. Nekem kell döntenem, ebben senki nem segíthet. Nagy súly nehezedik énrám, segíts ebben, Istenem, hogy jól dönthessek!

Lefekvés után a reggeli misére gondoltam.

Másnap a gyárban jó hírrel fogadtak. Egy újságcikk jelent meg az erdélyiek ottmaradt javaira vonatkozóan. Jó lenne, ha valamit visszakaphatnánk belőle. Mennyivel könnyebb lenne szüleim élete, ha legalább egy szobabútorhoz hozzájuthatnának. Az újságot kiküldtem egy lucfalvi emberrel, hogy mielőbb értesüljenek róla.

Néhány nap múlva kellemes meglepetés várt rám. A szobámba benyitva, hazai holmit találtam. Először arra gondoltam, talán valakivel csomagot küldtek. Nyugodtan mentem kezet mosni, aztán ebédelni, s egyszer csak betoppan anyuci. Ez az igazi öröm! Végre újra itt van, megint annyi megtárgyalnivalónk gyűlt össze.

1947. március 6.

Délután énekkari próbára készülődtem. Indulás előtt Buci, Gyurka nővérének fia, üzenetet hozott, hogy vár bennünket a mozi előtt. Semmi kedvet nem éreztem hozzá, de biztosan megvette a jegyeket, mi mást tehetnék? Anyukámmal elindultunk. A *Manderley ház asszonyát* vetítették. Szép film, – olvastam regényben is.

Gyurka modortalanságával már többször megbántott. Komolyan aggódom, azért, mert ő csak akkor tudja kimutatni szeretetét, amikor kettesben vagyunk. Olyankor boldogság tölt el, azt hiszem, mindig így lesz ezután, majd kibékülünk, utána minden ok nélkül, mások társaságában nemcsak hogy nem kedves, de kimondottan udvariatlan és kiállhatatlan tud lenni.

Most megint a mozi előtt beszélgetve, anyukám előtt is bemutatkozott erről az oldaláról. Én szégyelltem magam helyette. Már nem tudom elhinni azt sem, hogy szeret, ha mások előtt olyan közömbös nyugalommal fogad találkozásnál és flegmán beszél velem. Ez a viselkedés nem tetszik nekem! Most is úgy éreztem, jobb lett volna otthon maradnom anyukával.

Pénteken az irodában nagyokat nyeltem, mert fáj a mandulám és kitört rajtam az influenza, lehet, hogy anyukától kaptam el. Őt már tegnap ágyba fektettem. Érzem, hogy lázam van. Azt se tudom, mi fáj jobban: kívül-belül mindenütt, a torkom, nyakam, hátam, ráadásul a bal csuklómon kiújult a gyermekkori fájdalom. Az irodában délelőtt gépelni is alig bírtam, de csak marasztaltak, hogy még ezt, meg azt írjam meg.

Néhány nap múlva, hétfőn a kollégáim reklamálták, miért nem mentem el a Gazdasági Szerszámgyár rendezvényére, ahonnan csak én hiányoztam. Azt hiszem, világos lehet előttük, hogy ilyen állapotban miért nem lehettem ott. Mint mondták, nagyon jól sikerült, a fizikai dolgozók felemelve éltették az igazgatót és a kisfőnökünket is. Mikor benéztem a műszakiak irodájába, éppen ezen nevettek. Mándoky mondta, csak attól félt, hogy leejtik.

Délután mégis elmentem az énekkari próbára, de alaposan „ráfáztam” a szó legszorosabb értelmében.

Mikor hazaértem, Gyurka már várt, és nagyon haragudott, amiért ilyen pocsék időben kint járkáltam. Nem is sajnált, hogy fáj a torkom, nyakig sárosan és fáradtan érkeztem haza. Ahelyett, hogy részvétet érzett volna irántam, egész este csak bosszantott. Nekem különösen rosszul esett, hiszen valóban nyomorultul éreztem magam. Bár éhes voltam, de alig ettem valamit vacsorára. Tréfálkozva mondtam neki: azért böjtölök, mert ő nem tartja be a böjti előírásokat. Még csak ez kellett, ismét megharagudott. Ezzel az egész estémet sikerült alaposan elrontania.

1947. március 9. vasárnap.

Legalább egyszer tartaná be a szavát! Most ugyanúgy jártam, mint egy hete. Akkor mise után megbeszélt randevúm volt Gyurkával. A templom előtt körülnéztem, sajnos, most hiába járattam körbe a szememet, őt sehol nem láttam. Megint nem jött el. Bementem a Plébániára, mert Péter atyától üzenetet kaptam, hogy keressem meg, ha legközelebb misére megyek. Arra kért Péter, írjak meg egy levelet, mivel házfőnök atya beteg, más pedig nem tud közülük gépelni.

Hazafelé kellemes időben a fájó fejemnek olyan jólesett a meleg napsugár. Alig értem haza, beállított Gyurka, és még ő haragudott, hogy nem vártam meg. Nehéz eset, mert *ha netán betartja is a szavát és elindul, akkor legalább elkésik.*

Kedden és szerdán nem mentem be a gyárba. Még mindig gyatrán érzem magam. Sokat alszom. Esténként lassan telik az idő. Hét óra előtt beállított Gyurka, azt mondja, maradjak holnap itthon, látszik rajtam, hogy nem vagyok még rendben. De ha arra gondolok, milyen halom munka vár ott rám… nem tehetem.

Kilvádi néni, mint mondta: *„meglepte a betegeket”*, befőttel kedveskedett nekünk. Mindenféle pletykával állt elő, amit én igazán nem szeretek. Nem helyes, hogy az emberek beleavatkoznak mások magánügyeibe. Én ilyet sohasem tennék, még akkor sem, ha valamilyen hírben biztos lennék. De a pletyka csak terjed szájról-szájra, mindenki megtoldja valamivel, úgy, hogy amikor a visszaér az első hírmondóhoz, már ő sem ismer rá.

Csütörtök. Anyukám végre jobban érzi magát, lement a városba. Nekem sincs lázam, holnap már én se maradok itthon. Néha még köhögök, de sokkal jobb a közérzetem. Nagyon rossz volt betegnek lenni. A jövőben jobban vigyázok magamra, hogy ne fázzak meg, ami elég nehéz, félcipőben átvészelni a hideget, ami mindig átázik nedves időben.

Alig várom, hogy kitavaszodjék. Igaz, reggel még fagyos a talaj és hideg van, de mára kisütött a nap. Elhatároztam, ha

majd fölszárad a föld és kicsit melegszik az idő, megint sokat sétálhatok a fenyvesben, a jó levegőn.

Ebéd előtt váratlanul betoppant Gyurka. Bedéről kocsi jött, amivel anyuka hazamehet. Nem is tudom, hogy érezte magát itt, hiszen mindketten betegek voltunk. Gyorsan összecsomagoltunk, és sietve indult. Fájó szívvel búcsúztunk egymástól.

Alig ment el anyuka, hírt kaptam, hogy a Pedagógusok Szakszervezetétől – Csanády igazgató úr közbenjárására – *UNRA-csomagból* ruhaanyagot kapott. Az egész néhány forintba kerül. Most már csak meg kell varratni és lesz egy rendes ruhája, amiben bárhol megjelenhet. Úgy örülök neki, mintha én kaptam volna, mintha a jó Isten küldte volna… Micsoda problémát jelentett, hogy egy jobb darabja sincs. Venni nem tudnak, kevés a tanítói fizetés, ami arra kell, hogy kifizessék a Bandi internátusi díját, meg Pityut segítsék valamennyi pénzzel.

Még mindig nem vagyok teljesen rendben, ráadásul nem találom a helyem, miután anyám nagy űrt hagyott maga után. Kézimunkázni se tudok, az is nagyon fáraszt mostanában. Gyurka délelőtt telefonált, hogy nem jön fel, ezért több időm jut pihenésre.

Március 15. Ezt a napot megünnepelni sohasem mulasztom el. Most csak magamban tehetem, mert a hivatalos megemlékezéseken csak üres jelszavakat puffogtatnak, teljesen ellaposodott a jelentősége. Szegény, árva Magyarország! Szegény rabságban sínylődő magyar nép!

Ma nagyon kellemes, tavaszias az idő, – kisütött a nap. Délelőtt sétáltam az udvaron, olyan jólesett a napsugár gyöngéd simogatása. Délben már kellemetlen szél kerekedett. Megint gondjaim vannak, fogytán a tüzelőm. Alig várom, hogy végleg elmúljon a hideg, akkor több pénzem marad egyéb fontos kiadásra.

Este moziba mentünk. A híradóban a *„Paraszt asszonyok Parlamentjének*” megnyitóját mutatták. Pukkadásig nevettünk

naivitásán, ahogyan a különböző tájakról érkező egyszerű asszonyok álltak ki *„szónokolni”*. Aztán fölállt *„Rákosi elvtárs”*. Beszédje közben a reflektorral rávilágítottak a *kopasz fejére,* mire a hátunk mögött ülők közül valaki megszólalt: *„ej, de világít a fejed!”* Aztán valaki félhangosan azt adta tovább: *„Nincs többé kopasz fej, csak s…g-ig érő kopasz fej!”* A környéken *kitört a nevetés*. Utána a *„háborús bűnösök”* tárgyalásáról, majd kivégzésekről mutattak be részleteket.

Nem tudom, hogyan történhet meg a XX. században, hogy magukat kulturált, demokratikusan gondolkodó embereknek, pardon (!) *elvtársaknak* tartó valakik, nagy nyilvánosság előtt ocsmány, nyomdafestéket nem tűrő beszédstílussal előadott szóáradatot zúdítanak, általuk „bűnös”-nek kikiáltott embertársainkra. Az egész film primitív, vérszagot lihegő, bosszúvággyal telített gonoszság volt, teljesen nélkülözte a józanságot, tárgyilagosságot, kigúnyolása volt az emberiességnek, és semmi esetre sem tükrözte az igazi demokrácia eszméjét.

Utána az *„Ifjúság ünnepe”* c. szovjet kisfilmet vetítették Moszkvából, a szokásos, évente megrendezett torna- és sportbemutatóról, ahol felvonultatták az unió köztársaságaiban élő ifjúságot. A bemutató látványos volt, de inkább a hatalmas tömeget és a színek fantasztikus-barbár kavalkádját mutatta be, ami nyílván sok-sokmilliót emésztett föl. Arról persze szó se esett, hogy abból az összegből hány éhes szájat lehetne betömni, mennyi nyomorúságon tudnának enyhíteni!

Ezért kell nekünk látástól-vakulásig fillérekért gürcölnünk, ezért dolgoztatják még ma is hadifogolyként szeretett hozzátartozóinkat. Szegény hadifoglyok, véres-verejtékkel ott robotolnak, azért, hogy abból parádézhassanak, bemutassák a világnak, milyen erős és nagy a Szovjetunió. Ezért kell nekünk magunktól megvonnunk a legszükségesebbet, hogy elküldhessük jóvátételbe – pazar bemutatókra, propaganda célokra.

Ó, fenséges demokrácia, óh egyenlőség! Hol van? – Mert azok, akik ezeket, a szólamokat hirdetik, nem érzik át a lényegét, fel sem fogják annak értelmét.

Tavaszról áradozik

Hábel Jóska folyton a tavaszról áradozik nekem. Munkába menet találkoztam vele, szóba került a napokban elkezdett, Marx-szal kapcsolatos vita. Kinek van igaza? Neki, vagy Krisztusnak?

– Egyiknek sem – véli.

Én meg azt mondom: – Aki a szeretetet hirdeti, csak annak lehet igaza, mert a szeretet emberi és csak ez az eszme győzhet!

– Szeretet? – kérdi. Én is úgy szeretnék szeretni, de nem lehet.

– És miért nem? Ehhez mindenkinek joga van.

– És ezt pont maga kérdi? Mit szólna Gyurka? Még egyszer leütne érte a sötétben!

Szóval: mindig itt akar kikötni. – Miért éppen Gyurkával kapcsolatban akar valakit szeretni? – kérdeztem. Ekkor értünk a gyár kijáratához. Az őr behívott a kapusfülkébe, ezért itt vége szakadt eszmecserénknek.

Később – már nem tudom mivel kapcsolatban – megkérdezte tőlem, jól kihangsúlyozva minden szót: – Tehát lehet még reményem?

– Hogyne lenne, de minden attól függ, éppen mire gondol? – válaszoltam neki. Amikor tehetem, én is ugratom, ha előjön az udvarlásával, kicsit gonoszkodom vele, cserébe azért, amiért beugratott legutóbb. Ő azonban csendes belenyugvással, mindent eltűr tőlem.

Néhány nap, és hivatalosan itt a tavasz. Megenyhült az idő, jóleső langyos szellő fújdogál, naponta egyre tovább süt le ránk az áldott napsugár.

József napján az irodában – négyen hallgatnak e névre – köszöntések hangzottak el. Szokás szerint ilyenkor, munkaidő végeztével felmennek az Olvasóba (gyári kulturális célokra használt épületet röviden így hívják) „inni”, ott mondják el a

köszöntőket. Valaki odasúgta nekem, nem ajánlja, hogy én is végighallgassam, nem az én füleimnek való dolgok hangzanak ott el. Ezért az irodában köszöntöttem fel őket néhány kedves mondattal. H Jóska köszöntése így hangzott:

– Kívánom névnapján, hogy a jó Isten adja meg mindazt, amit szíve-lelke óhajt!

Furcsán nézett rám, miközben megköszönte és Virosztákra nevetett, ő a beavatottja. Nem nagyon értettem a tekintetét, de nem sokat törődtem vele.

Nem tartott sokáig a napsütéses tavasz, néhány nap, és reggelre megeredt az eső. Nem szeretem a borongós időt, rá-nehezedik a hangulatomra. Délfelé már kiderült, sütött a nap, bemosolygott rám az ablakon keresztül, ahogy kopogtam az írógépemen. Pityu bátyámnak levelet írtam, és csomagot küld-tem neki Gyurkával, mert Pestre megy, és kérésemre fölkeresi.

Hazafelé a városban harisnyát és más apróságot vásároltam. Szabadidőmet kihasználva, meglátogattam rég' nem látott is-merőseimet. A napokban Sárika nagyon kedvesen hívott, hogy egyszer menjek el hozzá. Nem jó, hogy a kedves ismerősöket elhanyagolom.

Milyen sokan jártak hozzánk, míg Pityuval a központban laktunk. Folyton találkoztunk ismerőseinkkel. Olyan különös nekem, mostanában senki sem keres fel. Akkor nagy élet folyt körülöttünk. Sárika után Gizinél, az üzletében kötöttem ki. Nem tudtunk nyugodtan beszélni, mindig jött valaki. Később átmentem Csengődy nénihez. Amikor Pityuval együtt a szom-szédságukban laktam, hozzájuk jártam zongorázni. Manci néni most is kedves hozzám, nagyon örült, hogy végre láthat. Mondta, hogy ő is készült már hozzám. Örülök neki, legalább lesz vendégem. Náluk vártam be az esti misét. Zsúfolásig meg-telt a templom. Elhatároztam, hogy én is ott leszek az éjszakai szentségimádáson. Kibírom, ha egyszer kevesebbet alszom.

1947. március 21. péntek

Éjszaka van, a vekker most ütötte el a nap első óráját. Most értem haza a templomból, Csiszér Évával voltam együtt. Olyan

szép, olyan ünnepélyes és oly felemelő volt számomra minden. Úgy éreztem, mintha nagy ünnep lenne, olyan, mint karácsony. Tele volt a templom, mindenütt, a padsorok között és kétoldalt is álltak a hívők. Amikor felhangzott az ének a tömeg ajkáról, annyira meghatódtam, zengett az orgona zenéje, lelkünk a hangokkal szárnyalt, és égig emelt mindnyájunkat. Jó volt imádkozni, jó volt énekelni, hálát adni, kérni, bocsánatért esedezni.

Eszembe jutottak hozzátartozóim, sorban imádkoztam szeretteimért. Kértem a jó Istent, áldja meg szerelmünket, hogy köztünk minden körülmények között az igaz, őszinte szeretet maradjon. Adj, szívünkbe békét, tiszta lelkiismeretet, megbocsátást, bűnbánatot most a nagyböjt idején, hogy tiszta lélekkel, emelt fővel állhassunk majd a húsvéti oltárnál. Igaz, alvásra alig maradt idő, mégis ez a néhány óra mindent pótolt számomra.

Másnap, az irodában igaz, álmos voltam, de nagyon jókedvű. Délután megint találkoztam Évával, mivel séta után benéztem hozzá. Átköltöztek a volt torony épületébe. Az erdő szélén olyan gyönyörű minden, a levegő tiszta, a városra gyönyörű kilátás nyílik onnan. Még szebb lesz, ha majd minden kizöldül körülöttük.

Egy alkalommal később kellett bemennem az irodába, ezért Szerénkével korareggel együtt mentünk a korai misére. Sokan voltak a templomban, sokan áldoztak, a fél templom megindult, mikor megszólalt a csengő. Szeretném ilyenkor Gyurkát is ott érezni magam mellett. Milyen más volna, talán jobban megértenénk egymást. Nem tudom, miért idegenkedik a templomtól? Ha benne volna a mai politikai életben, akkor ez magyarázná, de így…

A szokásos csendes *szombaton*, délután fürdés, hajmosás, vasalás után kevés idő jutott nekem pihenésre. Este kezembe akadt egy jó könyv, amit valamikor diákkoromban már olvastam, de nem emlékeztem minden részletére, ismét szívesen vettem kezembe.

Vasárnap egyik ismerősöm említette, hogy a déli mise után látta Gyurkát a templom előtt, mégsem jött fel hozzám. Ebéd után sétálni készülődtem. Úgy volt, hogy Nellivel megyek, de meggondolta magát, nem jött, így egyedül indultam el, kezemben egy jó könyvvel. Tele tüdővel szívtam magamba a friss levegőt, ahogy bandukoltam a sínek mellett, és csodáltam az ébredő természetet. Milyen jó ez a meleg napsugár, a kellemes tavaszi szellő, a földek friss illata. Elhatároztam, hogy gyakrabban fogok sétálni. Már majdnem Vízválasztóig értem, mikor ráeszméltem, milyen nagy távolságra jutottam el. Jó lesz visszaindulni, mert vendégeket várok.

Gyurka csak késő délután jelent meg, ibolyacsokorral a kezében akart kiengesztelni. Két szálat lepréseltem belőle. Mentségül felhozta, hogy délben találkozott egy katonatársával (így engem el is felejtett), vele töltötte a délutánt. Ezért én hiába vártam rá. Mostanában úgy érzem, nem érdemes könnyeket hullatni érte, nem érdemli meg, hogy annyira szeretem. Ha továbbra is így viszonyulunk egymáshoz, lassan kihűl a szívem, s iránta megmerevedik a lelkem is.

Hazaérve, ismerős hangok ütötték meg a fülemet. Apukám nemrég' érkezett, egy-két napig nálam marad; a ruháját hozta, a szabóhoz. Másnap segítettem neki vásárolni, mivel anyukától több megbízatást kapott. A városból hazafelé találkoztam egy ismerősömmel. Elszállt a jókedvem, mert azt kérdezte tőlem: – Nincs még gyűrű? Mondhatom, Gyurka szép eljegyzést rendezett!

Erre én mit feleljek?

Új nagyfőnök

Salgótarján, 1947. április 2. vasárnap

KEDVES IDŐS ÚR az új főnökünk, elengedett az irodából egy időre, mivel hívtak a Plébániáról, az egyházi adót megajánlók címjegyzékét legépelni. Nagyon jól esett a közvetlensége, egyedül ő szólít Katókának, a többinek még mindig kisasszony

vagyok! Viszont Szvoboda nagyon haragudott távozásom miatt, látszott rajta, amikor visszaértem.

Ilyenkor Szokács úr igyekszik megvigasztalni valamilyen kedves szóval. Milyen másként viselkedik egy vallásos ember. Vigyáz a kifejezéseire, szeretettel beszél a családjáról, soha senkit meg nem bántana.

Szerénkével délután barkát szedtünk, jó volt megint friss levegőt szívni. Felüdített a langyos tavaszi szellő. A szobámat sok virággal szépen feldíszítettem, ami szinte ünnepi hangulatot hozott sivár hétköznapjaimba.

Nemsokára Nelli érkezett Gyurkával, moziba invitáltak. Megbántam, hogy nem beszéltem le róla, mert csapnivalóan rossz film volt. Magamban arra gondoltam: megnézhetné, mielőtt jegyet vásárol, hogy mit vetítenek, nem kell minden ócska darabot megnézni.

De ez még hagyján! A film után a *„Zoro és Huru”* ment. Még a tintát is sajnálom arra, hogy lesújtó véleményemet beírjam róla a naplómba.

Nagyhét

MINDEN olyan különlegesen hat ma rám. Minden új, minden olyan szép. Talán nem is illendő ez a hangulat a nagyhéthez**,** de ki tehet róla? Én most vagyok menyasszony. Gyurka várt a templom előtt, ami nagyon jóérzéssel töltött el. Hazakísért, és egymás között – megtartottuk az eljegyzésünket, ami abból állt, hogy ujjamra húzta a kis karikát és csendben hűséget esküdtünk egymásnak. Olyan jó érzés, amikor békességben, szeretetben tudunk egymással beszélgetni.

Húsvétra hazamegyünk, ott lesz a hivatalos eljegyzés. Nekem elég lett volna az is, amikor Gyurka megfogta a kezemet, szemembe nézett, és az ujjamra húzta a fényes kis karikát. Éreztem, most szeret, hogy összetartozunk, és ezután bennünket már semmi sem választhat el egymástól.

Szabadságot kértem, mert Nagypéntek munkanap. Néhány percre beugrottam a templomba, majd az üzletben találkoztam

Gyurkával. Náluk is volt egy kis ünnepi megemlékezés eljegyzésünk alkalmából. A mamája magához ölelt és megcsókolt. Úgy meghatódtam. Megkérdeztem tőle, elfogad-e leányának?

Aztán nekivágtunk a hazavezető hosszú útnak. Nagyon szép tavasszal a határ: minden üde és zöld, éled a természet. Útközben ibolyát szedtünk. *Örömmel vártak otthon.* Olyan, mintha megint gyermek lennék. Örültem a *„kispipiknek”,* a *„kandúrpulykának”,* mindenkinek és mindennek.

Együtt van a család – kivéve Gyugyit, ő még mindig hadifogoly.

Nagyszombaton, feltámadás ünnepén szerény keretek között megtartottuk a hivatalos eljegyzést. A családon kívül csak Pirkó és Miklós bácsi volt jelen. Láttam, hogy barátnőm, édes kis pofim, lopva figyelt minket, úgy látszott, hogy ő is szeretne már itt tartani. Nem is gondolja, milyen sokat mondhatnék neki, ha egyszer hosszabb időre eljönne hozzám.

Húsvétvasárnap. Utolsó nap itthon. Megígértem Gyurka mamájának, hogy ma visszamegyünk, rám bízta fiacskáját. Ünnep lévén, nem fognak be kocsiba az emberek, ezért a hetes villamossal megyünk vissza. Korán délután kellett indulnunk otthonról. Pirkóék Nyárjasig eljöttek velünk, ahol kisült, hogy ma nem jár villamos. Puff neki, még csak ez kellett! Indulás, neki az útnak, gyalog! Már megtettük az út felét, de így is hátra van még 8-10 kilométer. Eleinte rendesen vettem az akadályokat, de Pálfalvától már nehezemre esett a hosszú menetelés. Későn érkeztünk Gyurkáékhoz. Látták, mennyire fáradtak vagyunk, nem engedtek el, holnapra úgyis meghívtak ebédre. Joli is ott volt.

Húsvéthétfő. Jól telt a nap. Locsolóvizet is kaptam. Az út fáradalmaitól még mindig lankadtnak éreztem magam. Nem tudom, miért, de most úgy éreztem, hogy nagyon kedves és gyöngéd hozzám Gyurka, ezért boldogság költözött a szívembe. Végképp nem értem, mi lehet viselkedésében ez a kettősség – ellentét? Óh, csak sose kellene csalódnom benne!

Nem is tudom, most mi változott meg benne? Ez a kis aranykarika tenné?

Hazafelé meglátogattuk Gyurka nővérét, Böbét.

Otthon Kilvádi néni – ahogy mondta – *„kis eljegyzést”* rendezett tiszteletünkre, egy csomó édességet készített be a szobám kis asztalára és gratulált nekünk. Igazi öröm számomra, hogy ilyen rendes családban élhetek, olyan figyelmes hozzám Kilvdi néni, olyan jól ellát mindennel.

Szép napok

Most, hogy visszagondolok az elmúlt napokra, melegség tölti el a szívemet. Milyen jóérzés, az irodában sorba jöttek *„boldogságot” kívánni* a kollégák, ismerősök, mindenki. Mándoky elsőnek, udvariasan-kedélyesen fogva fel a dolgot, gratulált. Kicsit elgondolkoztam, talán egy hajszálon múlt, hogy nem vele kezdődött el ez a „nagy szerelem”. Ha egy kicsit hamarabb lép, azt hiszem, sohasem ismerem meg Gyurkát. – Szegény Jóskát viszont nagyon letört hangulatban találtam. Első nap nem akarta észrevenni az ujjamon ragyogó karikát. Másnap azonban mégis megemberelte magát, és fátyolos hangon adta elő mondókáját. Voltak kedves, szimpatikus ismerőseim eddig is, de most úgy érzem, hogy sokan vannak, és Gyurkát rendelte mellém a sors.

Tavasz a Jónásh-telepen

Minden, az egész környék olyan, mint egy virágoskert. A gyümölcsfák virágpompába öltözve, mintha minden azt hirdetné, milyen jó az Isten, aki ezt a gyönyörűséget pazar gazdagságban szerteszórja – ezer apró örömével – hogy boldoggá tegye az embereket. Ujjong a lelkem, hálaimát zengve a Teremtőnek!

Gyurka névnapjára készülök, dísz-zsebkendőt hímezek neki, minden egyes öltéssel rá gondolva. Mindig azt kérdezem imám közben: úgy-e nem múlhat el soha ez a szeretet?

Amikor a naptárban a György napot írták, uzsonnával ünnepeltük meg. Azt kértem Istentől, adjon neki boldogságot, megelégedettséget, és mindig erősebb ragaszkodást hozzám és közeledést az Istenhez.

1947. április 26. szombat

A túlórákból összegyűjtött összegből vásároltam magamnak egy divatos szandált. Este gyönyörű, felejthetetlen élményt nyújtó hangversenyen voltunk. Olyan mély csend volt a teremben, hogy a kis zenei szünetekben a légy zümmögését is hallani lehetett – volna. A mély csendben csak a gordonka kedvesen mély, mélabús hangját hallottuk. Nagyon zavarólag hatott, hogy valaki az ablakhoz ment és hangos robajjal zárta be, mit sem törődve a zenét élvező tömeggel, meg azzal, hogy mennyire megzavarta a zenészeket is.

Vasárnap. Gyönyörű tavaszi nap virradt ránk, Szerénkével már korán reggel indultunk az erdőbe, kirándulni**.** Rengeteg virágot szedtünk. Olyan kellemes a friss levegőn, a harmatos fű közt sétálgatva a madarak csicsergését hallgatni, magunkba szívni a tiszta levegővel az élet minden szépségét, Isten gyönyörű világát.

Gyurka nemsokára egy *csokor piros tulipánnal érkezett, és együtt mentünk a déli misére*. Milyen jó, hogy közelebb kerültünk egymáshoz, most ilyen messzire is eljön értünk, hogy ő is velem együtt legyen a templomban.

Most olyan szép a szobám, mindenütt tele virággal. Ebéd után fényképeztünk, majd kisétáltunk a futballpályára; megnéztük a meccset. Én nem szeretek ilyen helyekre járni, a primitív emberek durva beszédét hallgatni, csak a séta kedvéért jöttem most is. Otthon szinte elkábítva éreztem magam a virágok friss tavaszi illattól.

A kellemes vasárnapi program után hétfőn, a gyárban olyan hosszúnak tűnt a nap. Délutánra hosszú sétát terveztünk, de beborult az ég. Kegyetlen ítéletidő kerekedett, a villany is elaludt. Petróleumlámpa mellett kuksoltunk a sötét szobában Szerénkével. Gyurka is később jött a rossz idő miatt.

Új naplót kezdtem

BETELT A RÉGI, az új napló első oldalára Gausz Tibor*: Jegygyűrűért* c. könyvéből írtam ki a következő verset:

„A kápolnában csend van és sötét,
én Téged kérlek, édes Jézusom.
Csak egy kis halvány örökmécses ég –
s beszélek Hozzád, így imádkozom:
Jézuska, köszönöm, hogy élek,
hogy lelkem tiszta, hogy szerethetek,
hogy mindenkiben meglátom a szépet,
hogy szívemben él a szeretet!
Hogy nekem adtad őt, – és vele mindent:
Szerelmet, álmot, édes szenvedést,
együtt építjük majd az új világot, –
s folytatjuk munkád: a szent magvetést!
A mécses lobog, s az egyik gyertyaszál
viaszkönnycseppje csendesen pereg –
a lelkem égőn, tettrekészen áll:
Köszönöm, hogy az út Hozzád vezet!”

Szép május!

1947. május 1. csütörtök

Úgy örülök ennek a napnak. Ma, munka ünnepén nem dolgozunk. Nagy ünnepségsorozattal készült a gyár. Istenem, mennyi pénzbe kerülhet ez a nap… és közben fillé-reket gyűjtenek a hadifoglyok hazahozatalá-ért. Nem mentem az ünnepségre, itthon maradtam. Gyurka csak késő délután jelentkezett, lefényképezett az udvaron, kezemben a hortenziával tele virágkosárral, amit tőle kaptam.

Délután megnéztük a sportbemutatót. Szép volt, de összehasonlítani sem lehet a Marosvásárhelyen rendezett ünnepségekkel.

Utána Nellivel litániára mentünk. Gyurka odáig kísért, de nem jött be velünk, ami rosszul érintett. A kedvemért megtehetné, ha nem is szívesen teszi. *Én is vele mentem a meccsre, pedig igazán nem lelkesedem érte.* A templom Zsúfolásig megtelt. Nem kaptunk ülőhelyet, ezért a Mária oltárnál maradtunk. Hiába imádkozom, Gyurkára nem tudok hatni ebben a tekintetben. Érdekes, hogy eljegyzésünk után külön kérés nélkül is eljött velem misére, igaz, csak egy alkalommal. Úgy

látszik, nála valóban csak egy alkalomra szólt a közeledés. Hiába kérem őt, nem tart velem. Annyira rosszul esett, hogy a sírás fojtogatott, később már imádkozni se tudtam. Ezért Nellivel később mentünk ki, amikor már a tömeg eloszlott. Tudtam, hogy Gyurka vár rám, de nem akartam vele most találkozni, ne lássa, hogy sírtam. De Nelli megkereste, és utánam küldte. Nem akartam vele Klárihoz, a nővéréhez menni. Most nem tudnék színészkedni, közömbös maradni. Láthatta, hogy sírtam, és megmondtam neki, milyen rosszul esett, amiért nem jött be velem a templomba. Megrémültem a gondolattól, hogy ismét kezdi fölvenni a korábbi különös a viselkedési szokásait. Tehát a szeretet, a megértés csak eddig tartott, vagy csak színészkedett? S az mire való?

Estére hívott moziba, nem mentem vele. Megtárgyaltuk a problémákat, hogy tulajdonképpen mit jelent ismét ez a gát közöttünk? Ha az érdeklődési körünk, világnézetünk ennyire különböző, ha nem tudjuk az elfoglaltságunkat összeegyeztetni, mindaz semmi jóra nem vezethet. Vagy neki kell megváltoztatnia a nézeteit, vagy nekem.

Azt mondja, szereti bennem, hogy én a vallás szempontjából ilyen szigorú vagyok, de mégsem tartja magára nézve fontosnak, hogy velem tartson. Mit szólna hozzá, ha én is magamévá tenném a ma divatos szabados eszméket? Ha elvetném magamtól azokat az elveket, amiket otthonról hoztam, és amelyeket az általa annyira semmibe vett papoktól tanultam gyermekkorom óta, hogy egy lány legyen becsületes, tiszta, testileg-lelkileg. Mi lenne, ha léha felfogásom lenne: hol itt, hol ott kínálkozó kalandokba bocsátkoznék, itt egy csók, ott egy kis pajzánság és a többi… Olyan nagy áldozat lenne részéről, ha néha-néha eljönne velem a templomba? – Akkor, amikor én mindig vele tartok, ha meccset akar látni, holott kimondottan irtózom attól a miliőtől.

Mindezeket megtárgyalva, nem akartunk haraggal elválni, kibékültünk. De nekem megfájdult a fejem, és rosszullét környékezett. Láttam, hogy őt is felizgatta az én bánatom. Este

így imádkoztam: Istenem, te látod, hogy csak jót akarok, hogy a mi leendő házasságunk napsugaras, békességes legyen. Ne árnyékolják be ellentétek, nézeteltérések a napjainkat. Addig én minden ellentétet szeretnék teljesen elsimítani**.**

1947. május 4. vasárnap

Sem pénteken, se szombaton nem keresett Gyurka, és semmiféle életjelt nem adott magáról. Egyéb különös esemény sem történt, ezért nem álltam hozzá naplót írni, csak ma, vasárnap este.

A korai misére mentem. Csúnya, hideg szél fújt hazafelé. A zord időben ahhoz hasonló gondolatok foglalkoztattak. Haragszik Gyurka. Mégiscsak *haragszik*, mert se pénteken, se szombaton nem látogatott meg. És már lassan elmúlik a vasárnap délután. Sétálni, virágot szedni készültem a jó levegőn, és még nem jött. Mi ez, büntetés, mivel a véleményemet kifejtem előtte? Ez a szeretet? Ha valóban szeret, akkor megért. Nem tudom, mitévő legyek ilyen helyzetben? Mindent rá kellene hagynom, és mint egy báb, mindenben szolgamód kövessem? Vele nem lehet megtárgyalni a gondjainkat? Én hiába szeretem, ha ő nem hajlandó semmit a kedvemre tenni. Elrontottunk valamit? Akkor pedig legjobb, ha *véget vetünk* kettőnk között mindennek. Nekem annyira kedves ez a kis gyűrű, nehéz lenne róla lemondanom. De mégis meg kell lennie! Már annyiszor beláttam, hogy merőben más a neveltetésünk, más nézeteket vallunk. Bizonyos dolgokban egyikünk sem enged. Pedig én már annyi mindenről lemondtam a kedvéért. Milyen örömmel jártam a rajzórákra, ahol folytathattam volna gyermekkori álmaimat, hogy majd egyszer a művészi pályán folytassam életemet.

Mindenről lebeszélt, az énekkart is el kell hanyagolnom miatta. Most talán arra akar rávenni, hogy eltávolodjak a templomtól, kerüljem azok társaságát, akikkel eddig barátkoztam, akik eddig barátaim voltak? Ez már túl sok, ezt ne várja tőlem!

Köztünk ez már *nem gyerekszerelem*. Ezek után soha senkiben nem tudnék megbízni. Ha szakításra kerülne sor, én

csak élnék egyedül. Segítenék mindenkin, mindenütt, ahol tudnék, élhetnék a művészetnek, az eltemetett álmaimnak. De a kapott seb fájna mindig ott belül, ahol a szív van, ahol a lelkem tanyáz.

Beállított este, ismét hétkor! Már nem vártam, nem is örültem neki, inkább ne jött volna. Azt mondta, motorbiciklit próbáltak ki (egész délután?). Pár perc múlva ment is, mondta, hogy – üzleti ügyben – találkozik valakivel (ilyenkor, este?). Különben sem marasztaltam volna, olyan feldúltnak éreztem magam, csak azt sajnáltam, hogy itt búslakodtam egész délután, ahelyett, hogy Szerénkével a szabadban, a jó levegőn virágot szedtem volna.[1]

Kedd: Tegnap Piroska jött látogatóba; Szerénke ruhát varr neki. Kilvádi néni nagyon szomorúan jött haza, mert délután Mariska néninél, testvérénél volt, aki nagyon rosszul van. Nem csalt az előérzete, ma jöttek a hírrel, hogy meghalt. Most vigasztalhatatlan. Szerdán már el is temették. Ha lehet azt a szót említeni egy temetésre, hogy szép, akkor ez megható és szép volt. Én még nem temettem el közeli hozzátartozót, de egyszer csak eljön az az idő is. Nagyon rossz érzés lehet megválni attól örökre, akit szeretünk. Csak a gondolat lehet benne vigasztaló, hogy majd egyszer találkozunk az örök életben.

Ma az énekkari próbán szokatlanul jódkedve volt Péter atyának, például cukorkával dobált meg néhányunkat. A próba után találkoztam Gyurkával.

1947. május 8. csütörtök

Nem vittem magammal kulcsokat, s pont ma nem találtam itthon Kilvádi nénit, amikor hazaérkeztem. Nála a temetés óta

[1] Utólagos bejegyzés. Ez a szokása jellemző egész további életünkre. Alaposan el is romlott a kapcsolatunk. Azt azonban csak a felnőttek értik és tudják, hogy húsz éves kor után a megszokott, bevett szokások nem változnak meg. Akkor én mindig abban bizakodtam, hogy meg tudom változtatni! Sajnos, tévedtem, és súlyos árat fizettem érte!

minden olyan rendszertelennek tűnik, szegény, nem találja a helyét. Gizitől kértem el a kulcsát, a rokonától, aki a temetés miatt jött hozzájuk. A kamra-kulcsot mindig a konyhaszekrény oldalára akasztották, most az sincs a helyén, nem találtam az ebédemet sem. Helyette szalonnát, tojást és kenyeret találtam a konyhában, ezért rántottát készítettem magamnak, ebédre.

1947. május 11. vasárnap

Megint a korai misére mentem. Délelőtt feljött Gyurka, sétáltunk a kellemes időben. Megbeszéltük, hogy délután virágot szedünk. – Amíg átment a nővérét meglátogatni, én aludtam. Aztán a virágszedésből nem lett semmi, mert mire visszaért, beborult az ég, és áldott májusi eső zúdult a bűnös földre. Nekem pedig jól esett a pihenés, különben is megint mindig fáradtnak érzem magam, több pihenésre lenne szükségem. Most is, az oldalamnál szúrást érzek, mint az elmúlt nyáron. A napokban fölkerestem Pszotka doktort. Azt mondta, hogy többet kellene pihennem, mert a tüdőmnek nincs semmi baja, a kimerültség okozza a gondokat.

1947. május 19. hétfő

Ma a Katolikus körben tartották a kórus próbát, Gyurka odáig elkísért. Sokáig elhúzódott, fél tíz is elmúlt mire hazaértem. Túlzásnak tartom olyan messzire eljárni, mivel pünkösdkor úgysem leszek itthon, ezért bejelentettem a karigazgatónak, hogy a következő próbákon nem tudok megjelenni.

Másnap, munka után kimentem margarétát szedni. Gyönyörű a határ, tele virággal. Óriási csokorral tértem haza, itthon mindenütt virág, nem győzök benne gyönyörködni. Este litániára mentem. A nagyirodától Vicával, egyik kolléganőmmel futottam össze, vele sétáltunk hazafelé. Szegény mostanáig dolgozott, pedig délelőtt én is segítettem neki. Nálunk is sok a munka, én ezen felül még több helyen vállaltam helyettesítést.

Mikor végre lepihenhettem, végiggondoltam az idős atya mondatait. Igen, sokszor nehéz jónak lenni. Bennem is megvan a jóakarat, de az sem elegendő mindig. A mindennapi munka,

a fáradtság, gondok-bajok sokszor erőtlenné teszik az embert. Olyan kimerültséget érzek, hogy az esti imámat is félig álomban mondom el. Tudom, nem szabad elkeseredni, de nem nőnek való ez a nehéz robot. A nőt férfiassá teszi, összetöri. Istenem! Hol vannak a gyermekkori álmaim, a szép otthon, a nyugalmas élet? És mit várhatok a jövőtől? Tudom, a nyugodt otthon is csak egy álom. Milyen sok kellene a földi boldogsághoz! Nem is tudja az, akinek megvan mindene. Sosem tudok belenyugodni, amiért elvesztettük otthonunkat, hogy az élet szétszórta a családunkat. Anyámék sem tudnak segíteni. Nekik sincs semmijük. Most itt, egyedül… majd' szétpattan az agyam, hogy mit kellene tennem? Hogyan tudok annyi mindent előteremteni?

Csomagot kaptam otthonról. Bandi öcsémnek és Pityunak pénzt küldtem. Biztosan jól jön nekik egy kis utánpótlás, mert otthonról nem tudnak eleget juttatni számukra. Ezért semmit nem költök nyalánkságokra, pedig néha olyan jól esne valami. A fagylalt- és édesség árát Bandinak küldtem, a fehérneműét pedig Pityunak.

Elhatároztam, hogy minden félhavi fizetésemből, és a túlórákért járó összegből félre teszek legalább 70 forintot, csak így gyűlik össze egy télikabát ára. Különben megint fagyoskodhatok egész télen, mint a múlt években. Menekülésünk óta a teleket az egyetlen, magammal hozott vékony tavaszikabátban és félcipőben vészeltem át.

Gyurka nem jött, pedig szerettem volna Annus néninek – édesanyjának – a szép margarétából küldeni, mert tudom, hogy szereti ezt a virágot.

Este sokáig nem tudtam elaludtam. Árvának éreztem magam. Annyi a gondom és nagyon fáradt vagyok, sokszor az esti imámat is félig álomban mondom el. Tudom, nem volna szabad elkeseredni, de ez nem élet, nem nőnek való ez a megerőltető munka, amit a sors rám rótt, összetör, férfiassá tesz. Ez az én életem? Istenem, hol vannak a gyermekkori szép álmok, a meleg családi otthon, a derűs gond nélküli élet? Most is csak

álom, hogy kettőnknek legyen egy kis otthona. Milyen sok kellene a földi boldogsághoz! Ezt nem érezheti senki, akinek megvan mindene. Nem vagyok nagyravágyó, én csak otthonra vágyom, egy kicsi lakásra, a szükséges bútorzattal. Aki meg tudja vásárolni, nem sejti, milyen boldogságot jelentene nekem. Miért, miért kellett elveszteni az otthonunkat, mindent. Most szüleim is tudnának segíteni… De egyedül mire megyek? Majd szétpattan az agyam, mit kellene tennem, hogyan kellene előteremteni a legszükségesebb tárgyakat…

Milyen boldogság lehet otthon, szülőknél lakni, gyermeknek lenni… Akinek ez megvan, el sem tudja képzelni, mit kapott a jó Istentől.

1947. május 22. csütörtök

Anyukám pénzt küldött, amiből bevásároltam nekik. Szeretném a pünkösdi ünnepeket otthon tölteni. Gyurka Pestre ment az üzlet ügyeit intézni, s még nem jelentkezett, nem tudom, hazajött-e már.

1947. május 23. péntek

A városba mentem, sikerült megvásárolni anyuka ruhaanyagát: Aztán benéztem az üzletbe, Gyurka csak tegnap este érkezett haza, betegen. Fáj a torka-mandulája. Nagyon kért rá, ezért elkísértem őt, út közben vásároltam egy csokor margarétát a mamájának.

Kimentünk a közeli akácosba, gyönyörű mézes illattal teli az erdő, csupa virág mindenütt. Én is kaptam egy csokor sárga rózsát. Biciklivel jöttünk haza, hiába mondtam Gyurkának, maradjon otthon, de hazakísért, lázasan.

Ezért aztán lemondtam róla, hogy hazamenjek pünkösdre. Minden készülődés olyan gondot jelent, mert nagyon fárasztó gyalog 20 kilométert menni, a villamosra nem lehet mindig számítani, mert az csak a munkások szállítása idején közlekedik. Ha nem kellene kabátra gyűjtenem, vásárolnék egy biciklit, amivel könnyebb volna hazakerekezni.

Szombaton a gyárból kölcsön-kerékpárral hajtottam le az üzletig, mert üzenetet kaptam, hogy csomagot hagytak ott nekem. Gyurkát nem találtam az üzletben, mivel megbetegedett. Lementem meglátogatni. Nem maradtam sokáig, megígértem neki, hogy szerzek orvosságot, Nelli vitte el neki, aki az üzletben kisegítőként dolgozik. Siettem haza, már nagyon éhes voltam, mivel fél öt is elmúlt, de még nem ebédeltem. A bicikli nálam maradhatott, mert az illetőnek nem kell holnapra. Ezért hazamehetnék vele egyedül is, hogy örülnének a szüleim, viszont Gyurkának rosszul esne.

Nagyon fáradtan értem haza. Örültem annak, hogy azonnal megfürödhettem a fárasztó nap után. Igyekeztem hamar ágyba bújni.

Eszembe jutott, hogy a városban találkoztam Csipkai Katival, aki örömmel újságolta, hogy áthelyezték Pestre, a bányaközpontba. Sztáray lesz a főnöke, aki kisfőnökünk volt a Bányánál, leltározás alatt. Mondhatom, irigylésre méltó helye lesz. Sajnálom, hogy elmegy, mindig szerettem őt. Szomorúan búcsúztam tőle. Eszembe jutott, ha ott maradok, talán most én mehetnék arra a helyre.

Milyen az élet. Egészen más fordulat következett volna számomra, ha akkor a Bányánál maradok. Három választási lehetőség állt előttem. A Bánya, a Városháza és az Acélgyár. Ha előre tudom, hogy a leltározás után alkalmaznának végleges állásban, akkor nem választom az Acélgyárat, és talán soha nem találkoztam volna Gyurkával sem. Hasonlóan más úton járhattam volna, ha a városi főjegyző hívását fogadom el. Ki tudhatja, hogyan alakult volna a sorsom? De a jó Isten szabad akaratot adományozott az embernek, ezért az életutunkat magunk választhatjuk meg, amikor sorsfordulókhoz érkezünk. Azonban azt nem tudjuk előre meghatározni, melyik út lenne számunkra előnyösebb. Sajnos.

Pünkösdvasárnap

Bede-puszta, 1947. május 25.

Beesteledett, amikor naplómba rögzítem a nap eseményeit. Mise után a nagytemplomban a bérmálást akartam megnézni, de a nagy tömegben semmit nem lehetett látni. Gyurkával nem találkoztam. Elhatároztam, hogy ebéd után biciklire pattanok *a gyárból kapott kölcsön-gépre*, és útnak indulok, szüleimnél szeretném tölteni az ünnepeket. Összeszedtem a virágaimat és elindultam. Megálltam Gyurkáék lakása előtt, még ebédeltek. Annus néninek, Gyurka mamájának átadtam egy csokor margarétát. Joli kedvesen fogadott. Találkoztam a rokon bérmakeresztgyerekekkel. Szomorúan érintett a hír, amit Böbe levélben közölt a családdal, hogyha Gyurka velem tart, akkor más fogja helyettesíteni a bérmáláson. Azt írta benne, hogy engem láthat még eleget, de bérmálás csak egyszer van egy életben. Ez igaz, de nem úgy ismerem Böbét, mint aki olyan nagyon sokat törődne a lelkiekkel. Én meg örülhetek, ha egy évben háromszor vagy négyszer – a nagyobb ünnepek alkalmával – haza tudok menni szüleimhez. Most pedig furcsa lenne otthon a vőlegényem nélkül megjelenni.

Kellemetlenül érintett a hír, még a torta – amivel megkínáltak – se ment volna le a torkomon. Sírni lett volna kedvem. Láttam, Gyurka is ideges. Nem volt kétséges előttem, hogy ezek után biztos, hogy hazamegyek, egyébként se éreztem volna jól magam náluk ilyen feszült légkörben. Végre Gyurka kijelentette, hogy elkísér, de még ma visszaindul. Ezt viszont én sem várhattam tőle, én tudom, milyen nagy a távolság ahhoz, hogy ígéretét betartsa.

Négy óra után indultunk neki a nehéz útnak; alig bírtam a kerékpárt hajtani, mivel rosszul van beállítva; mégis, már hat órakor otthon voltunk, pedig út közben Lucfalván megpihentünk. Mégiscsak gyorsabb kerékpárral, mint gyalog megtenni a hosszú utat. Otthon örültek nekünk, amikor megérkeztünk, de csalódással vették tudomásul, hogy Gyurkának vissza kell

mennie. Én nem marasztaltam, tudtam, milyen helyzetben van. Kilenc óra előtt indult vissza, azzal búcsúzott, hogy másnap az ünnepség után visszajön értem. Nem irigyeltem, mivel nem lesz kellemes útja most, sötétben.

1947. május 26.

Pünkösdhétfő. – Kedves vidéki hangulatú reggelre ébredtem. Az ablakból madárcsicsergés, tücskök ciripelése és békák kuruttyolása hallatszik a szobába a közeli kenderáztató tó mellől. Kicsit még törődött voltam. Olyan jó itthon, megint gyermek vagyok, és hagyom magam szeretni. Végre, Pityu is itt van, rég' találkoztam vele. *Bevéste a gyűrűbe az eljegyzés napját: 1947. április 5.* Anyukám kicsit jobban néz ki, mint korábban, megerősödött, még sincs egészen jól. Lehet, hogy operáció előtt áll.

Mindig összeszorul a szívem, amikor látom a kis parasztházat, a petróleumlámpát, a földes padlót, ahol most szüleim élnek. Micsoda különbség a vásárhelyi szép lakás, de még a korábbi kisbárkányi falusi tanítói lakás között is.

Sajnos, rövid időt tölthetek itthon, már délután vissza kell mennem. A rántott csirkéből és a tortából viszek Gyurkának kóstolót. Azon törtem a fejem, mi történhetett vele, hogy mégsem jött vissza? Már ebédre vártuk. Öt óra után már indulnom kellett. Anyukám a hegytetőig jött velünk, apuka pedig továbbvezette a biciklimet Lucfalváig. Pityu is velünk tartott. Miklós bácsi kicsit engedett a kerékpár láncán, így sokkal könnyebben tudtam hajtani.

A malomnál éppen fordultam a kanyarban, amikor velem szembejönni egy kerékpárost látok. Közelebb érve, Gyurkát ismertem föl. Nagyon jól esett, hogy mégis elém jött, különben úgy hajtok el a házuk előtt, hogy be sem néztem volna. Kicsit megpihentünk az út szélén, megettük a tortát. Gyurka a falatozást fényképezőgépen rögzítette.

Jó későre járt, mikor hozzájuk érkeztünk. Megint feszélyezve éreztem magam, valamin összevesztek, feszült hangulat uralkodott náluk. Nem először vagyok tanúja vitáiknak. Hamar

tovább indultunk, jó későn értem haza, már elmúlt 10 óra. Otthon elhagyatott volt a lakás, a virágaim szomjaztak, a szirmok az asztalon hervadoztak. Az este is rosszul sikerült. Gyurkának már megint egyre különösebb dolgai vannak, ami nekem nagyon rosszul esik. Mindig emlékeztetnem kell őt a fogadalmunkra.

1947. május 27. kedd

Fáradtan keltem föl az ágyból, minden tagom fájt, és gyötört az izomláz. Mit adnék, ha még legalább egy-két órát pihenhetnék? De most is szólít a kötelesség.

Az irodában változatlanul rengeteg munka várt rám, pedig nagyon álmos és fáradt voltam. Még sosem vártam annyira fél hármat, hogy hazaindulhassak.

Másnap az irodában jó hangulat uralkodott. Jóska telefonálni akart, de nem tud kapcsolatot teremteni. Minden vonal foglalt. Mikor megunja a játékot, leteszi a kagylót és leül a helyére. Megkérdezem: – Nem hívna föl még egy állomást?

– De igen, üt a homlokára, és kéri Salgót kapcsolni.

– Bárcsak azt se adnák! – szóltam oda gonoszkodva: És lám, nem kapcsolják neki a hívott számot.

Két ujjával megfenyegetve csak ennyit mond: – Kis huncut!

– Mi lesz megint a pártjukban, hogy mindenkit mozgósít? – *faggatom tovább*.

Kitérőn válaszol, de azt mondja: – Legszívesebben magát mozgósítanám. Aztán közel jön hozzám és egészen halkan, azt mondja: – Tudja meg, hogy igen is magát szeretném mindig magam mellett tudni. De maga… Maga tesz tönkre engem!

– Nem úgy néz ki, mint aki tönkre akar menni.

– Pedig úgy van, és tudja meg, hogy maga az oka. Maga fog a sírba vinni, illetve maga miatt fogok odakerülni idő előtt.

Ugyan, ugyan! – válaszoltam. De olyan elfogódott hangon beszélt, és olyan szomorúan nézett rám, hogy nem tudtam, sajnáljam-e, vagy csodálkozzam az elhangzottakon**.**

1947. május 30. péntek

Munkaidő után sétáltam a városban, benéztem házfőnök atyához. Érdeklődtem, van-e valamilyen híre Buci ügyében. Ugyanis vőlegényem nővérének fia érdekében kértem a segítségét, hogy Budapesten kollégiumi elhelyezést kapjon. Még nem kapott választ a levelére. Azt ugyan előre közölte, hogy nem sok reményt fűz hozzá, mivel ilyenkor már elfoglalják a bentlakásokat. Elkéstek vele. Azonban megígérte, hogy ismeretségét igénybevéve, mindent elkövet, hogy segítségükre legyen.

Kedélyesen fogadott, kérdéseket zúdított rám.

– Hogy állnak a szerelemmel? Szoktak-e veszekedni?

– Bizony, néha-néha, sőt, mostanában egyre gyakrabban. És ez engem nagyon elkeserít. Már kétségeim támadnak, hogy nem fogjuk megérteni egymást.

– Nem árt, ha néha összevesznek. Jobban megismerik egymás hibáit, szokásait és könnyebb lesz majd a házasságban egymáshoz alkalmazkodni.

Nagyon meglepődtem a következő mondásán:

– Aztán nehogy beírassa Gyurkát a Credo-ba!

Ezen a mondásán határozottan meglepődtem. Mikor meglátta csodálkozó arcomat, folytatta.

– Egy férfi sohasem olyan a vallásgyakorlás tekintetében, mint a nő. Nem szabad sokat kívánni tőle. Elég, ha hisz Istenben, de erősen, és a vallás alapigazságaiban. Ez nagyon fontos!

– Csak az a baj, hogy én úgy érzem, Gyurka kevesebbet törődik a lelkével, mint kellene. Bizonytalan vagyok benne, hogy ő valóban istenhívő-e? Kétségek gyötörnek ebben a tekintetben. Este még otthon is sokáig ezen a beszélgetésen gondolkoztam.

Szombaton korán ébredtem és éreztem, hogy kimerült, fáradt vagyok, még a mozgás is nehezemre esett. Arra gondoltam, legjobb lenne itthon maradnom, de mégse tehetem, hiszen a fiókomban sok tennivaló vár. Elhatároztam, hogy bemegyek az irodába, és ha nem múlik el a rosszullétem, onnan megyek a

kórházba. Úgy is tettem. Kaptam fájdalomcsillapítót és azt tanácsolta az orvos, hogy alkalomadtán keressem föl újra, alaposabban kivizsgál. Hiába mondják, hogy nem nézek ki rosszul, érzem, fizikailag le vagyok gyöngülve. Még a séta is kimerít.

Azt szeretem a szombati napokban, hogy legalább délután otthon lehetek, és vasárnap sem kell korán fölkelni, kicsit lehet lustálkodni.

Ezt a vasárnapot igazi pihenésre szántam. Későn keltem föl, ebéd után olvastam, utána megint aludtam egyet. Motorbicikli zúgásra ébredtem. Gyurka érkezett. Az udvaron fényképeket készítettünk, majd lesétáltunk a fényképészhez. Már rég terveztük, hogy egy közös fényképpel ajándékozzuk meg a szülőket. A fényképésztől cukrászdába mentünk, egy nagy adag fagylaltot ettem, nagyon jólesett. Gyurka korán hazament, így én hamarabb lepihenhettem.

Szarvasbogár

1947. június 2. hétfő

Mikor beléptem az irodába, láttam, hogy kollégáim valamiben sántikálnak. Egy kis csomagot tettek az íróasztalomra, és nagyon figyelték a reakciómat. Már előre kuncogtak, mi lesz, ha kinyitom. Én azonban nem lepődtem meg, amikor kibontva, megláttam, mit rejt a csomag. Megfogtam a bogár nyakát hátul, azon csodálkoztak, hogy nem félek tőle. Jól ismerem a szarvasbogarakat – közöltem velük, mivel gyermekkorunkban sokat játszottunk velük. Mindig érdeklődve néztük, mikor két bogár összeakasztja a szarvát, és viaskodnak egymással. Kértem egy gyufásdobozt, és óvatosan elhelyeztem benne. Elhatároztam, hogy ma még fogságomban tartom, aztán elengedem, hogy élvezhesse a szabadságot.

A gyárból hazatérve, fürdőruhába bújva „nyaraltam” a kertben. Figyeltem, amint a rózsabokorból kirepültek a kismadárkák. A négy tojásból három pici élőlény bújt ki. Néztem, meddig maradnak majd együtt? Aztán felmásztam a hatalmas

cseresznyefára, és a fa tetején eszegettem a finom gyümölcsöt. Egyszerre nagy reccsenést hallok, ugyanis alattam megrepedt az egyik ág, és majdnem lepottyantam öt méter magasságból. Alig bírtam megkapaszkodni, ijedten másztam vissza a földre. Jó, hogy baj nélkül megúsztam a kalandot. Később meglocsoltam a kert szomjazó növényeit. Nemsokára megékezett Gyurka, de csak rövid időre, kinn ültünk a zöld padon, cseresznyét szemezgettünk.

1947. június 3. kedd

Már nagyon vártam, meglátogatott Pirkó barátnőm. Nem is tudom, miért nem jöhet el hozzám gyakrabban, hiszen olyan jól érzi magát itt, neki is jólesik egy kis változatosság.

Délután együtt mentünk a városba, apróságot akart vásárolni. Ott jártunk a közelben, ezért benéztünk az üzletbe is, de megbántam. Gyurka ugyanis – nyilván valamilyen nagyon várt elképzelése nem sikerült – teljesen kiborult és *rettenetes kifejezéseket használt* jelenlétünkben, amivel nagyon megbántott. Megdöbbenve azonnal kifordultunk az üzletből. Ismeretségünk kezdetétől már sok meglepetés ért, de eddig ilyenre nem vetemedett, ráadásul most, Pirkó előtt… nagyon szégyelltem magam, helyette. Csalódást okozott megint. Azt hiszem, barátnőmnek is megváltozik a véleménye arról, hogy milyen menyasszonynak lenni! Talán a mi példánkból levonja a következtetést, és ő kikerüli majd a buktatókat. Ki tudja?

Szerdán az irodában tűrhetetlen meleg lett, egész idő alatt besüt a forró nap, és fülledt a levegő. Hazaéve, Pirkóval elhatároztuk, hogy délután strandolunk. Úgy is lett, nagyon jót fürödtünk és napoztunk, estefelé kikísértem őt az autóbuszhoz.

Nem tudom magam túltenni Gyurka viselkedésén. Eljegyzésünk idején olyan kedves volt egy ideig, azt hittem, a korábbi kellemetlen időszak elmúlt. De nem. Már megint egyre gyakrabban feledkezik el magáról. Itt ülök egyedül a szobában, olyan rossz, hogy elment a barátnőm, mert minden gondom, bánatom ismét eszembe jutott.

Vacsora közben Kilvádi nénivel beszélgettünk. Megemlítette, hogy őszön megszületik az unokája, akkor Szerénkéhez költözik, segítenie kell majd neki, ami azt jelenti, magam is kitaláltam, hogy nem maradhatok itt tovább, másik lakást kell keresnem. Ismét új lakás, költözködés, kiadások…

Még este is nagyon meleg volt, ledobtam a ruhámat. Szerénke toppant be hozzám. Mikor meglátta búbánatos arcomat, rögtön nekem szegezte a kérdést: – Miért búsul kislány? Kitérően válaszoltam neki. Nemsokára motorzúgást hallok, majd kopognak az ajtómon. Gyurka érkezett. Gyorsan felkaptam magamra a ruhámat és ajtót nyitottam. Nem nagyon tudtam magam rendbe szedni, biztosan látszik rajtam, hogy sírtam. Az eset óta még nem találkoztunk, mégsem jutott eszébe, hogy legalább szabadkozzon neveletlensége miatt.

Búcsúzásnál megemlítettem neki, hogy másnap *készülök a kóruspróbára*. Elcsodálkoztam furcsa ábrázatán, mivel egyszerre nagyon barátságos arcot vágott és szép szavakkal kért: – Cicuskám! Gondolkozzál azon, hogy nem neked való az a társaság, majd hosszú fejtegetésbe kezdett.

– A kórustagok közül egyesek *züllött életet élnek!*

Bennem mindez gyanút keltett, átlátszó kifogásnak tartottam, főleg a folytatását.

– Tudod, ezt velem egy pap közölte, – *és még azzal is megtoldotta:* – Ne engedjem a menyasszonyomat ***olyan helyre****!*

A gondolat az én agyamban fogalmazódott meg, és megkérdeztem: – Úgy gondolod, hogy a templomi kórusba?

– Nem akarlak befolyásolni – *folytatta tanácsadását* –, a döntést belátásodra bízom, csupán jóindulattal tettem szóvá.

Mindezt túl soknak tartottam, átlátszó, bugyuta kifogásnak. Könnyen átlátható, hogy ezzel az ürüggyel óhajt rászedni arra, amit tulajdonképpen ő szeretne mindenáron elérni nálam. Persze nekem nagyon kellemetlen volt ezt hallgatnom. Én csupán a templomi éneklés miatt kerültem a kórusba. Szeretem az egyházi zenét, a latin énekeket. Olyan érzésem támadt, hogy Gyurka lassan minden kapcsolatomat, barátságomat fel akarja

számolni hasonló „értesüléseivel”, s nem hittem el, hogy ezt más tanácsolta volna neki. A rajztanulást is az ő kedvéért hagytam abba.

Mostanában ismét gyakoribbak lettek a *viták köztünk.* Már megint olyanra akar rávenni szép szóval, hízelgéssel, néha kicsit erőszakosan, ami ellen minden jóérzésem tiltakozik. Nem értem őt, hiszen valamiben megegyeztünk. Megint rossz érzést hagyott maga után, miután elment. Este sokáig töprengtem a hallottakon.

Hétvégén egy kicsit pihentem, aztán Gizi esküvőjére készülődtem. Én talán jobban izgultam, mint ő. Kórusunk is szerepelt a szertartáson. Megkérdezték tőlem, hogy nekem mikor fognak énekelni? Azt válaszoltam, lehet, majd a temetésemen… Lány-ismerőseim legtöbben vőlegényükkel együtt jelentek meg a szertartáson, csak én árválkodtam ott magamban, pedig Gyurka ígéretet tett rá, hogy találkozunk előtte.

Éppen hazaértem az esküvőről, amikor befutott. Azt mondta, hogy sok dolga volt, nem tudott eljönni. Átmentünk Böbéhez. Szó esett a jövőnkről, lakásról. Beszélgetés közben Gyurka olyan kijelentést tett, amiből kitűnt, hogy nem bízik az ízlésemben. Pedig én a szolid, elegáns holmit szeretem mindenben, öltözködésben, bútorban, lakásban. Mindig kerültem a kirívó dolgokat. Ezért rosszul esett, hogy még a tervezésben sem lelhetem örömömet. Kár, hogy ízlés dolgában is teljesen különbözünk egymástól.

Este visszagondoltam a történtekre. Egyre jobban érzem a kimerültséget. Állandó nagy hajtás a gyárban, egyre több nehezedik rám. Maholnap megint egy másik lakás megtalálásának gondja nehezedik rám. Túlórák vállalása miatt soha sem tudom magam kialudni. Naponta csak 5-6 órát alszom, ami azt jelenti, hogy állandóan fáradtnak érzem magam. Ráadásul gyakran nem öröm, hanem kellemetlen Gyurkával való találkozás is.

Vasárnapra szépen kiderült az idő, ami jó, mert az **Úrnapi körmenet** előtti misén kórusunk szerepelt a templomban, sajnos, nem remekeltünk valami jól.

Ma korán jött értem Gyurka, délután sétálni indultunk. Látni akarta az SBTC-Budafok mérkőzést, és nagy bánatomra ki akarta várni a végét. Nem szívesen maradtam ott, mert a közelünkben nagyon közönséges megjegyzések, durva káromkodások hangzottak el. Csak azt nem értettem, hogy az ilyen embereket miért nem vezettetik ki a pályáról?

Különben is kellemetlen hideg szél kezdett fújni és nagyon fáztam.

Segítséget kaphatunk

1947. június 9. hétfő

Hideg, igazán nem júniushoz illő szél fúj, s jól esik a meleg holmi. Ennek ellenére, délután lesétáltam a városba. A templomhoz érve, benéztem házfőnök atya irodájába. Érdeklődtem, van-e valamilyen hír Buci ügyében? Még nem kapott választ a levelére. Nem sok remény van arra, hogy el tudja helyezni, mert ilyenkor már lefoglalják a bentlakásokat. Elkéstek vele.

Érdeklődött családunk felől, – különösen Pityu sorsa érdekelte, hiszen személyesen ismeri. Sajnos, nem sok jót mondhattam a jelenlegi helyzetéről.

– Megint új lakást kell keresnem.

– Új helyet? Minek? – nézett rám szinte hihetetlenül. Addig meg kell tartani az esküvőt! Csak nem lesz egyedül ezen a télen is? Mi a baj? Csak anyagi gondok? – *kérdezte, mivel látta levertségemet*. Nem voltam hozzá egészen őszinte, mert elhallgattam előtte Gyurka – enyhén szólva – érthetetlen viselkedését, és a kétségeimet, ami egyre jobban zavar engem. – Igen, csak az anyagiakon múlik – válaszoltam csendesen.

– A kelengye megszerzéséhez segítséget tudunk nyújtani. Látta, mennyire meglepődöm, ezért folytatta.

– Nem Katika az egyedüli, akinek segítünk a kezdeti nehézségek áthidalásához. Sőt, ha szükséges, módunkban áll 1-2.000.- forint kamatmentes kölcsönt szerezni, amit az üzletbe be lehetne fektetni – olyan helyről, ahol a visszafizetéssel tudnak várni akár 1-2 évet is.

Nem kell nagy lakodalom. – Nem fontos nagy dáridót csapni, még a fehér ruha se előírás. Egyszerűen autóval kirepülni például Szentkútra, két tanúval, a szülőkkel – és kész! Ne halogassák az esküvőt. Gyurkának tudnia kellene, hogy a hosszú mátkaság sosem vezet jóra!

Azt csak magamban gondoltam, hogy ebben teljesen igaza van. Máris vannak köztünk olyan nézetkülönbségek, amiben nem tudunk egyetérteni.

– Igaz, meg lehet rendezni egyszerű keretek között is az esküvőt, válaszoltam. Azonban egyéb gondjaink is vannak, a legnagyobb, hogy nem tudunk lakást szerezni. Én pedig nem akarok hozzájuk költözni, az ott felmerülő apró-cseprő dolgok csak rontanák a helyzetünket. Másik pedig, hogy továbbra is fenntartom munkaviszonyomat, mert semmiképpen nem szeretnék anyagi függőségbe kerülni tőlük. Ehhez ragaszkodom.

Ezt viszont nem helyeselte.

Magamban arra gondoltam: *Nem látta még a vőlegényem szüleinek lepusztult lakását* ***(képen lásd a bejáratát!)***, s nem ismeri leendő sógornőim összeférhetetlen természetét. Nem tudnék, sőt, lehetetlennek tartom olyan körülmények között élni.

Még egyszer kért, fogadjam el az ajánlatát. Megköszöntem, de azt elhárította. Azt mondta: már annyira ismerjük egymást, szinte kötelességének érzi, hogy amiben lehet, és tud, segítségemre legyen. Milyen áldott jó lélek, alig egy éve ismerem, és segíteni akar nekem!

– Nem tudom, vőlegényem mit szól majd hozzá – tettem még hozzá.

Este azon gondolkoztam, mit jelentene nekünk az a segítség? Elkezdhetnénk a közös életünket. Mikor hallottam, annyira meglepődtem, – talán inkább megijedtem, mint örültem az ajánlatának. Ha mindez megvalósulna, felmennénk Pestre, ahol olcsóbban tudnánk vásárolni, mint ebben a füstös és elhagyott kis városban.

Nem a legnagyobb gond, de én a menyasszonyi ruháról – bár külsőség – de nem tudnék lemondani, s nekem ez még nem is jelentene nagy problémát, az anyagot meg tudom vásárolni, a varrónő szépen elkészítené.

Napok múlva jelentkezett Gyurka, de olyan későn jött, hogy már nem is számítottam rá. Éppen lefeküdni készülődtem, és amikor látta csodálkozásomat, – csak rövid ideig maradt. Nem értem, hogy ennyire ne volna időérzéke? Ilyen későn minek jön ide, tudhatná, hogy kellemetlenséget okoz vele. Ilyen kései órában miért nem veszi hazafelé az irányt, úgyis messze lakom a várostól, ők szintén távol, ráadásul az ellenkező irányban! Ennyire ne tudná beosztani, és megszervezni az idejét?

Pedagógus átképző tanfolyam

1947. június 12. csütörtök

Örömmel fogadtam a hírt, hogy Pirkó és Apukám három napos tanfolyamra jön, és a vendégeim lesznek. Igaz szűkösen, de elfértünk a kis szobámban. Anyukám egy szép csipkekötésű zoknit küldött nekem.

Pénteken – amikor a pedagógus társaság gyárlátogatásra érkezett az Acélgyárhoz, én is velük tartottam. Elég régen dolgozom már itt, de alig ismerem az üzemrészeket, és most a *pedagógusokkal végigjártam az egész gyár területét,* ezért én is érdeklődéssel figyeltem a látottakat. Különösen a vasöntés tetszett, ahogy folyik a rózsaszínű olvasztott vas, úgy ömlik, mint a víz, és csillagokként szóródnak szerteszét a szikrák, akár karácsonykor a csillagszórók. A szögverést is érdeklődéssel figyeltem: minden ütés, minden taktus egy-egy újabb szöget eredményez. Emlékül egy óriási és néhány icipici szöget kaptam.

Letelt az idő, vasárnap elutaztak a vendégeim. Nem lehetett kellemes útjuk, mert esett az eső. Micsoda nyár? Utána viszont minden fölfrissült, az esőáztattaföld szaga beáramlik ablakomon. A virágok és fák leveleiről csillogó gyémántszemekként csöpögnek a vízcseppek, majd mindent bearanyoz a drága, éltető napsugár.

Igyekeztem érdeklődni házfőnök atyánál, ezért meglátogattam. Szerettem volna tudni, hogy a mi ügyünkben sikerült-e intézkednie. Sajnos csak egy hét múlva kaphatunk választ. Azt viszont hangsúlyozta, hogy ennek fejében még a nyáron meg kell tartani az esküvőt. Nem tudom, miért, de úgy veszem észre, hogy nagyon félt engem. Viszont ha mégsem sikerül kölcsönt kapni, megint, ki tudja meddig, elhúzódik az esküvő.

Vasárnap Kilvádi néni *finom ebédet főzött.* Jobban esett, mint máskor, mivel itt van Szerénke, áldott állapotban jóízűen falatozott, s megjegyezte: *„mi ketten vagyunk, kettőnk helyett kell ennem!”* Ebéd után aludtam, aztán olvastam, Madách: *Az ember tragédiájából* azt a részt, amikor Lucifer Ádámot elviszi Pesten egy sportcsarnokba, ahol – női mivoltukból kivetkőzve – nők birkóznak. Erről eszembe jutott a tegnapi beszélgetés, ami az irodában zajlott le. Itt is készül, a jövő vasárnapra időzítve egy női szabadfogású verseny, tehát ahol megengedett rúgni, harapni, karmolni! Brr…

Szemem előtt megjelentek – a már nem is ember-formájú izomtömegek, a birkózók a ringben, vagy az ökölvívók, s elkezdik szörnyű viadalaikat, s tépik, ütik, vágják, rúgják, harapják, öklözik, gyomrozzák, hajukat tépik, egymás szemét kiütik, már folyik a vér, alig szuszognak, de amíg van bennük egy csöpp élet, nincs irgalom…

És ezt nevezik sportnak? *A sport* – szerintem – az egészséget, a test edzését hivatott szolgálni. A felsoroltakat még versenynek sem nevezném. Versengés, harc, vérig menő durvaság! És miért? Legtöbbször a pénzért, valamilyen nagy pénzeszsák hasznáért!

Vőlegényem hatkor jött értem, moziba mentünk. Egy könnyű, de vidám, kedves darabot láttunk, ami felvidított. Hazafelé sokat nevettünk a moziban hallottakon. Most igazán boldognak éreztem magam vőlegényem mellett. Hogy milyen lesz majd az esküvő után, azt nem tudom, de az is eszembe jutott: talán *„csak addig boldog valaki, amíg reméli, hogy az lesz?”*[2]

Szerdán korán délután jött Gyurka, magával hozva Klári kisfiát, Gusztit. Fáradt volt, leült és azon nyomban elaludt a fotelban. Szegény keresztfia hiába ébresztgette, meg én is, nem akart fölébredni. Pedig tudom, otthon várják a kisfiút. Nehezteltem rá, minek vállalja el a gyereket, ha nem viszi időben vissza, s nem törődik vele, hogy kerül majd haza? Néha annyira megbízhatatlan tud lenni! És olyan, mint egy mormota, mindig alszik. Én meg az ablaknál bámultam ki a szabadba, inkább valahol sétáltam volna a jó levegőn. Itt kuksoljak, mintha egyedül volnék. Már a barátnőim is elszoktak tőlem, egyedül meg hogy induljak sétálni? Vagy csak üljek itthon, mindig a négy fal közt?

Kilenc óra lehetett, amikor végre hazavitte a gyereket. Sokáig maradt, én közben elaludtam. Az ablakot nyitva hagytam, hideg áramlott a szobába, s én félálomban ott dideregtem

[2] Aranymondás – tőlem!

a díványon. Már tíz óra lehetett, amikor ismét beállított, vele Klári és Annus néni. Úgy látszik, náluk családi vonás, hogy sötét este bolyongnak a városban és látogatják az ismerőseiket. Szerencsére nem maradtak sokáig. Számomra mindez bizonyította, hogy családi vonás, hogy nem tudják, mikor kell látogatóba menni.

– Anyukám, induljatok el, biciklivel utolérlek, – javasolta nekik Gyurka. Nekem meg az jutott eszembe: érdekes, hogy gyakran átszundikálja a délutánokat, és a fontos dolgokat ilyenkor akarja megbeszélni. Ma is *szerettem volna korán lepihenni*, mert fáradt vagyok, sohasem alszom ki magam. Mikor elmentek, akkor kezdett bele a mondókájába.

– Joliék szeptemberben tartják az esküvőjüket. Jó lenne, ha együtt lenne a miénkkel. Hátha még Gyugyi is hazajönne addig, akkor hármas esküvő lehetne! Ugyanis megfontoltam a dolgot, eldöntöttem, felszámolom az üzletet, visszamegyek dolgozni az adóhivatalba.

Bár örültem az ötletnek, mivel tudom, nem sok hasznot hoz az üzlet, de megjegyeztem, hogy ebbe nem szólhatok bele, erről egyedül neki kell döntenie, – azt kérem, hogy minél előbb! Ugyanis nem először javasoltam már neki, hogy az üzletből úgysincs haszna, jó lenne inkább állást vállalni biztos, rendszeres fizetéssel. Utána nekünk bútorozott szobát kell szereznünk, mert egyelőre lakást vásárolni nem tudunk.

Még kikísérve is sokáig beszéltünk ezekről, persze már nem érte utol a mamáját, aki addig hazaért, én pedig ismét jó későn feküdtem le.

Az irodában

Salgótarján, 1947. június 19. csütörtök

SZABADSÁGON VAGYOK, jól kialudtam magam. Az egész napot pihenésre szántam. Délután néhány apróságot vásároltam. Otthonról csomagot küldtek, benne finom zöldségfélét a kertből.

Csak később tudtam meg, milyen jó, hogy itthon maradtam tegnap. Vica azzal a hírrel fogadott, hogy engem kerestek, mivel a gyári értekezleten kellett volna az elhangzottakat gyorsírással jegyzetelni. Azt mondják, botrányba fulladt az egész, az asszonyok nem hagyták szóhoz jutni a szónokokat.

Az *irodában* rengeteg munka várt rám. Ez mindig így lesz már? Végre sikerült elintéznem a „kisembert". Állandóan szemtelenül, kétértelmű szavakat használ előttem. és ízléstelenül kiforgatja a szavaimat. Kértem, hogy a jövőben jelenlétemben kerülje a hasonló mocskos kifejezéseket. Kertelt, zavarba jött, majd azzal érvelt, hogy szereti kimondani, amit gondol, mivel őszinte ember.

– Rendes ember olyat gondoljon, még ha őszinte is, amit bárki előtt ki is mondhat, hogy azon senki se botránkozzon meg – *válaszoltam neki*.

– Én nem járok templomba, még a táját is elkerülöm.

– Meglátszik magán!

Tovább vitatkozva azt mondta szó szerint: – Nem hallgatom mint maga, azoknak a majmoknak a prédikációit!

Ezt hallva előbb meghökkentem, de aztán csendesen csak annyit mondtam: – Én sem hallgatom a majmok prédikációit, a templomban csak a papokét és máshol a rendes emberekét! Szerintem inkább majom és sajnálatra méltó az, az elfajzott ember, aki általánosságban tesz ilyen felelőtlen kijelentéseket általa ismeretlen, köztiszteletet érdemlő embertársaira.

– Most haragszik rám? – kérdezte, kicsit lehiggadva.

– Á, dehogy!

– Úgy-e megnézi, hogy ki mondja, mi?

– Igen, jól megnézem, és éppen ezért nagyon sajnálom magát.

Kollégáim biztattak, pártomat fogták. Rég' készültem rá, hogy megleckéztessem. Most sikerült. Csak azt nem tudom, mennyire hatottak rá az érveim.

1947. június 22. vasárnap

Gyurka koradélután jött. Erősen tűzött a nap, az égen gyülekeztek a fellegek, zivatar készülődött. Kerékpárral indultunk hozzájuk – egy biciklin – ketten, azonban defekt miatt meg kellett állnunk, s Gyurka legalább fél óráig javította út közben. Vesztünkre, ráfordultunk a Rima útra, ahol mindjárt egy rendőrtiszttel futottunk össze, aki természetesen leállított minket, és megkérdezte: miért ketten ülünk egy járgányon? Én válaszoltam rá: azért, mert nincs két biciklink. Elengedett. Kivételesen tele volt a város rendőrrel, máskor csak elvétve látjuk őket, de utána már nem szóltak hozzánk.

Hónom alatt szorongattam a bekeretezett fényképet, ami ugyan közelről nem mutat valami jól; rosszul retusálták. Én már csak tudom, hiszen Marosvásárhelyen Bartha-fényképésznél tanultam retusálni, kissé talán túlozva, „kitanultam" a mesterséget! Viszont a kép falra lesz akasztva, messziről elég jól mutat, nem látszanak rajta a hibák. Nekem mesterkéltnek tűnik az egész, nagyon komoly vagyok rajta. Vagy csak olyan, mint mostanában a lelkivilágom? Szerencsésen célhoz értünk, nem tört össze a kép üvege.

Náluk előbb epret szedtünk. Este szalonnát pirítottunk a patakparton. Jól esett a szalonnával csöpögtetett kenyér, már elég rég' volt benne részem. Az erdei kirándulásról azonban le kellett mondanunk, mert errefelé nagy eső esett, átázott a föld.

A szomszédban egy rokonunkat fedeztem föl. Ilonka néni lakik ott, aki anyukám másodfokú unokatestvére, s talán ő sem tud róla. Nagyon kedves asszony, mindjárt sorolta a közös rokonainkat, Michalovics Pali bácsit, meg a többieket, akikről anyukától is hallottam. Michalovics családot magam is jól ismerem; gyermekeik az én kedves unokatestvéreim. Késő este érkeztem haza, mert indulás előtt megint elromlott a kerékpár.

1947. június 25. szerda

Házfőnök atyához készülök. Annyira izgulok, mi lesz az eredmény? Nem mertem rá számítani, nehogy nemleges válasz

esetén csalódás érjen. Előérzetem nem csalt, még mindig nincs eldöntve, váratlan akadályok jöttek közbe. Láttam, hogy nehezére esett közölni a hírt. Arra kért, hogy egy hét múlva érdeklődjem ismét.

Mielőtt eljöttem, azt mondta: – Engedje meg, hogy jókívánságaim mellett hozzájárulhassak ahhoz, hogy minél előbb összeházasodjanak – és egy borítékot nyújtott át, benne 200 forinttal. Igaz, amíg ott laktunk a közelben, sokat segítettem neki az irodai munkában, főleg írógépen, mégis úgy meglepett, hogy szinte szóhoz se jutottam. Örömömben azt se tudtam, sírjak, vagy inkább nevessek. Számomra olyan ember ő, mint egy kedves rokon, pedig csak ismerős, egy jó barát, akit csupán egy éve ismerek. Csak annyit fűzött hozzá, ha majd egyszer – valamikor – olyan jól fogok állni anyagilag, én is gondoljak azokra, akik segítségre szorulnak. Nagyon meghatódtam. Nem az *anyagi segítség* tett boldoggá, hanem a jóság, a szeretet megnyilvánulása. Tudom, ők a legegyszerűbb körülmények között élnek, és amit lehet, jótékony célra fordítanak.

Viszont ha a kölcsön nem sikerül, akkor Gyurkának valóban föl kell számolnia az üzletét, mert az a pénz oda kellene. Igaz, a kapott összegből csupán a legszükségesebbeket tudom magamnak megvásárolni. Persze, ez is óriási segítség.

Másnap a gyárban elintéztem a szabadságomat és az utazási igazolványt. Még két napra is olyan nehezen engedtek el. *Este indulunk Pestre***.** Készülök, tervezek, számolok, csomagolok.

Budapest, 1947. június 27. péntek

Egész éjjel nem aludtam. Reggel nyolckor érkeztünk a Keletibe. Mostanában nagyon kényelmetlen az utazás. Én a „felszabadulás” óta még nem ültem vonaton. Micsoda különbség, valamikor válogatni lehetett első, második vagy harmadosztályú helyek között, ki mennyit szánt az utazásra. Most? Csak fapados kocsik futnak. Igaz, itt is van választási lehetőség: tetszik – nem tetszik alapon.

Rosszul érintett, hogy néz ki még mindig Budapest! Csupa romot látni mindenütt, az utcákban, amerre nézünk, ledőlt falak, megrongált, lövedéklyukakkal az épületek, szanaszét omladék látható. A Szent István bazilika leégett kupoláját látni számomra nagyon lehangoló volt. Minden a háborúra emlékeztet.

Jolinál rendbe szedtük magunkat, utána nekiindultunk a városnak! Előbb elintéztük Gyurka bevásárlásait, mindenütt sokat kellett várakozni. Addig én Jolinál nyugodtan alhattam volna. Délután három óra lehetett, mire rám került a sor. Olyan jól sikerült a tervem, hogy az engedményekből még egy nyári ruhaanyagot is tudtam magamnak vásárolni. Minden nagyon drága, de bő választékból lehet válogatni.

Örömömre, Pityuval is találkoztam, a Keletinél, végre láthattuk egymást. Láttam rajta, mennyire zavarja, hogy eléggé elhasznált nadrágot visel. Említette, most varrat magának új nadrágot. Bizony nem ehhez szokott. Magas, jó tartású, csinos férfi, s mindig elegánsan öltözött. Hiába, amíg nem teszi le a vizsgákat, csak filléreket keres.

Szombaton, hazafelé utazva, már nem zavart a kemény pad, elaludtam a fáradtságtól. Pásztón – amíg állt a vonat – Gyurka leszállt, egy hadifogollyal beszélgetett. Már azt hittem, hogy lemaradt, mert csak a következő megállónál jelent meg a fülkében. Éjfél volt, mire megérkeztünk Salgótarjánba. Hazakísért, a nővéréhez ment aludni. Mikor a lakáshoz érkeztünk és a zárral bajlódtam, Kilvádi néni fölébredt. Azt hitte, hogy macska kelt zajt, ezért erélyes hangon kiszólt: sicc, sicc… Jót nevettünk rajta.

Alig vártam, hogy lepihenjek. Mélyen aludtam, másnap, szombaton fél tízkor arra ébredtem, hogy valaki bekopogott az ablakon. Lemondtuk a szentkúti utat, haza kell mennem élelmiszer-utánpótlásért. Hétfőre szabadságot kértem, hogy ne kelljen azonnal visszafordulnunk. Nem volt könnyű feladat még további napokat kikönyörögnöm.

Apukám toppant be délután. Csak rövid időre jött, valamilyen gyűlésre, de itt alszik majd nálam.

Még mindig fáradt vagyok, délután lepihentem, de hamar elnyomott az álom. Fél hatkor arra ébredtem, hogy Kilvádi néni bejött az ablakot becsukni, mert nagy vihar tombolt odakint, amiből én semmit sem vettem észre, pedig rendesen nagy zajjal mennydörgött az ég.

Este betoppant Gyurka, egy biciklit hozott nekem ajándékba.

Péter-Pál napja

Bede-puszta, 1947. június 29. vasárnap

REGGEL a korai mise után találkoztam Gyurkával. Felköszöntöttük Péter atyát, névnapja alkalmából, utána lesétáltunk Gyurka szüleihez, s ott reggeliztünk, majd fél kilenckor kerékpárral négyen indultunk útnak. Nelli és Feri is velünk tartott, mivel az elágazásig együtt vezetett az utunk. Ők Szentkút felé, mi pedig Lucfalva felé mentünk tovább. Közben eleredt az eső, de nem tartott sokáig. Jól bírtam az utat, csak az utolsó hegy esett nehezemre, mivel ott tolni kellett a biciklit hegynek fölfelé, már tíz órakor megérkeztünk Bedére.

Anyukám szeretettel várt bennünket. A nagy meleg elől a hűvös szobában meghúzódva pihentem ki a hosszú út fáradalmait. Aranyos kiskutyus és kiscica került a házhoz. Mindkettő fekete, pici fehér nyakkendővel és papucskákkal. Sokat nevettünk a játékukon, kész cirkuszt rendeztek együtt. Dikk, játék közben a fülénél vagy farkánál fogva cibálja a kiscicát, amiért én jól megdorgáltam. Tizenhat kis pulyka szaladgál az udvaron, már úgy pöffeszkednek, akár a nagyok!

Bandit otthon találtuk, szegény olyan sovány, elmondta, hogy sokszor koplalnak az internátusban; néha szédelegnek az éhségtől, s olyankor csak feküdni bírnak. Apukám mégis neheztel rá, mert számtanból javítóvizsgát kell tennie a nyár végén. Szegény gyerek, hogy tanuljon ilyen körülmények

között? Nekem eszembe jutott, hátha a légnyomásnak lehet ilyen következménye, mert korábban nem volt gyenge tanuló, általában kettes eredménnyel végzett.[3]

Szüleim változatlanul túl sokat dolgoznak. Most van a lekvár-főzés ideje, én is kapok majd belőle. Egy malacot is hizlalnak nekem! De szegényeknek egy perc megállásuk sincs. Itthon sok tejet ittam, amit Tarjánban nélkülöznöm kell.

1947. június 30. hétfő

Kedves vőlegényem spekulál, néha lehetetlen ötletei vannak. Az üzlet árán *Bedén földet akar vásárolni!* Az eszébe se jut, hogy nemcsak a föld áráról van szó, hanem fölszerelés, állatok, vetőmag, és sok minden kellene még hozzá, ha gazdálkodni akar, – nem beszélve arról, hogy gazdasági épületekre is szükség lenne. Nem tudom, hogy pattant ki az agyából, hiszen ki akarna örökre itt megtelepedni? És netán ő szeretné majd művelni a földeket? Az biztos, hogy én nem. A mezőgazdasági munkához a hozzáértésen kívül kellő fizikai erőnlét, nagy szorgalom és kitartás kell, s némi hozzáértés sem árt. A falusi emberek hajnaltól késő estig dolgoznak a földeken. Nem valószínű, hogy a gazdaságot lehet „távirányítással" vagy „fél kézzel" művelni, mint az üzletét (s folyton Nellire bízni), amiből ugyanúgy nem volna semmi haszna.

Indulnunk kell. Délután nehezen vettünk búcsút az otthoniaktól. Még mindig nagyon melegen sütött a nap, amikor indulnunk kellett. Lucfalván Piroska néniéknél kicsit megpihentünk, de Pirkót nem találtuk otthon. Szerettem volna megismerni az udvarlóját, de ő is elment már. További utunk kellemesen telt, mert beborult az ég, nem tűzött ránk a forró napsugár. Otthon meglepetés várt rám, Kilvádi néni többféle gyümölcsből (tíz üveg) lekvárt főzött nekem. Igazán aranyos asszony, olyan jól bánik velem, mintha rokona- vagy lánya lennék.

[3] Abban az időben legjobb eredmény az 1-es, a legrosszabb pedig az 5-ös volt.

Júliust mutat a naptár

VÉGE A SZABADSÁGOMNAK. Ezeket a sorokat már otthon írom. Korán kell fölkelnem, pedig még visszahúzott az ágy. Sietve igyekeztem az irodába. Út közben találkoztam egy kedves kollégával. Komoly, családos úriember, aki nem szokott beleavatkozni mások dolgába. Éppen ezért csodálkoztam, mikor beszélgetés közben megkérdezte:

– Komolyan gondolja-e, hogy Gyurkához köti az életét? – Személyesen nem ismerem, csak azért teszem szóvá, mert több barátom említette, hogy a családjukról nem valami jó hír járja. Magam részéről sajnálom, hogy éppen a legrendesebb kislány köti hozzá magát, akivel komoly dolgokról is jól el lehetett beszélgetni az irodában.

Megjegyzése nyomán hirtelen eszembe ötlött Feri családja (Gyurka unokatestvére) akik szintén a Felvidékről származnak, mégsem tartanak velük semmiféle kapcsolatot. Feri mérnök, tanítónő feleségével én is többször találkoztam. Szimpatikus, intelligens emberek. Feltűnt nekem, hogy mélyen hallgatnak a rokoni kapcsolatukról, ami nekem kezdetben is gyanús volt már. Ezért most csendben hallgattam, a megjegyzéseire nem válaszoltam.

Az irodában a sok munka miatt nemigen volt alkalmam tovább elmélkedni a hallottakon, de otthon újra fölidéztem magamban. Bántott a dolog, nyugtalanság és fájó érzés maradt bennem. Miért foglalkoznak az emberek mások dolgával? Persze, nem ő volt az első, már mások is tettek célzásokat a családra. Igaz, ami igaz, kicsit furcsák néha nekem is. De mi kifogásuk lehet Gyurka ellen? Bárcsak tudnám. Eddig senki sem fejtette ki róla bővebben a véleményét. Elgondolkodtató, de mit tehetek? Végül is, nem a családjához megyek feleségül, hanem hozzá. Mi szeretjük egymást, és ha majd együtt leszünk, kikerül abból a környezetből, biztos, hogy megváltozik, és alkalmazkodni fog hozzám, – s mihozzánk.

E nyáron csak egyszer mentem strandra. Nem is nagyon hiányzik, mert itt nagyon jól érzem magam a kertben, a hűvös fák árnyékában üldögélni, ami fölér egy nyaralással. Július elejét leginkább otthon töltöttem. Egész délután napozóban vagyok, kézimunkázom, segítek Kilvádi néninek, és közben a fáról eszem a finom friss gyümölcsöt. Kellemesen telik a nyár. Szerénke ruhát varrt nekem, a fa alatt ülve én is segédkeztem az eldolgozási műveletekben. Többször lesétálok a templomba esténként, vagy misére. Egyik nap biciklivel vittem le cukrot az üzletbe, hogy onnan majd elvigyék a szüleimnek, ha ismerősök jönnek a városba.

Egy délután fiatal kislány keresett; azt mondta, Kató kisasszonyhoz jött. Visnovszky úr küldte hozzám, szeretne gépírást tanulni. Aztán elmondta, hogy nagycsaládban él, hamarosan állásba kell mennie, és ha tud gépelni, könnyebben elhelyezkedhet, – talán éppen a gyárban. Némi gondolkodás után közöltem vele, hogy elvállalom, a részletkérdésekre majd visszatérünk. Azt hiszem, hogy a gyárban, a gépemen fogom tanítani, amire engedélyt kell kérnem.

Salgótarján, 1947. július 9. szerda

Munkaidő leteltével, kolléganőkkel *Vízválasztóra* mentünk. A villamosra várnunk kellett, ezért gyalog vágtunk neki az útnak. Alig értünk oda, zuhogni kezdett az eső, – szerencsénkre nem tartott sokáig. Az erdő nagyon szép, a víz is kellemes. Rövid időre Gyurka is kimotorozott hozzánk.

Hazafelé betértünk sörözni egy kisvendéglőbe Réti mérnök – az Öntödéből – meglátott bennünket, utána sorban, mindnyájunkat megmotoroztatott. Kellemes nyárestén lassan ballagtunk hazafelé, ismerőseinkhez benéztünk, így aztán már kilencfelé járt az idő, amikor hazaérkeztem. Gyurka várt rám. Megtalálta a szobában, és a *naplómat olvasta, amiért nagyon megharagudtam rá*. Igazán nem illendő mások lelkivilágába engedély nélkül bepillantani. Eszembe jutott az a régi eset, amikor hasonló neveletlenség miatt mit mondott apám a

középiskolai gavalléromról, Hetényi Emilről. Erről is biztosan megvolna a maga véleménye – és jogosan.

A vasárnapot pihenésre szántam. Délután aludtam, mégsem tudtam magam kipihenni. Túl sok anyagi és lelki teher nehezedik rám, legjobb lenne beteget jelenteni, nagyon rám férne egy igazi kikapcsolódás. Jolánka és Hábel Jóska szabadságon van, nem tudnak helyettesíteni. Beszéltem Csöpivel, egyik kolléganőmmel, aki szívesen jön kisegíteni távollétem alatt, ami megnyugtatott. Ahogy fölébredtem, meglátogatott Gyurka, aztán moziba mentünk, a *Vaskorona* ment. A filmet harmadszor néztem meg, most is szívesen. Utána együtt ballagtunk hazafelé; Gyurka hamar elbúcsúzott, látta rajtam, hogy pihenésre lenne szükségem. Jó jel, hogy mostanában figyelmes hozzám, szinte lesi a gondolataimat, és mindent igyekszik előteremteni, amire szükségem van.

Hétfőn délután lenn jártam a városban. Benéztem az üzletbe, de Gyurkát nem találtam ott. Nelli azt mondta, alig látják őt, mindig csak benéz, és tovább siet valahová. Úgy látom, nincs nagy kedve az üzlethez, s így nem sok esélye lehet haszonra. Jobb lenne valahol elhelyezkednie, például a gyárban. A Rima elég jól fizet, kettőnk jövedelméből már jól megélhetnénk.

Másnap jelentkeztem a kórházban, kivizsgálásra. Az orvos megállapította, hogy a gyomrommal van valami baj, és kimerültség okozza, hogy mindig fáradtnak érzem magam. Valóban pihenésre vágyom. Visszatérve a gyárba, Szvoboda úr felháborodva vette tudomásul a tényt, hogy beteg vagyok!

– Sajnálom, de nem választhatom meg az időpontot, mikor legyek beteg. Nagyon rosszul esett a viselkedése, meglátszott rajtam, ezért szelídebbre fogta a hangját. Kollégáim pártomat fogták, mivel a hó második felében nem olyan sok a munka, miért ne pihenném ki magam. Tudom, hogy már nem lesz olyan sok munka, mivel többen szabadságra mennek, kevesebb lesz a gépelnivaló. Magam kerestem helyettesítőt is, Csöpi elvállalta. Nem tudom megérteni, miért kell mindent ennyire felfújni? Mikor szabadságra készülök, akkor mindig kifogást

talál ellene. Én érzem, hogy pihenésre van szükségem, ha már a munkámat nem tudom úgy ellátni, ahogyan kellene. Igaz, mit bánkódom emiatt, nem is a főnököm!

Szerda-csütörtök. – Délután kint ültem a kertben, kézimunkáztam, mikor Gyurka jött. Előbb segített Szerénkének az öntözéshez vizet húzni, aztán egyszerűen, szó nélkül eltűnt. Nem szólt senkinek, miért megy be a szobába, egy ideig csak vártam, közben elszundítottam a kellemes levegőn. Arra ébredtem, hogy sötétedik, kezd lehűlni a levegő. Könnyű ruha volt rajtam, fáztam. Bementem a konyhába, érdeklődtem Kilvádi nénitől, hová lett Gyurka? – azt hittem, itt beszélget velük vagy talán hazament? Ők meg azt hitték, hogy együtt vagyunk kint az udvaron, s törték a fejüket, hol lehet.

Kilvádi néni bement a szobába, hát ott alszik a fotelban! Próbáltuk ébresztgetni, már épp' ideje, hogy hazamenjen. Rettenetes nehéz őt fölkelteni, különben is nagyon zavar, hogy ilyenkor olyanokat mond, amit nem bírok hallgatni: Kegyetlen vagy! Hagyjál aludni! Nagyon zavar, hogy ilyen jeleneteknek tesz ki, ahelyett, hogy időben hazamenne, és otthon pihenné ki magát. Azt se tudtam, mit kezdjek vele, kértem Kilvádi néni tanácsát, mit tehetek? Már egészen lehűlt a levegő és átfáztam, elálmosodtam.

Komolyan megharagudtam rá, arra sincs tekintettel, hogy beteg vagyok, *szükségem lenne a pihenésre*. Azt tanácsolta Kilvádi néni, feküdjek le nyugodtan, ha fölébred, majd' észreveszi magát, és hazamegy. Én meg próbáltam zajt csapni, nyitogattam a szekrényeket, ajtót csapkodtam, leejtettem valamit, de semmi sem használt, ő csak aludt tovább a díványon, mint egy mormota, semmivel sem törődve. Már nagyon álmos voltam, ezért megágyaztam magamnak, lefeküdtem. Alig tudtam fölmelegedni, úgy vacogott a fogam. Próbáltam tartani magam, hogy ne aludjak el, de kifogott rajtam az álom, lassan mély álomba merültem.

Ki tudja, hány óra lehetett, arra ébredtem, hogy Gyurka fölémhajol és megcsókol. Azt hittem, csak álom, de nem. Azt

kérdezi tőlem: Cicus, miért nem ébresztettél föl? Mintha nem próbálkoztunk volna ezzel hárman is, mivel Szerénke is bejött ébreszteni! Gyorsan elment, mivel szégyellte magát, én pedig ismét elaludtam.

Reggel kilenckor ébredtem. Le kellett mennem a kórházba, ahol megtudtam, hogy csak hétfőn kell mennem dolgozni. Kiváltottam a fölírt gyógyszert. Irénkével találkoztam, biztatott, hogy pihenjek nyugodtan, ő szívesen helyettesít.

Itthon rádöbbentem a valóságra, hogy ez mégsem illendő dolog, ahogyan Gyurka viselkedik. Igaz, miért kellene mások véleményével törődnöm, elég, ha én tudom az igazat. De mégis… Nagyon rosszul esne, ha valahonnan visszahallanám az éjszakai kalandot, kiszínezve, megtoldva mindenkinek a mocskos fantáziájával. *Miért nem törődik vele, hogy milyen helyzetbe hozhat engem?*

Délután csak rövid időre jött. Látta, milyen rosszul esik nekem, ami történt. Kérte Kilvádi nénit, hogy máskor jöjjön ő is segítségemre. Akkor tudta meg, hogy hárman is ébresztgettük, de hiába, olyan mélyen aludt. Elmondta, hogy otthon a mamája is megszidta, figyelmeztette rá: *„Nem szép dolog hírbe hozni a menyasszonyodat!*" Én nem is merek többé hozzájuk menni… Ki tudja, mit gondolhatnak erről az esetről, pedig Kilvádi nénin és Szerénkén kívül Isten a megmondhatója, hogy teljesen vétlen vagyok a dologban. Sokat rágódtam rajta, aztán rá kellett jönnöm, hogy mindez nála a *hiányos nevelés következménye*!

1947. július 19. szombat

Marika és Jóska esküvőjére Gyurkával együtt készültünk. Tegnap megígérte, hogy ma félhétre értem jön, együtt megyünk az esküvőre. S itt vártam, de nem jött. Egyedül indultam el, de késve értem oda, már elkezdődött a szertartás.

Nagyon sok ismerőssel találkoztam a templomban. Olyan szép pár, díszmagyar ruhában esküdtek egymásnak hűséget. Péter atya adta össze őket. Kifelé jövet az énekkarból többen rosszallásukat fejezték ki, amiért elpártoltam tőlük. Amikor

hallottam az éneküket, valami megremegett bennem. Vágy fogott el, hogy én is ott lehessek ismét közöttük. Erről is *le kellett mondanom Gyurka miatt*, ő viszont semmiről sem mond le az én kedvemért. Most már komolyan haragszom rá, mert ezek sorozatosan ismétlődnek – és nem az én javamra.

Kellemetlen nekem, mert nem akkor jön, amikorra ígéri. Rossz szokásairól nem tud leszokni. Csak ígérget… *És én hiszek neki még most is?* És mindannyiszor csalódnom kell benne. Most is talált kifogást, de sajnos, semmi komoly dolgot nem tudott felhozni mentségül. Miért nem mondja – a kedvemért, hogy vár a menyasszonyom, mennem kell. De elfeledkezik mindenről, ha valakivel összetalálkozik, és beszélgetni kezd. Bennünket otthon arra neveltek, ha megígérünk valamit, ha törik-szakad, be kell tartanunk. Otthon tanultam, hogy a becsület ezt kívánja.

Náluk viszont más szokás járja. Egy ízben, amikor erről esett szó, az üzletben megdöbbenve hallottam édesanyjától a következőket: *„Olyan szegény sosem volt, hogy ígérni ne tudjon!”* Ráadásul mindezt huncut mosollyal kísérte, közben még kacsintott is a fia felé. Ezek szerint náluk az adott szó semmit sem jelent. Én viszont annyira meglepődtem eme fura gondolkodásmódon, hogy szóhoz se jutottam.

Nagyon zavar, mivel ha „kicsiben” ezt teszi, akkor majd a nagyobb, az életbevágóan fontos dolgokban hasonlóan fog cselekedni? Talán én is hibás vagyok, mert *ezeket elnézem,* és mindig megbocsátok neki? Ilyen tekintetben erélyesebbnek kellene lennem.

A rossz szokásokat az emberek általában otthonról, a családból hozzák. Ugyanis alig a történtek után Klárival találkoztam (Gyurka nővérével), aki megígérte nekem, hogy kölcsönadja a kerékpárját, hogy Anna napon édesanyjukat köszönteni azzal mehessek le, mert ő nem abban az időben akarja fölkeresni. Mikor a bicikliért mentem, bejelenti, mégis most megy, ezért nem adja ide. Ha időben szól, akkor másként szervezem a programot. Teljesen nyugodt hangon adta tudomásomra, nem

is szabadkozott, mintha ez természetes volna, s nem látszott rajta, hogy bántaná, mivel nekem kellemetlenséget okozott.

Arról is tudott, hogy a virágüzletben félretették az általam megrendelt virágot, amit út közben akartam elvinni. Igen ám, de ha gyalog indulok el, addig bezár a bolt. Amellett, hogy többé nekem nem tesznek el semmit, azt se tudtam, hogy most honnan szerezzek másik virágcsokrot? Szerencsémre Kilvádi néni kisegített. Adott pár szál hortenziát a kertjéből. Szép csokorba kötötte, mégis bántott az eset, szinte sírhatnékom támadt. „Csakazértis" jókedvet erőltettem magamra, ne lássák majd, milyen rosszul érintett a dolog.

S én érkeztem elsőnek köszönteni Annus nénit. Az esti vonattal Joli is megérkezett Budapestről. Beszélgetés közben politikára terelődött a szó; ezt a témát én nem szeretem. Többször tapasztaltam, hogy náluk ebből mindig veszekedés támad, ezért készülődni kezdtem, hogy kimaradjak belőle. Jó későn, akkor érkezett meg Klári a biciklin, amikor én már búcsúzkodtam. Lám, én eddig már a kerékpárt vissza is vittem volna neki…

Bede-puszta, 1947. július 27. vasárnap

Megint itthon! Tegnap este kilenc óra után indultunk szüleimhez, már kezdett sötétedni. Majdnem éjfél lehetett, mire Bedére értünk. Szerencsém volt, mert csak egyszer estem le a bicikliről, az erdőben, ahol inkább csak sejteni, mint látni lehetett az ösvényt.

Apám kivételével otthon jól vannak. Ő megfázott, náthás. Természetesen nagyon jól telt az a rövid idő, amíg velük lehettem, beszélgettünk, én játszottam az állatokkal is, és finomakat ehettem.

Jó híreket hallottam: Nagyanyám csomagot küld nekem, lehet, hogy hamarosan megérkezik a küldemény. Sok mindent kapok nászajándékul.

Közben megérkeztek Tarjánból az üveggyári „elvtársak", akik fel fogják építeni az iskolát, addig egy parasztházban folyik a tanítás.

Nagy csomagokban ennivalóval, jól felpakoltak bennünket.

Kedden mentünk volna haza, de vihar készülődött, nem tudtunk elindulni, várnunk kellett, amíg a fellegek elvonulnak. Hazafelé ismét szörnyű volt az utunk. A hosszú, fárasztó út annyira kikészített, hogy hazaérve korán tértem aludni, még másnapra sem tudtam kipihenni a fáradalmakat. Azt hiszem, hogy az állandó irodai ülőmunka miatt elszoktam az ilyen hosszú utaktól. Úgy érzem, a gyomrom se jött még teljesen rendbe.

Este viszont öröm ért, megérkezett Pityu. Két napig nálam marad, aztán továbbmegy Bedére.

Amíg itthon voltam, többször lesétáltam litániára. Mindig megnyugvással térek onnan haza. Sokat imádkozom szüleimért, testvéreimért, Guszti bátyám hazatéréséért esedezem.

Anyukám értesített, hogy nagymamám június 22-én föladta a csomagot, az én „stafírungommal".

Salgótarján, 1947. augusztus 3. vasárnap

Tegnap az irodában nagy öröm ért. Visszamenőleg fizetéskiegészítést kaptunk, pontosan 613,90 forintot vettem föl. El se mertem hinni, hogy igaz. Megvan a pénzem a télikabátomra! A következő télen már nem kell abban a vékony tavaszi kabátban és félcipőben fagyoskodnom, amit menekülésünk idején, magamon hoztam.

Emlékszem, egyszer Szamóca elmondta, hogy a papája a Rimamurány-Salgótarjáni R.T-nél dolgozott, jól megfizették a dolgozókat. Az Acélgyár mindig elit cégnek számított.

Letelt a betegszabadságom**,** hétfőtől ismét dolgozom. Délután visszamentem a gyárba, mivel Mándokra – az ottani vasútállomásra – kellett telefonálnom az erdélyi csomag ügyében. Több mint egy órát vártam a kapcsolásra. Arról tájékoztattak, hogy a vagon még nem jött át a határon, de amint ott lesz, telefonon értesíteni fognak engem. Nem olcsó mulatság a telefonbeszélgetés, előbb 36 forintot akartak fizettetni, de reklamációmra lecsökkentették 16-ra.

Csend van, ketten vagyunk itthon Szerénkével. Kilvádi néni Bükkszékre ment magát kúrálni. Kézimunkázással töltöttem a délutánt. Késődélután Gyurka, nemsokára Pityu csengetett. Végre elfogyott a töltött paprika. Szerénke annyit főzött vasárnap, hogy mi ketten nem bírtunk volna vele. Még egy idetévedt aranyos cirmos-cicát is megvendégeltünk belőle. Egy darabig játszottam vele. Sajnáltam, mert látszott rajta, hogy sokat éhezik. Minek tartanak állatot olyanok, akik nem gondoskodnak róla?

Mindig történik nézetértés közöttünk, *főleg, ha nálam van valaki*. Láttam, megint valami baja van Gyurkának. Nem tudhattam, mi történt vele megint? Ledőlt a díványra, aludni akart. Igyekeztem ezt megelőzni. Hányszor kértem már arra, ha álmos, induljon haza, otthon aludjon! Mindhiába, mégis elaludt. Tíz óra felé ébresztgettem. Kértem, beszélgessünk, vagy ha álmos, menjen haza. Ásítva azt kérdezte: – *Miről beszéljünk? Már mindent elmondtunk egymásnak…*

Tehát ő olyan vőlegény, aki nem tud mit mondani a menyasszonyának és leendő sógorának? Ugyanakkor idegenekkel úton-útfélen órák hosszat beszélget, elfeledkezve minden ígéretéről? Nem tudom, mit szólna ő, vagy hozzátartozói, ha én ugyanúgy tennék, ha náluk vagyok? Amikor lejön Joli nővére, én végigdőlnék a heverőn, és jót aludnék náluk, míg a többiek beszélgetnek. Most különösen rosszul esett, hogy itt van Pityu, és neki nincs semmiféle mondanivalója. *Kimondottan zavaró a viselkedése.*

Hiába költögettem, csak mormogott valamit, nem értettem, mit, és haragudott rám érte. Elhatároztam, ha nem kel föl, én nem bírom már elviselni. Kimentem a friss levegőre. Elég rosszul tettem, mert csak egy vékony sort volt rajtam, és több mint egy óráig sétáltam az udvaron, alaposan átfáztam. Közben mégiscsak észhez tért, kijött utánam, de nem mentem be vele. Kihozta a kabátomat is, láthatta, hogy *egészen átfáztam*. Nem fogadtam el tőle. Most igazán haragudtam rá. Tudja meg, hogy nem vagyok senkinek a játékszere! Neki sem!

Még ő tart engem makacsnak, ahelyett, hogy belátná, milyen neveletlen. Miféle szokás az, hogy elmegy valahova, és ott elalszik? Most kellene apám egyszerű megjegyzése, mint amit annakidején a diákkori gavalléromra tett, amikor jelenlétünkben a körmét kezdte tisztogatni: *„Ezt a fiút se tanították meg otthon a viselkedés alapszabályaira!”* Akkor ez a megjegyzése olyan hatással volt rám, hogy hamarosan elváltak útjaink.

Lefekvés után visszagondolva a történtekre, alig bírtam magam visszatartani attól, hogy elsírjam magam vőlegényem viselkedése miatt. Helyette én szégyelltem magam Pityu előtt. Egész éjjel azon gondolkoztam, mi lesz később, ha már most ilyen jeleneteknek tesz ki engem?

Reggel csodálkozva néztek rám, miért mentem be ilyen korán? Siettem, mivel itt, a sok munka mellett elfelejtem a bánatomat, azonban a munkámra is kihatott.

Kedden Pirkót vártam, – de nem jött, ezért délután Pityuval a strandra mentem. Nagyon jó volt az idő, a víz is kellemes. Milyen jó lenne, ha néha-néha Gyurka is eljönne velem. De most is csak estefelé jelent meg, mikor már kijöttünk a vízből, és mindenki hazafelé készülődött. Csak odaszólt nekünk, várjunk rá, mindjárt visszajön. A mindjártból több mint fél óra lett… Mit mondjak erre? Nem ment messzire, ott diskurált egy ismerősével, és megfeledkezett mindenről, – arról, hogy nekünk milyen ígéretet tett. Hétkor összepakoltunk, én fogtam a biciklijét, hazajöttem vele, Pityu meg elment meglátogatni Cs. Jóskáékat, – az ifjú párt.

1947. augusztus 7. csütörtök

Értelmiségi ankétra készülődünk, a hároméves tervről lesz szó, utána társas vacsora következik. Gyurka húzódozott, aztán mégis velünk jött. Úgy tudtuk, hogy hétórakor kezdődik, megígérte, hogy pontos lesz. Mi időben ott voltunk, de ő sehol… Várakoztunk, míg végül félkilenc után robogott be, s azt mondta, defektet kapott és az üzletben a bicikli gumiját javította. Már nekünk nem újdonság, hogy sosem jelentkezik

idejében, mindig, mindenhonnan elkésik, s kitalál valamilyen mentséget. Most is jöhetett volna gyalog, már kétszer is ideért volna annyi idő alatt. Azt azonban nem ismerte el, hogy már annyi az idő, azt mondta, hogy *csak „froclizom", és biztos benne, hogy előretoltam az órámat!*

Az ankét után tánc kezdődött. *Ilyen hangulatban aztán lehet-e mulatni?* Eszembe jutott: talán már mindig így lesz? Nincs időérzéke? Bárhová készülünk, mindig az a vége, hogy elkésik: neki folyton közbejön valami. Ha beteg, azért, ha nem, akkor defektet kap, vagy „üzleti" ügyben kell tárgyalnia (olyan ügyekben, s lehetetlen időpontokban, amely nem hoz hasznot számára).

Eddig minden társaságban én voltam a kedvenc keringőpartner, erre a táncra már előre lefoglaltak. Most meg legutóbb azzal lepett meg: *„Cicuskám, neked ez nem megy!"* Csak nyeltem nagyokat. Persze, mert vele jóformán alig táncolok, elég nehézkesen vezet, és nem szoktunk össze. Megismerkedésünk óta alig táncoltunk együtt, ha olyan helyen voltunk, akkor sem vele táncoltam, mert vagy a feje fájt, vagy talált valami okot, hogy ne kerüljön rá sor.

Hozzánk csatlakozott a barátja, valamilyen Jóska, aki kétértelmű, faragatlan bemondásaival kellemetlen hatást keltett a társaságban, de Gyurkának eszébe se jutott rendre utasítani. Korábban mindig figyelmeztette az illetőt, ha ilyen történt, hogy válogassa meg a szavait, most viszont békésen eltűrte. Legszívesebben otthagytam volna az egész társaságot, álmos is voltam, de Böbe még jó kedvűen táncolt, meg kellett várnunk, mivel velünk jött. Éjfél után kerültem haza.

Már szombat van, de még mindig feszült a viszony köztünk. Teljesen megváltozott, udvariatlan, közömbös. Korábban is előfordult, nemegyszer, hogy várakoztatott engem, most pedig egyszerűen szó nélkül otthagyott az utca közepén. Megy az ismerőseivel, és jó későn eszmél rá, hogy én is ott vagyok valahol, és illendő lenne hozzám szólnia.

Ma este igyekeztem hasonlóan viselkedni vele szemben. Gyerekeknek valamilyen összejövetelt rendeztek, ahol a keresztfia: Buci is szerepel. Hívott, menjek vele. Semmi kedvem nem volt hozzá. Eszembe, jutott, hogy amikor nekem nemrég', az állásommal összefüggő ankétra kellett mennem, akkor ő „csekély" kétórai késéssel jelent meg. Most milyen alapon kér arra, hogy menjek vele „gyerek-bulira"? Azért mégis elmentem, csak kicsit kérettem magam. A gyerekek aranyosak voltak.

Áthelyezték Házfőnökatyát

JÚLIUS VÉGÉN helyezték át Házfőnökatyát Mátraverebély-Szentkútra. Ott biztosan jó helye lesz, de nekem nagyon fog hiányozni. Mennyire igaza volt, Amikor azt tanácsolta: minél hamarabb tartsuk meg az esküvőt, mert nem vezet jóra a hosszú mátkaság.

Jó lenne, ha most tanácsot kérhetnék tőle, annyira hiányoznak atyai tanácsai. Mindig bátorságot öntött belém, megvigasztalt, tudta, mit tegyek, vagy mit ne tegyek. Azt hiszem, én vesztettem azzal a legtöbbet, hogy elment innen. Egyedüli barátom volt, aki pótolni tudta a távollévő szülőket, testvéreket, az elvesztett barátnőket. Mert most félek… Félek az élettől, a jövőtől.

1947. augusztus 13. szerda

Délután strandra készülődtem, azonban Gyurka nem jött, egyedül mégsem akartam elindulni. Elegem volt mindenből, elegem volt az egészből! Már nem bírtam elviselni a zárt levegőt, kimentem sétálni a kisvasútra. Órákig kóboroltam, árvának, elhagyottnak éreztem magam.

Jóval hazaérkezésem után beállított: persze, kifogást megint talált. – Üzleti ügyben voltak nálam, fontos tárgyalás miatt nem jöhettem.

– Valószínű, hogy már délelőtt tudtál róla, miért nem telefonáltál? Az egész délutánomat elrontottad, mert strandra készül-

tem. Nem kaptam rá választ. Sajnos már abban nem vagyok biztos, igaz-e, amit kifogásul felhoz.

Csütörtökön, a délutáni vasalás után meglátogattam Szamócát. Kolléganőim közül ő az egyedüli, akivel barátságot tartok. Különben rettenetes, undorító, kiábrándító hely Salgótarján. Képtelenség megszokni. A lelkemre most is ránehezedik valami fájó egyedüllét, amitől nem tudok szabadulni.

Nem is olyan nagyon kedves vőlegényemmel még mindig feszélyezett viszonyban állok. Ma, Szamócától hazaérve itthon, beszélgetés közben sok minden szóba került köztünk, mint például társadalmi problémák, társaság hiánya. Ő is belátja, hogy nekem hiányozhat a megszokott társaság, ahol hozzám hasonlóan gondolkodnak.

Már az idejét se tudom, mikor voltam olyan emberek között, ahol jól éreztem volna magam. Mióta vele megismerkedtem, azt a néhány barátot, akit annak tarthattam, elveszítettem. Fokozatosan leépített mellőlem minden hozzám illő embert. Most nem tudom senkivel kicserélni a gondolataimat.

1947. augusztus 15. péntek

Nagyboldogasszony. – Máskor, ezen a napon nem dolgoztak az emberek, most munkanap. Este együtt mentünk misére Gyurkával. Azon gondolkoztam: mi történt kettőnk között? Máskor, ha mellettem ült a padban, olyan jóleső érzés töltött el, most inkább dermesztő hidegséget éreztem magam körül, nem azt, hogy szeret, s hozzám tartozik. Olyan unottnak látszik, viselkedése érthetetlen mostanában, amikor együtt vagyunk. Nem érte el a célját, mert egy bizonyos dologban én nem engedek. Ilyenkor megjegyzéseket tesz, hogy én *makacs vagyok, nem is szeretem őt*. Erre fogadalmat tettünk. Azt viszont elfelejtette, hogy a fogadalom mindkettőnkre érvényes. Így már neki unalmas lettem? Ha valóban így volna, akkor jobb, ha még most abbahagyjuk az egészet! Igazán nem akarok senkinek terhére lenni. Mostanában pedig minden alkalommal azt szűröm le a viselkedéséből. Miért kellene erőltetni a dolgot?

Nem akarok olyan házasságban élni, ahol két idegen ember csak unalomból él egymás mellett. Harmonikus családi életet képzeltem el magamnak, ahol a megértés és szeretet uralkodik. Saját hűségemben nem kételkedem, de mit tudom én, a férfiaknál ez másképpen lehet. Én nem egy évre akarok „örök hűséget" esküdni. Eddig azt hittem, hogy szerelmünk kiállja a próbát, de most már félek, és senkim sincs, akitől ebben az ügyben tanácsot kérhetnék.

Más gondok miatt is aggódom. Telik az idő, lakást kell keresnem. Házfőnök atya szavait hallom: csak nem akar még egy télen át egyedül maradni? Pedig úgy látszik, hogy így lesz, mert még semmivel sem jutottunk előbbre. Nem tudunk összeházasodni, ahhoz még sok mindent elő kellene teremteni. Gyurka folyton valamilyen *„nagy megrendelésről"* beszél, ami majd megoldja a problémánkat, arról meg egy szót sem ejt mostanában, hogy valahol állást kereshetne, pedig kettőnk fizetéséből megélhetnénk. Már rég' utána kellett volna járnia a közös lakásunknak, de úgy veszem észre, nem foglalkozik vele komolyan, s mostanában egyre kevesebb szó esik róla. Elhatároztam, én nem fogom sürgetni, még csak szóba sem hozom többé.

Legutóbb megint azzal állt elő, hogy esküvő után költözzem hozzájuk. Lehet, hogy ez is kényelmi szempont nála, csak az anyja mellett érzi magát biztonságban, amiért neki nem kell semmiféle erőfeszítést tennie. De ezt én nem tudom elképzelni. Onnan, négy kilométer távolságból hogy tudnék bejárni a gyárba? Kerékpárral? Kánikulában? Esőben? Hóban-fagyban? Tönkretenném az egészségemet. Vagy ez nála nem számít? Milyen pihenés jutna ott mindkettőnknek? Mindössze két egybenyíló szobájuk van, és az apja súlyos beteg. Ma is rosszul volt egész nap, nem hagyhatta ott, legalábbis nekem ezt mondta.

1947. augusztus 18. hétfő

Tegnap délután apukám rövid időre meglátogatott. Most köszöntöttem föl közelgő névnapja alkalmából.

Alig ment el, öcskös jött, ezért ma mindent másképpen látok, minden olyan szép, mintha kicseréltek volna. Mindig örülök, ha valaki a családból eljön hozzám. Bandi itt maradt egy hétig, a nyári iskolai szünet alatt ráért, együtt voltunk az ünnepen és kellemes napokat töltöttünk együtt. Jó volt az idő, gyakran mentünk a strandra, ami biztosan jól esett neki is, mert most ilyenben kevés része lehet.

Együtt látogattuk meg Böbét. Ő mesélt róla, hogy a Mátrában egy asszony előtt megjelent Szűzanya, azóta már csodák is történtek ott. Vajon igaz-e? Fel kellene ébreszteni ezt a tunyaságban élő emberiséget, mert rossz felé haladunk. Züllött, romlott erkölcsök, mindenhol csak szennyel, mocsokkal találkozunk. Olyan kevés a jó, a szép, a tisztaság, de ha nem is ritkaság, mégis elvész a nagy tömegben.

Nekem erről eszembe jutott egy régi álmom. Még Marosvásárhelyen laktunk, amikor álmomban én is láttam a Szűzanyát, karján a kis Jézussal. Olyan szép és emlékezetes volt számomra, mint egy csodálatosan megformált szobor. Most furcsa érzéssel gondoltam vissza erre az álomra, hiszen valamilyen jel lehetett.

Egyik nap meglátogatott Szamóca. Szabadságra megy, Pesten tölt el néhány napot. Annyira megszerettem Ilonkát, és olyan jó érzés, hogy már van valaki, akivel megoszthatom a gondolataimat. Eddig még Tarjánban egyedül hozzá tudtam ennyire közel kerülni, barátkozni, mint vele.

Szóba került a lakásügyünk. Nekem gyorsan kellene intézkednem. Kollégáim véleménye szerint, már régen – közösen – be kellett volna adnunk a lakásigénylésünket. Százával vannak, akik megüresedett lakásokat igényelnek. Ezt én egyedül nem intézhetem. Lehet, Gyurka kész tények elé akar állítani. Ha nincs lakás, költözzünk a szüleihez. Én pedig kijelentettem, hogy *oda, hozzájuk nem megyek!*

Ma van Szent István napja. – Apukám és Pista bátyám névnapja, én Bandival együtt a távolból kívánok mindkettőjüknek sok boldogságot. Bandinak tart az iskolai nyári szünete, s örülök, hogy még nálam maradhat, különben legalább addig nem vagyok egyedül. Egy hónap múlva új lakást kell keresnem. Nem szeretem a változásokat, új gondok, új emberek, más szeszélyeket kell megszoknom.

Bandi, leendő sógornővel

Szentkúton

Salgótarján, 1947. augusztus 24. vasárnap

Mára ütemeztük a *szentkúti utat*. Bandink nem volt kedve velünk tartani. Azt mondta, inkább a kertben, olvasással töltené az idejét, délután pedig kimegy a strandra.

Nekem korán, még hideg volt, amikor föl kellett kelnem. A megbeszélt időben Gyurkáéknál voltam, de ő még ágyban volt. Aztán lassan, komótosan készült, és csak kilenc óra után indulhattunk útnak. S nekem ezért kellett korán fölkelnem!?

Az út valahogy hosszúnak tűnt, gyakran kellett tolni a kerékpárt. Csak az utolsó misére érkeztünk oda. Gyóntunk és áldoztunk mindketten, amiért hálát adtam a jó Istennek, hogy legalább ezt elértem nála. Kértem a Szűzanyát, tekintsen le ránk, segítsen bennünket, hogy ezután is szeressük egymást, legyen velünk, hogy jól sikerüljön a házasságunk. Mise után megkerestük és meglátogattuk házfőnök atyát. Azt hiszem, s

látszik is rajta, hogy sokkal jobban érzi magát itt, mint Salgótarjánban.

Egész nap jól éreztem magam. Nagyon szeretem ezt a helyet, és mindig szívesen jövök ide. Délután még egyszer bementünk a templomba, aztán elbúcsúztunk házfőnökatyától.

Út közben a Dallosék vendéglője előtt találkoztunk *dr. Koncz Lajossal,* ott nyaral. Említette, hogy ismét szerveznek katolikus akadémiát, szeptember 20-án kezdődik. Kérte, vállaljam el a legalább az ő beszédeinek sztenografálását. Örömmel hallottam és megígértem, ha semmi nem jön közbe, szívesen teszem.

Este nyolcra érkeztünk Gyurka szüleihez. Ott vacsoráztunk, kicsit beszélgettünk. Tíz órára érkeztem haza. Otthon meglepetés várt, *megérkeztek a csomagok Erdélyből.* Nem volt otthon Kilvádi néni, ezért a szomszéd néni vette át. Megmelegítettem az ebédemet, de nem volt kedvem enni. Azonnal bontogatni kezdtem a csomagokat. Istenem! Mennyi minden – milyen kincsek! Tiszta gyapjúval töltött paplanok, huzatokkal, konyharuhák, törülközők, asztalterítők szalvétával, és sok más hasznos apróság, ami nekem kincset ér. Nem is tudom, hogyan adjak hálát a jó Istennek, hogy ezeket megkaphattam. Drága jó Nagymamám, köszönöm neked!

Szerdán délután az irodából a városba mentem, lakást keresni. Megnéztem egyet, nagyon jó helyen van, közelebb a városhoz. Utána rendeltem magamnak egy imakönyvet, olyan feltétellel, hogy mind külsőleg, mind tartalmilag elsőrendű legyen.

Nocsak! Gyurka kezd változni? Korábban jött föl, és udvarolt nekem. A hajamból kiestek a csattok, a szemembe hullott egy tincs.

– Mindig ilyen frizurát viselj, nagyon jól áll neked. És még hozzátette: – *Olyan szép vagy, Cicuskám!* Eddig még ilyet nem is hallottam tőle, ezért nagyon meglepett.

Ezt már másodszor mondta ezen a héten. Pedig én nem változtam. Miért lát most szépnek? Úgy érzem, csak azért, mert most szeret. Együtt vacsoráztunk, aztán hamar elment.

Sokat gondolkoztam a helyzetén. A családdal lehet az igazi baj. Mindenki rá vár, mindenben neki kell intézkedni. Négyen vannak testvérek, ő a legfiatalabb. Három nővére már mind férjnél, családjuk, lakásuk mindegyiküknek van. Most nekik kellene segíteniük, – de én ennek fordítottját tapasztalom, hogy őt akarják kihasználni, mindig a mások ügyeit kell intéznie a sajátja helyett. Persze, én a dolgaikba nem akarok beleavatkozni, eddig neki sem tettem szóvá.

Másnap Gyurka telefonon arra kért, hogy délután én is menjek velük a kórházba, édesapját meglátogatni. Örömmel tettem eleget a kérésének, hiszen még éjjel álmomban is apját láttam. Állapota nem javult, ezért megnyugtatta a beteget az a tudat, hogy Budapestre viszik kivizsgálásra.

Az viszont megint nagyon bántott, hogy a családtagok valami miatt összetűztek. Mindig rettegtem a veszekedésektől. Most elég ideges volt Gyurka is. Ilyen esetben – ha mégis ide kellene költöznünk – kinek kellene igazat adnom? Biztos, hogy előbb-utóbb problémák adódnának miatta, amit én mindenképpen szeretnék elkerülni. A mi esküvőnk pedig egyre csak késik.

Külön munkák

Tegnap az irodában Viroszták úr kérdezte, mennyiért vállalnék külön munkában egy-egy oldal legépelését. A sportszövetségnél kellene besegíteni. Ezen még gondolkoznom kell. A munkát szívesen elvállalom, hiszen nagyon jól jönne a pénz, a ruházkodásom pótlására.

1947. augusztus 29. péntek

Már reggel, fölkeléskor rosszul éreztem magam. Olyan görcseim vannak, ezt még jobban kibírnám, de mellette olyan kábult rosszullét fogott el, hogy nem bírtam mások előtt palás-

tolni. Bementem a kisfőnökhöz, kértem, szeretnék hazamenni. Csak egy szót szóltam, azonnal adott egy kilépőjegyet a gyárból. Nyílván szemmel látható volt, hogy nem vagyok jól.

Itthon egyedül vagyok, Kilvádi néni Nádasdra, Szerénke pedig falura ment. Gyors ebédet készítettem magamnak, s amint lehetett, jó meleg plédbe csavarva magam, lefeküdtem. Mozdulatlanul úgy feküdtem sokáig, mint egy darab fa.

Kopogást hallok az ajtón. Megyek és kérdem: – Ki az?

– Én.

– És vajon ki az én?

Kinyitom az ajtót. Anyukám áll ott! Ó, be jó, hogy eljött, nem leszek egyedül! Úgyis csak lézengtem betegen az üres lakásban. Örömmel borultunk egymás nyakába.

Szavazás napja

Salgótarján, 1947. augusztus 31. vasárnap

MÁR ELŐRE – finoman – arra figyelmeztettek, hogy *melyik pártra **kell** (!) leadni a szavazatunka!* Csak lessék, hogy én teljesítsem a parancsot. Nagyon várom az eredményt! Igaz, bekényszerítettek a pártba, de mindez, nálam abban nyilvánul meg, hogy a tagkönyvem az irodai íróasztalom fiókjában pihen, hogy havonta, fizetéskor a kapott bélyeget elhelyezzem benne, s amikor kedvük tartja, berendeljenek valamilyen gyűlésre, a „szónokok" előadását gyorsírásba tenni.

Anyukámmal együtt misére mentem, délután mindketten lepihentünk. Szerénke itthon van, bejött hozzánk. Délután lesétáltunk a városba, hogy majd később moziba menjünk. Megnéztük, mit fognak vetíteni: *A préri réme*… Ehhez nem érzek ma elég lelkierőt, ezért lemondtunk róla. Inkább a cukrászdában töltöttünk el egy rövid időt. Már éppen készülődtünk, kifizettem a számlát, amikor Gyurka csöndesen, hátam mögé kerülve, egy piros rózsaszállal lepett meg, aminek nagyon örültem. Nocsak! Mi történt vele? Szokatlannak hat a hasonló figyelmessége, ezért különösen meghatott a rózsaszál.

Másnap az irodában vőlegényem miatt vita kerekedett az irodában. Olyan kijelentést tett egyik kollégája jelenlétében – amivel ugyan nem sértett meg senkit, a párt elveit sem – mégis kellemetlensége lett belőle. Féltem őt, mert hirtelen, meggondolatlan természetű, nem győződik meg arról, ki előtt mit mond. Most még a legjobb indulatú beszédet is elferdíthetik az emberek. Jobban kellene vigyáznia.

Este Böbe hozzám jött látogatóba, Gyurkával akart beszélni, mivel ő is hallott a felelőtlen fecsegéséről. Félti az öccsét, és szemrehányást tett neki, miért nem tud vigyázni arra, hogy ki előtt milyen megjegyzéseket tesz. Kis vita kerekedett köztük, mert Böbe nem hasonlít a két méregkeverő húgára, komoly, rendes asszony.

Arra is figyelmeztette – aminek igazán örültem –, hogy szokjon le a késői látogatásairól. Oldja meg úgy a problémáit, hogy ebből nekem ne legyen kellemetlenségem.

Örültem, hogy hasonlóan gondolkodik, mint én. Mégis, ha átgondolom, akkor belátom, hogy *gyakran otthonról menekül*, ahol veszekedésben, meg nem értésben van része, meg abban, hogy minden gondjukat a vállára raknák. Beláthatnák már végre, hogy nősülni készül, elég gondja lenne, megalapozni saját jövőjét.

Böbe gondolataival kapcsolatban többször szemrehányást tettem neki én is, most előtte is kifejtettem erről a véleményemet. Nem szabad okot adni arra, hogy az emberek kívülről támadjanak. Mégis igyekeztem mondandómat úgy előadni, hogy ne bántsam meg vele. Csúnya a világ és ki tudja, meddig lehetünk együtt? Ki tudja, nem szakít-e el egymástól az emberek gyűlölete, vadsága, egy újabb háború? Rettegek ettől a gondolattól.

1947. szeptember 5. péntek

Jó hírt hallottam: még augusztus végén hazaindították Oroszországból a hadifoglyokat. Talán vége a fogságnak? Ha ez igaz, akkor Guszti bátyámat hamarosan viszontlátjuk! Mennyi szerető szívet tépett szét a háború. 1944. húsvétján tartották az eljegyzésüket Ilivel, és lám Gyugyi még mindig fogságban van.

Guszti és Ilike eljegyzési képe

Ki tudja, mi lesz a sorsuk? Eszembe jutott Ili levele. Én megértem őt és elhiszem, hogy igaz, amit ír. Bízom abban, hogy hű maradt Gyugyihoz. *(Mindenképpen rettenetes hosszú idő lehetett menyasszonyként közel négyévi távollét megélése. Szegény, mint írja, a tanulásba temetkezett.)* Csak azt nem értem, miért nem bízik Gyugyiban? Ha erős a szerelmük, sokévi távollét után is megvárják egymást. Milyen érzés lenne Gyugyinak, ha hazajönne, és menyasszonya helyett csalódás várna rá?

Olgival délután megnéztük Erzsike esküvőjét. Nagyon bájos menyasszony volt. Igaz, minden menyasszony szép, azt mondják, megszépíti őket a szeretet, a boldogságba vetett hitük. Imádkoztam érte, hogy harmonikus és boldog legyen a házasságuk. Olgi, ott ült mellettem, még nem is tudja, mi a szerelem. Lelkében ártatlan, tele van az élet iránt kíváncsisággal. Bár sose tudná meg, milyen az, szenvedni a szerelem miatt; ne fájjon soha a lelke.

Szombat. Gyurka Pestre utazott, azt mondta, „B”-lista ügyét intézni. Végre! Most már talán belátja, hogy az üzlet csupa kínlódás, el kell helyezkednie valahová, mert az üzlet alig hoz

valami hasznot. De azt is látnia kellene, hogy nem neki való munkahely, mivel egy üzlet fenntartásához sokkal több szorgalom és kitartás kell. Távirányítással és Nellivel nem is mehet jobban, nem elég, hogy kinyitnak, és valaki ott ül és üdvözli a betérőket…

Egész hét lakáskereséssel telt. Nem könnyű albérletet találni, mert ijesztő árakat kérnek. Hallottam, hogy legkevesebb 80 forint a havi bér. Ha nem tudom megoldani helyben az étkezést, akkor Pogátsnál legalább 180-200 forintba kerül az ebédem.

Hétfő. Állandóan, leállás nélkül megy a gyár, az újjáépítés, a jóvátétel, a *Hároméves terv*… óriási a hajsza! Végkimerülésig dolgozik mindenki, de a fizetés alig elég a mindennapi megélhetésre. Kultúrigényekre? Már lassan el is felejtem, még rágondolni sincs időm.

Csak néha éled fel belsőmben a vágy valami szép, valami finom, valami magasabb rendű után. Hol van attól szegény hazánk népe, hogy ne csak földhözragadtan küszködjön, hanem normális életet élhessen, hogy az emberek szépérzéke se fakuljon, ne szürküljön el teljesen?

Egy szép, bőrkötéses imakönyvet szántam *születésnapi ajándékul* a vőlegényemnek: Prohászkától vagy Banghától. Sajnos, ahol megrendeltem, nem tudták beszerezni. Ezért a *„Szent, meg a rajongója”* c. könyvet választottam a szerény választékból. Egy szép könyvjelzőt hímeztem selyemszalagra, hogy legyen személyes emlék is a könyvben. Mikor belelapoztam, lelkem feléledt, s oly mohón itta a szép gondolatokat. Olvasás közben aztán úgy éreztem, hogy a könyv inkább érzékenyebb lelkületű nőknek való.

Estefelé vártam őt. Kedvéért fölterítettem a szép hímzett zsúrterítőt az asztalra, az új készletet raktam a tálkák mellé, amit tőle kaptam ajándékba, a madártejnek. Láttam, nagyon jól esett neki a figyelmességem. Náluk nem adnak a külsőségekre. Mi mindig igyekeztünk otthon a családi ünnepeknek hangulatot adni. Most engem is boldoggá tett, mert láttam az örömét.

Csütörtök. Böbe valakivel beszélt lakás-, ill. kiadó szoba ügyében. Irénke kolléganőm is mondott két címet. Először ezeket fogom végigjárni, mivel közelebb esnek a városhoz. Ahol most lakom, nagyon távol van, s ha csomagot kapok otthonról, meg se találnak. Csak végső esetben megyek még ennél is messzebbre.

A napokban Pityutól levelet kaptam. Annyira elkeserít a helyzete. Minden este a szétszóródott családtagokért imádkozom, ostromlom az egeket, a jó Istent kérem, ne hagyjon el bennünket, segítse meg szeretteimet. Sokszor elhessegetem magamtól a gondolatot: aggódom a tönkretett életekért, tönkretett fiatalságért, tönkrement álmokért… Sokszor magamat korholom, mert nem volna szabad elcsüggednem. De mikor már én is úgy félek. *Félek az időtől, a jövőtől, az emberektől***.** Az időtől, mert mindig csak rosszabb jön, – a jövőtől, mert oly kilátástalan… – az emberektől, akik sokszor olyan érthetetlenek, és talán akaratlanul is csak rontanak mások helyzetén. Gyakran még a legközelebbi hozzátartozókban sem bízhatunk.

Példa rá a múltkori eset. Gyurka családjában hangzott el, amiről én másoktól szereztem tudomást. Anyja mondta otthon Gyurkának, s rá akarták venni, hogy elhiggye, hogy én nem értek a háztartáshoz, ezekkel a szavakkal:

– Fiam, tönkre fog tenni! *Mármint én.* Mert hát szegény nem bír mosni… *(Mintha mosónőnek alkalmaznának az Acélgyárban!)*

Ezek szerint, úgy lehetek lefestve a család előtt, mint aki semmiféle házimunkához nem ért. Tehát nekik mosónő kellene? Viszont nem akarok én senki terhére lenni, a világért sem, de az életembe beleszólást nem tűrök el senkitől. Mi köze van bárkinek ahhoz, hogy én mihez értek? Sohase mondtam, hogy szeretek mosni, és a nehéz, piszkos munkában lelném örömömet. Egyáltalában nem ragaszkodom hozzá. Ha dolgozni kell, másképpen meg tudom keresni a pénzt, s ha kell mosónőre és takarítónőre is telik majd, amikor megint rendbe jövök anyagilag. Tudom és érzem, hogy az a munka valóban

nem nekem való, tulajdonképpen korábban nem is kellett ilyen munkát végeznem, még ha besegítettem is a bejáró mosónőnek! Most pedig, amikor szükség van rá, lám meg tudom tenni! Viszont nem az az életcélom, hogy majd az egész családjukra én végezzem el a mosást!

Mivel szeretek foglalkozni?

Érdekes, de nekem sosem jutott eszembe, hogy mosni szeretek, vagy ócska padló súrolásában örömöm lelném. Inkább az, amihez jobban értek, ami az álmaimban szerepelt már gyermekkoromban! Szeretek rajzolni, festeni, kézimunkázni, – hiszen képzőművészeti pályára készültem, – szerettem zongorázni, illetőleg szerettem volna szépen, jól elsajátítani, de abba kellett hagynom. Sajnos ma már ezek számomra csupán eltemetett vágyálmok! Majd ha a jó Isten megajándékoz engem egy olyan kislánnyal, akinek tehetsége és kedve lesz hozzá, hozzásegítem, hogy megvalósíthassa álmait, ami majd engem is boldoggá tenne. Egyébként igazán nem álmaiban szerepelt, de megálltam eddig és most a helyem az irodában, és munkámért mindenhol megbecsültek.

Azt kérem a jó Istentől, hogy csak annyi terhet rójon rám, amennyit elbírok. Eddigi életemben annyi mindent kellett átélnem, és nem tudhatom, milyen küzdelmek előtt állok, amivel mind magamnak kell megbirkóznom.

Most pedig befejeznem az írást, nagyon késő van, hálóingben ülök az asztalnál és fázom.

Találtam lakást

Salgótarján, 1947. szeptember 12. péntek

MA TÖBB HELYEN JÁRTAM lakásügyben. Előbb egy gyönyörű, kényelmes kis szobát néztem meg fürdőszoba használattal 80 forint havi bérért, az Újtelepen, benn a városban. Csak az a bökkenő, hogy onnan fel kellene járnom ide a gyártelepre étkezni, mert ott nem vállalják. Ezért aztán a másik mellett döntöttem. Igaz, még a mostaninál is messzebb van, de

vállalják a főzést, mosást és takarítást is.[4] Így talán több túlmunkát tudok vállalni, s abból majd megtakarítani valamennyit.

Szombat délután haza kell mennünk, megbeszélni a kukorica szállítását, mert megdohosodik, tönkre megy. Azonban mindig későn indulunk, Gyurka megint lassan készülődött. Hamar besötétedett, már Nyárjasnál csak lámpával láttuk az utat. Későn értünk haza, mert biciklivel nehéz sötétben az erdei gyalogúton keresztül haladni.

Otthon meglepetéssel fogadtak! Mindig megnyugszom itt. Rendben van minden, mindenki egészséges. Az állatok is fejlődnek. A legkisebb malacot le kellett vágni, mert nem fejlődött rendesen, és kisült, hogy nagyon pici volt a gyomra, ezért maradt el a többitől.

Bede-puszta, 1947. szeptember 14. vasárnap

Megnéztük a kertet, a dinnyeföldet. Szép minden, jó a termés. A szárazság ellenére két kocsi kukorica termett, 19 zsák krumpli már otthon van és még kint a földön lesz legalább 8-10 zsákra való. Én is kapok belőle.

Dikk kutyus és a cica aranyosak. A tyúkok, csirkék pedig olyan szelídek, hogy amikor kis székre leülök a közelükben, a kezemből esznek, egyikük meg nyugodtan felugrott és sokáig ült az ölemben. A pulykák is megnőttek. Sajnos nem tarthatók sokáig, mert már kettőt agyonütöttek belőlük, másik kettőnek meg a lábát törték el. Milyenek az emberek, vajon kinek ártanak szegény állatok? A rosszból csak a tanulság lesz jó, hogy apukám is megunja az „áldott jó falusi népet". Mennyivel emberibb sorsuk lenne nagyobb településen, városban. Ennyi munkával előteremteni a javakat, nem nekik való, hiszen nem szoktak ilyen nehéz fizikai munkához.

Megegyeztünk, hogy anyuka még a héten kocsival eljön Tarjánba a kukoricáért. A nagy meleg miatt későn indultunk útnak, és kilencre értünk Gyurkáék lakására, majd onnan jó

[4] Sajnos, csak vállalták, de nem teljesítették.

későn érkeztem haza. Otthon Kilvádi néni finom töltött-káposztával várt.

Salgótarján, 1947. szeptember 16. kedd

Mára kipihentem az út fáradalmait. Dönci felhívott, hogy menjek énekpróbára, mert már nagyon hiányzom nekik. *Dr. Koncz húga, Ancsi, keresett;* érdeklődött: vállalom-e a gyorsírást az *akadémián?* Természetesen elvállaltam, hiszen már korábban ígéretet tettem rá. Ebben az évben a Ferencesek kultúrházában tartják, így nekem is közelebb lesz.

Szerda. Ígéretemhez híven elmentem a kórus-próbára. Nagyon megritkultak soraink, tehát nemcsak én hiányzom gyakran. Az „alt" hangúak közül velem együtt csak hárman voltunk most is. Szóltam igazgató úrnak, hogy nem tudok minden próbán megjelenni, mert az eddiginél is messzebbre költöztem. Arra kért, hogy hetenként legalább egyszer jelenjek meg. Jó volt ismét énekelni. Sokat tanultak a távollétemben. Nagyon különös, hogy nem ismerem az összes éneket. Elhatároztam, hogy nem fogom elhanyagolni a kórust, hiszen olyan vonzó számomra és jól érzem magam a társaságukban. Az új lakásban lesz egy harmónium a szobámban, ennek nagyon örülök, otthon is gyakorolhatok rajta.

1947. szeptember 18. csütörtök.

Anyuka megérkezett a kukoricáért. Feljött a gyárhoz, kihívtak a kapuhoz, ahol csak rövid ideig beszélgettünk. Sajnos, nem várhatott addig, amíg végezem az irodában, vissza kellett indulniuk, mert Telekék siettek. Anyukám már látta az új otthonomat, felvitték kocsival a krumplimat.

Mikor végeztünk, gyorsan biciklire pattantam, utol akartam érni őket. Amikor Gyurkáék házához érkeztem, ott állt a kocsi, így mégis tudtam pár szót váltani anyukával. Jó hírrel lepett meg. Mivel a somoskői állás nem sikerült, lehet, hogy apukát *Szirákra helyezik, egy 24 tanerős iskola igazgatójának.* Igaz, erről hivatalos értesítést még nem kaptak.

Visszafelé bementem az üzletbe. Nelli már hazafelé készülődött, Gyurka meg egy általam ismeretlen emberrel a műhelyrészben beszélgetett. Nekem sietnem kellett, mert otthon a barack eltevésre vár. Beszóltam és megkérdeztem, hogy jöhet-e velem? Erre elég ingerülten válaszolt. Amikor kijöttek, ismét megkérdeztem, várjak-e rá, vagy induljak, mert sietnem kell. Válasz: csak öt perc. Mivel ismerem már az öt perceit, fogtam a kerékpárt és hazakerekeztem.

Út közben gondolkoztam. Rosszul tettem, vagy nem? Nem lehet mindent ráhagyni. Velem szemben nem üthet meg ilyen hangot. Ilyenkor félek a jövőtől, s kétségeim támadnak. Mi lesz később, ha már most nem tud magán uralkodni, és ennyire nem lehet a szavára adni. De már be kell látom, hogy neki ez a beidegződött rossz szokása.

Otthon sokáig dolgoztunk a barackhámozással. Már az óramutató a tízhez közeledett, mikor Kilvádi nénivel bekötöztük az utolsó befőttesüveget is.

Még jó, hogy nem vártam Gyurkára – gondoltam, és ekkor beállít. Igazán nem számítottam rá ilyen későn. Nemsokára Klári érkezett Annus nénivel. Úgy látszik, az egész család sötétben és éjszaka barangol. Kicsit megálltunk beszélgetni. Szóba hoztam a délutáni esetet. Azt sütötte ki belőle, hogy én egy *makacs valaki vagyok*, benne csak a hibákat keresem, nem értem meg a gondjait, nem értem meg *azokat a nagy áldozatokat, amiket értem tesz!* Egyszóval (csak úgy értelmezhettem): én egy kiállhatatlan teremtés vagyok.

A végén még hozzátette, hogy *mindig csak akkor van baj, amikor anyukám eljön*, biztos mond valamit, amiért aztán én *bántom őt!* Erre mit mondhatok? Csak nyeltem egyet, mert például ma, egy szót sem ejtettünk róla anyukámmal.

Megint bennem maradt egy fájó érzés: az áldozatok! Milyen áldozatokról van szó? Ha szeretjük egymást, nem lehet minden apróságot áldozatnak minősíteni. Vagy áldozat tőle az, hogy feljön hozzám, amikor itthon van? Hiszen ezt minden vőlegény megteszi. Ha ez áldozat részéről, az már nagy bajt jelent! Ha

neki kellemetlenséget okoz, akkor ne tegye. Maradjon ott, ahol jól érzi magát. Egyébként is, nagyon elhanyagolja az üzletet, mindent Nellire bíz, mindig magára hagyja. Persze, ebbe én nem szólok bele. Ha nem érek neki annyit, hogy mielőbb összeszedje magát anyagilag, akkor nekem ehhez nincs mit hozzátennem.

A gyárban való elhelyezkedését sem szorgalmazza. Az apja is ott dolgozott, biztosan felvennék, ha jelentkezne, ha valóban akarná. Mert mindig van fölvétel. Több vidéki lány nemrég' kapott állást irodai munkára, akiknek nincs különösebb képesítése vagy gyakorlata. Mostanában beszéltem egy férfivel, aki érettségivel – fizikai munkára vállalkozott. Én vettem föl az adatait, s amikor az iskolai végzettségére kérdeztem rá, akkor mondta, hogy kereskedelmi középiskolai érettségije van. Megjegyezte: pénzt kell keresnie, szüksége van rá, s ha lehetséges, természetesen vállalja. Itt jól keresnek a fizikai dolgozók.

1947. szeptember 20. szombat

Megbotránkoztam az irodában. Az elkészített leveleket vittem be új főnökünkhöz, s amíg aláírta, én elővettem a bélyegzőt, ő pedig úgy vette át tőlem, hogy nem csak azt, hanem a kezemet is meg akarta fogni. Persze én elkaptam, és csodálkozva néztem rá, miközben szinte földbe gyökerezett a lábam. Ott ült a szobában Mándoky is, szerencsére háttal felénk, nem akartam feltűnést kelteni, ezért nem szóltam, de a csodálkozástól elpirultam. Már ő is? Hiszen olyan kedves, szimpatikus bácsinak ismertem meg, nem hittem volna róla, hogy ilyesmire képes. Ő is prédának nézne, mint az elődje? Ott a gyűrű az ujjamon, még az se riasztja vissza? Nem, nem akarom elhinni! Szó nélkül sarkon fordultam és kisiettem az irodából.

Azt már tapasztaltam, hogy minden változást észrevett rajtam, és szóvá is tette. Például, ha új ruhában látott, megjegyezte: milyen csinos a ruhája, vagy ma milyen jókedvű. Ebben nem találtam semmi kivetnivalót. Lehet, hogy ezt is csak tréfának szánta? De én nem szeretem az ilyen vicceket!

Az is igaz – már többen észrevételezték – hogy nagyon érzékeny vagyok, mert azt sem engedem meg, hogy valaki a vállamra tegye a kezét. Többen kaptak már hasonlóért elutasítást részemről. De nem vagyok köteles eltűrni, ha nekem ez nem tetszik. Mit képzelnek? „Mari"-val van dolguk a vasárnapi „bakakorzón"?

Sokan nem tudnak különbséget tenni, kivel szemben lehet, és kivel szemben nem lehet ilyen módon viselkedni. Undorodom az olyan férfiaktól, akiknek mindjárt az jut eszébe egy nő közelében, hogy hozzányúljanak.

Ma délután kezdődött újra a *Katolikus Akadémia.* Nem egyedül írok, egy negyedikes kis kerista-diáklány a társam, aki igazán kitűnő a gyorsírásban. Örülök ennek a tíz hétnek. Jó lesz nekem ez a szellemi és lelki felüdülés!

1947. szeptember 24. szerda

Szerda. Javult a helyzetem a gyárban. Már néha lélegzethez jutok. Ma jutott időm arra, hogy átnézzem a régi gyorsírás-könyvet, hogy kicsit felfrissítsem a tanultakat. Ugyanis hosszabb ideig tartó anyagokat mostanában nem diktálnak nekem.

Délelőtt a városban bejelentettem a *lakásváltoztatásomat.*

A CIKTA üzletben rátaláltam egy csinos csizmára, megvásároltam. Annyira szükségem van rá, hogy nem mulasztottam el az alkalmat. Most már nem fogom a következő telet is félcipőben átfagyoskodni.

Anyukám tegnap küldött csomagot, abban írta, hogy szorgalmasan köti a kosztümöt. Már alig várom, hogy elkészüljön. Lesz egy rendes új ruhám! Ha a télikabátot megvásárolom, a legfontosabb ruhaneműim már meglesznek, utána már csak apróságok vannak hátra: egy téli pongyola, egy fekete köpeny az irodába, egy pár papucs, amiket a havi fizetésemből sorban be tudom szerezni. Meg lehetek elégedve, mert ha visszagondolok az eltelt egy évre, sokat haladtam, amit részben a túlórákért kapott pénznek köszönhetek. Persze, a korábbi

fizetésem alig haladta meg a mostaninak a felét, tehát anyagilag igazán nem állok rosszul.

A városban délután megvártam Gyurkát. Láttam, mennyire el van maradva az üzlet könyvelésével, így segítettem neki. Később hazakísért.

Nem tudom, mi van a szobámban, valami *molyinvázió*? Mintha mindig kikelnének, és összevissza mászkálnának. Mindig vadászom rájuk. Szörnyen undorodom tőlük. Holnap vásárolok molyirtót.

A napokban voltam fenn a leendő helyemen körülnézni. Felvittem nyolc üveg lecsót és nyolc üveg őszibarackbefőttet. A kamrában ugyan kevés a hely, de majd csak el tudom helyezni valahogy. Szerettem volna előre alaposan letakarítani a polcot, ahová tettem az üvegeimet, de féltem, hogy megbántom vele a háziasszonyt.

Csütörtökön a kapuhoz hívtak, Gyurka várt rám. Azt mondta, hogy az édesapja kezd gyógyulni. Azt is említette, hogy Joli levelet írt, megtartják az esküvőt. Kért, hogy délután menjek le hozzájuk segíteni a sütemények készítésénél. Persze, hogy megyek, örülök, hogy részem lehet a készülődésben.

Délután lementem az üzletbe, zárás után együtt mentünk tovább. Út közben kicsit meg kellett állnom, mert a kerékpár ülésével volt valami baj. Gyurka – rossz szokása szerint – elöl ment, észre se vette, hogy lemaradok. Udvariatlanság részéről, hogy mindig elől halad. Engem nagyon zavar, ő meg talán észre sem veszi. Gondolom, ha apám látná, biztosan ezt is szóvá tenné.

A sütésnél én voltam a kisegítő. Azt hiszem, nem bízott bennem leendő anyósom, hogy én is tudok sütni, ezért engem segédmunkásnak használtak: daráltam a diót, mákot, kevergettem a tojásokat. A daráló valami selejt darab lehet, mert olyan nehezen ment, annyira meg volt szorítva a csavarja, hogy már kezdett fájni a karom munka közben. Próbálkoztam vele, de nem tudtam meglazítani.

Mikor végeztünk a sütéssel, Klárival jöttem haza.

Otthon még ma is jó ideig molyvadászatot rendeztünk Szerénkével. Megtaláltuk a fészket. Kilvádi néni díszpárnájából – amit az én ágyamra szokott helyezni – kerültek elő. Biztos nagyon régi párna lehetett.

Kik közé keveredtem?

Még aznap este elméláztam Gyurka viselkedésén. Tudom, őt is bántja sok minden. Nem megy az üzlet, sok pénzt kellett kivennie a család gondjai miatt, ami kezdő üzletnél pangást idéz elő, aztán édesapja betegsége, minden most jön közbe, mikor új életet akar kezdeni. A beígért „nagy rendelés" pedig csak nem jött be a Bányától, s nem sikerül elhelyezkedni sem, igaz, nem is nagyon jár utána.

Megértem mindezt, mégsem fogadom el, hogy tanult ember létére ilyen csiszolatlan legyen a viselkedése. Megint nagyon ideges, idegenek előtt sérteget, rendelkezni akar velem, és parancsoló hangot használ. Téved, ha nálam ezzel célt akar elérni. Ne tévesszen össze Nellivel, akivel szemben szintén ilyen nyers és modortalan. Ha valakit ugráltatni akar, akkor fogadjon fel cselédet. Igaz, jó modorú emberek velük is udvariasan bánnak.

Nálunk, családi körben sosem volt szokás az ilyen hangnem. Mindig kértünk, ha valamit akartunk egymástól. Nem tudtam attól a gondolattól, félelemtől szabadulni, hogy mit várhatok később tőle, ha már most így viselkedik? Korábban is tapasztaltam, hogy hasonló hangnemben beszél otthon, s általában, náluk mindnyájan egymással. *Folyton veszekednek.* De arra gondoltam, hogy velem szemben más lesz. Tévedtem?

Mások szívesen gondolnak vissza a jegyesség idejére, finoman, szeretettel bánnak egymással. Ha később nem értenek egyet, akkor változik meg a helyzet, de ez sem törvényszerűen. Eddig soha nem jutott eszembe az a gondolat, ami egész délután rágta a lelkemet: Úristen! Mibe, micsoda emberek közé kerültem? Minek kellett megismernünk egymást? Miért? Miért hízelgett annyira kezdetben? Én nem változtam. Most,

mikor már a jegyességen is túl vagyunk, most kell belátnom ezt a borzalmas tényt, hogy jobb, ha inkább egyedül járom tovább az utamat…

Nem tudom úgy elképzelni a házaséletet, hogy egymást állandóan rendreutasítják, flegmán, nyers hangon beszélnek, mások előtt megszégyenítik a társukat. Mintha ellenségek lennének, akik össze vannak láncolva, mintha ez a kötelék egész életükre ránehezedne, kellemetlen, súlyos kötelékké válna, amitől nem tudnak szabadulni, és kénytelenek egymás közellétét állandóan elviselni.

Akik szeretik egymást, akik önszántukból kötik össze életüket, a szeretet megköveteli a *gyöngéd, finom viselkedést* egymással szemben mások előtt és családi körben egyaránt.

Ismertem olyan házastársakat még Marosvásárhelyen, akik mindig udvariasan, szeretettel beszéltek egymással. Egészen meghatott egy házaspár története. Egy helyes, kék szemű fiatalasszony, mellette egy csinos, barna, elegáns férj, aki egyszerű kishivatalnokként dolgozott az Iparkamarában. Velük volt három aranyos kék szemű kisgyermek; egy 4-5 éves kislány lehetett a legnagyobb, aztán még egy fiatalabb lányka és egy kisfiú, akit még kocsiban toltak. Mindnyájan, a házaspár és a gyermekeik helyesek, filmvászonra valók. Egyik alkalommal láttam, amikor a nő kihívta a férjét a hivatalból, szeretettel, örömmel üdvözölték egymást. A férfi előbb kezet csókolt a feleségének, és utána csókolta meg az arcát.

Mindhárom gyermek aranyos és szép. Látszott rajtuk, hogy igazi, mély szerelem gyümölcsei. Szerintem olyan házasságból születnek szép gyermekek, ahol a szülők szeretik, és egyetértésben élnek egymással.

Hasonló volt a Háromszék megyei Páva községben egy rokon tanító-házaspár esete. Őket is mindig csodáltam, mert – bár a két felnőttet egyáltalában nem lehetett szépnek nevezni, de gyermekeik gyönyörűek, ők is szeretetben éltek. Most is látom magam előtt arcukat, boldog mosolyukat.

Az említett találkozások becsületére váltak volna olyan pároknak, akik mézesheteiket töltik, vagy jegyesek. Pedig mindkét házaspár, amelyet említettem, egész biztosan már több éve házasok. Egyik pár sem élt nagylábon, kis fizetésűek és mindkét helyen több gyermekkel. Ilyen gondolatok jutottak eszembe, amíg jó későn el nem nyomott az álom.

1947. szeptember 26. péntek

Ma délelőtt mindenki gyanakodva figyelt engem az irodában. Többen kérdezték, mi bajom van? Pedig annyira igyekeztem magamon uralkodni, úgy látszik, sikertelenül. A megbántottság nyílván kiütközött az arcomra.

A tagnapi süteménykészítésnél a *mák darálásával* megerőltettem a karomat, most alig bírok a gépen írni. Alig lehetett hajtani a gépet, segíteni pedig nem tudtam magamon, mert annyira meg volt szorítva a daráló csavarja. Később leendő anyósom szólt a fiára, hogy lazítsa meg, mert nem lehet vele dolgozni. Én inkább ledaráltam volna úgy, ahogy volt, bármilyen nehezen is, szólni nem akartam, mert féltem, hogy megint gorombáskodni fog miatta. Elég volt a sértegetéseit addig eltűrnöm!

Munka közben is eszembe jutott kettőnk helyzete. Jobbnak látom az *eskövőnket elhalasztani.* Nekem úgyis még legalább egy évre volna szükségem ahhoz, hogy az elképzelt, és nélkülözhetetlen tárgyakat előteremtsem magamnak. Addig majd eldől a dolog vagy így, vagy úgy.

Félek összekötni vele az életemet. Azt hiszem, korom miatt nem kell elsietnem, jó, ha meggondolom, hogy mit teszek. Inkább nem megyek férjhez, mint hogy rosszul sikerüljön. Velem nem fog senki rendelkezni, nekem nem fog senki parancsolgatni. Vagy egyenrangú társa leszek, vagy inkább maradok magamban.

A hozzátartozói azzal kecsegtetnek, hogy majd megszokom, hogy körülötte kell ugrálni.(!) Nyílván így szokás a régimódi munkáscsaládoknál. De nagyon tévednek. Nálam ilyesmire ne számítsanak. Családunkban nem volt szokásban az efféle

viselkedés. Én magamtól is megteszek mindent a kedvére, de nem parancsszóra, nem vagyok, és nem leszek senkinek a háztartási alkalmazottja. Az biztos, hogy az én otthonomban minden rendben lesz, mindennek helye lesz. Nem úgy, mint náluk, hogy egy zokniért fel kell fordítani az egész lakást.

Ilyen gondolatok közben lassan telt a délelőtt, alig vártam, hogy kiléphessek a gyárkapun. Otthon az új, nagyanyámtól kapott tiszta gyapjúval töltött, szép brokátpaplanokra varrtam föl a gombokat, majd kicsit lepihentem. Később hallottam meg a motorzúgást.

Gyorsan elpakoltam mindent és mentem ajtót nyitni. Csak néhány percre jött Gyurka, mert Bedére készül. Kértem, érdeklődje meg pontosan, mi van apám áthelyezése körül? Hamar elment, én is igyekeztem minél előbb nyugovóra térni. Olvasni kezdtem, de annyira belemelegedtem, hogy dél lett, mire letettem a könyvemet.

Joli esküvője

Szeptember 27-28. szombat-vasárnap

Legszívesebben itthon maradnék. Joli nekem nem szólt, és meg sem kérdezett, hogy ott leszek-e az esküvőjén. Talán annyira természetesnek tartja, vagy éppen ellenkezőleg? Én a helyében leendő sógornőmet bizony néhány kedves szóval meghívtam volna. Valószínűleg – apjuk betegsége miatt – egyetlen fiútestvére vezeti majd be a templomba a menyasszonyt. Ebben az esetben én majd ott lézengek egyedül? Ezért említettem Gyurkának, hogy nem megyek a családdal, inkább beülök a padba, s utána elmegyek a Katolikus Akadémiára, mert az előadások szombaton vannak, – de ő erről hallani sem akart. Megígérte, hogy délután feljön értem, autóval vagy motorral, együtt megyünk hozzájuk. Azt viszont magamban már eldöntöttem, ha mégsem jön értem, akkor én egyedül nem megyek, mert hívatlan vendégnek érezném magam.

Sietnem kellett, mert délután négyre beszéltük meg a találkozást. Csodák csodája, ma nem késett el, még teljesen el se készültem, amikor megjelent! Böbére azonban várnunk kellett. Mikor megérkeztünk, Joli már készen állt. A vendégek nem futottak be időben, ezért az egész menet késve indult el.

A nagy forgatagban nem éreztem valami jól magam. Csak annak örültem, hogy *anyukám is itt van.* Gyurka azért ment Bedére, hogy őt behozza, s ezt a meglepetést eszelte ki. Meghatott a kedvessége. Nyugodtan tudtunk beszélgetni, amíg várakozni kellett. Elmondta, hogy apuka fölkereste a Művelődésügyi Minisztériumot az áthelyezése ügyében, de azzal, aki illetékes az ügyben, nem sikerült találkoznia. Az esküvőn azonban jelen volt Joli leendő férjének (Német Jenő, zenetanár) egy közeli ismerőse, minisztériumi osztálytanácsos, akivel tárgyaltunk az ügyről. Készségesen megígérte, hogy a hivatalában utána néz a dolognak, és tájékoztatni fog bennünket a helyzetről.

Gyurka egész este borús hangulatban volt. Azt hiszem, legjobban az esküvő kiadásai bántották, mivel neki kellett mindent intézni, és fedezni mindenféle kiadást.

Anyukával éjféltájban kerültünk haza, még sokáig beszélgettünk, mire elnyomott az álom.

Másnap reggel viszont későn ébredtünk. Gyurka kopogott be az ajtón, együtt készültünk misére. Délután végre kettesben maradtam anyukával, így szóba kerülhettek a saját dolgaink. A lakás, az állás, a dolgozó nők nehéz helyzete. Eddig minden gondomat-problémámat elhallgattam előtte, sohasem panaszkodtam. Nem akartam ezekkel is kellemetlen perceket okozni neki, de most úgy éreztem, hogy meg kell tennem. Mindent őszintén föltártam előtte.

Késő délután Klárival együtt mentünk a Nagyállomásra. Nagyon bántott Gyurka lehangoltsága, megijedtem elszánt arcától, amikor itthonról útnak indultunk anyukával. Ő viszi vissza motorral. Amint megérkeztünk hozzájuk, azonnal megértettük kedélyállapotának okozóját, mert ott nemcsak ő, de mindenki olyan lehangolt állapotban volt, akár egy temetésen.

Sajnáltam Annus nénit, láttam rajta, hogy a sírást alig bírja visszafojtani. Ki tudja, mi zajlott le addig, amíg mi nem voltunk ott. Én pedig nem akartam érdeklődni. Joli házassága nem bánthatja őt, hiszen a férje zenetanár, szimpatikus ember. Talán egyetlen tanult ember a családjukban. Én Klárival együtt jöttem haza.

Otthon rendezgetni, csomagolni kezdtem. Fél tíz lehetett, mikor motorzúgás után Gyurka bekopogott. Már az előszoba ajtó is zárva volt, Kilvádi néni nyitotta ki. Most, kivételesen nem haragudtam rá, hogy ilyen későn jött, mert engem is zavartak a történtek. Nem tudtam, mi bánthatja ennyire. Éreztem, azért jött hozzám, hogy kicsit megnyugodjon, mert otthon náluk ideges, zaklatott az egész család. Náluk minden másként történik, mint a mi családunkban. Mi örülünk, ha együtt lehetünk, és ha együtt vagyunk, vidám élménybeszámolókat tartunk, jól érezzük magunkat egymás társaságában, gyakran társasjátékot játszunk, kártyázunk, sétálunk, kirándulunk együtt. Sosem fogom megérteni, miért háborúzik folyton a családja, miért civakodnak, ha összegyűlnek? Éles veszekedések helyett inkább egymás jelenlétének örülnének.

Költözködés a világ végére

Salgótarján, 1947. szeptember 29. hétfő

EBÉD UTÁN kezdtem csomagolni a holmimat, és megkezdtem a költözést. Nem volt könnyű apránként mindent áthordani, ráadásul partnak fölfelé visz oda az út. Klári eljött nekem segíteni, együtt cipeltük a hegyre a csomagokat. Az utolsó fordulónál már Gyurka is ott volt, aztán nemsokára Klárival együtt ment el, őt kísérte haza, így én hamar ágyba kerülhettem; ma még Kilvádi néninél aludtam.

Utolsó estét töltöttem a régi lakásban. A molyoktól ugyan megszabadultam, de itt a holmimat mindig biztonságban tudtam, Kilvádi néni mindenre ügyelt. Ott félek a gyerekektől. Nem szeretném, ha a dolgaim között turkálnának. Remélem, hogy az ilyesmit megtiltják nekik, mert kellemetlen lenne rájuk szól-

nom, ha mégis megtörténne. A háziasszonyom csendes asszonynak látszik. A jó Isten segítségét kértem az új lépésemhez.

Délután még fölvittem az itt maradt dolgaimat: vázákat, virágokat, képeket, befőtteket. Már berendezkedtem, csak a könyvespolc elrendezése maradt hátra. Este visszamentem a régi helyemre. Visszaadtam Kilvádi néninek a kulcsokat, megköszöntem velem való fáradozását, elbúcsúztam tőle, és Szerénkétől.

Elfárasztott a csomagolás, cipekedés, rendezkedés. Alig vártam, hogy lepihenjek. Kértem Gyurkát, menjen haza korán, nagyon rám fér a pihenés. Olyan idegen itt minden. Az előszoba felőli ajtóhoz, éppen ahhoz, amelyik az utcára nyílik, nincs kulcs, nem tudtam bezárni. Ezért odahúztam a harmóniumot, ami nehezen ment egyedül.

Szerda. Nem mondhatnám, hogy *első éjszaka az új helyen* nagyon jól aludtam volna. Szokatlan a fekhelyem. Azt hiszem, fázni fogok itt a paplan alatt, pedig a takarót el akarom küldeni Pityunak, mert említette, hogy fázik éjszakánként.

Munka után a lakásban nagyon hideg volt, kézimunkázni se bírtam. Beburkolóztam a takaróba és olvastam.

Hat óra után indultam kórus-próbára. Csendesen nyitottam az ajtót, Péter atya elém jött. Amikor beléptem, *megéljeneztek*. Csak néztem körbe, miközben arra gondoltam: milyen jó itt, otthonosan érzem magam. A templom kántora hozzám jött, és gratulált, mert még nem találkoztam vele, mióta menyasszony vagyok. Ő pedig vőlegény, ezért én is kifejeztem neki jókívánságaimat. Azonnal helyet készítettek nekem, mert egy családias összejövetelről tárgyaltak. Vasárnap ünnepség lesz, amelyen én is szeretnék jelen lenni.

A kórus tagjainak összetétele megváltozott. Most csupa komoly ember vett körül. Lejött közénk az új házfőnök atya. Barátságos, szívélyes volt hozzánk, megengedte, hogy majd a zártkörű rendezvényen a közönség távozása után táncolhassunk.

Az új otthonom távolabb van, mint az előző, közben egy hosszú, keskeny és sötét zugon kell áthaladnom. Mégis szeret-

nék hetenként legalább egyszer megjelenni az énekpróbákon. Úgyis olyan egyedül érzem magam, legalább ott találkozzam ismerősökkel.

Hazaérve, az udvarból láttam, hogy a szobámban ég a villany, azt hittem, Gyurka vár rám. De tévedtem, senki sem volt ott. El se tudtam képzeli, ki kapcsolta föl a villanyt? Tíz óra után feküdtem le. Félek ezen a környéken. Most is, lefekvés után mintha lövéseket hallottam volna.

1947. október 2. csütörtök

Talán éppen ezért, ***mára virradóan, álmomban szörnyű vérengzést láttam***. Valamilyen utcai háború, vagy forradalom lehetett. Egy nagy házban, inkább raktárban tartózkodtunk. Tüzelőfák nagy rakásokban szanaszét hevertek. Három pár esküvőjét tartották: az első egy csúnya, idős pár volt, a másik pár fiatalabb, végül mi következtünk volna Gyurkával, szörnyű zűrzavarban körülöttünk. Először az idős pár esküvője folyt, nekünk ott kellett volna állni mellettük, de én inkább a másik fiatal pár vőlegényével sétáltam egy kopár mezőn. Mire visszaértünk, elkéstünk. Bennünket már nem eskettek meg. Aztán amikor fölébredtem, nagyon örültem, mert az álmoskönyvek szerint, ha menyasszonynak látnak valakit, az hamarosan meghal.

Álmom folytatódott: szembe jött velünk egy félelmetes alak, kezében gépfegyverrel. Azt mondta: ne haragudjunk, de kénytelen egy sorozatot ránk leadni a fegyverből. Szinte bocsánatot kért, mielőtt megöl. Végigsöpört a fegyverből az utca egyik oldalán. Én akkor Piroska barátnőmmel – akit eddig sehol sem láttam – gyorsan egy nagy farakás mögé húzódtunk. Igyekeztem úgy helyezkedni, hogy a bal felem, a szívem oldala legyen védett helyen. Nyugtalanul Gyurkát kerestem mindenütt. Nemsokára Pirkóval kézen fogva igyekeztünk minél távolabbra kerülni a helyszíntől, miközben egy kislányt láttunk félig leesve egy székről, torz arckifejezéssel, a szeme félig nyitva, véresen, – borzasztó látványt nyújtott. Álmoskönyv szerint: veszedelmet jelent!

Nem kellett sokáig várnom, már délután kellemetlenség ért. Amint hazaértem és kinyitottam a szekrényemet, benne mindent felforgatva találtam! Minden holmim máshol volt, mint ahová én szép rendben elraktam. A cukornak legalább fele hiányzott, a hagymából, mákból úgyszintén. Még csak két napja vagyok itt, és máris ilyen dolgok történnek… Jól kifogtam. Ki járhatott itt? Talán a háziak? De hogy jönnek ahhoz, hogy belenyúljanak más holmija közé? Nemhiába aggódtam, hogy minden ajtó nyitva van, ugyanis a szomszédos szoba felé is nyílik egy ajtó, nem csak az utcára. Nagyon bántott az eset, sírva fakadtam, hogy ilyen helyzetbe kerültem. Én dolgozom megszakadásig, gyűjtögetek, hogy végre valamennyire összeszedjem magam a menekülés után, és mások lelkiismeretlenül meglopnak.

Remélem, holnapra elkészülnek a zárak, akkor be tudom csukni a szobámat, ha elmegyek itthonról. Az élelmiszert azonban máris átpakoltam másik szekrénybe, és lezártam. A szekrénykulcsokat magamnál fogom tartani, a lakás kulcsát átadom a háziasszonynak, hogy ő feleljen mindenért. Nem akartam megbántani a házinénit, ezért most nem szóltam a történtekért. Gondolom, hogy a gyerekek dézsmálták meg az ennivalót. Ezután elővigyázatosabb leszek, és ha az sem használ, akkor más helyet kell keresnem.

1947. október 4. szombat

Amint hazaérek, látom, nyilván megint turkáltak a holmim között, mert mióta lezártam a szekrényt, közben nem fordult elő, csak most. Egyébként a házinéni is, a lányok is kedvesek hozzám, olyan nehéz elhinni, hogy ilyesmire képesek lennének.

Az Akadémia a litánia után kezdődött, Irénkével várakoztam, mivel korán érkeztünk. Az előadásokon találkoztunk egy tanárnővel, aki – Irénke szerint minden gyűlésen megjelenik és felszólal, – néha többször is. Amikor bejelentik, hogy felszólalások következnek, ő azonnal feláll, most is úgy történt. Gyakran már nevetnek rajta.

Hozzászólását a közönség ellenszenvesen fogadta. Egyébként a hölgy elég tájékozott, azt hiszem, hogy őt jelölték képviselőnek. Az akadémia után Gyurka várt, motorral vitt haza. Otthon befűtöttünk, mert nagyon hideg a szoba, aztán megjavította a villanyt, mert nem tudtam használni. Utána próbálta javítgatni a harmóniumot, mert nagyon lehangolt. Jó lenne néha játszani rajta. Mikor magamra maradtam, mosdás után korán lefeküdtem, kicsit olvastam még.

Vasárnapra nagyon lehűlt a levegő, dideregtem a szobában, egyébként sem éreztem jól magam, ezért körbecsavartam magamat egy pléddel és úgy tudtam átmelegedni. Utána jó melegen felöltöztem, s úgy indultam a templomba. Ott találkoztam Gyurkával, aztán az egész napot együtt töltöttük. Böbénél akart ebédelni. Én is kínáltam, de csak néhány falatot evett. A végén mégse ment el. Ő is olvasott, később pedig mikor már kezdett sötétedni, a harmóniumot nyaggatta. Én meg lustálkodtam.

Egyszer csak megszólal: jó lenne összeházasodni**.** Gondold meg, ott lakhatnánk, elférnénk a lakásunkban. Nem tudom miért, de erre nem tudom rászánni magam. Pedig mostanában Annuska néni nagyon igyekszik, kedves hozzám, én mégis nagyon *félek ettől a lépéstől*. Eltekintve attól, hogy a gyártól, a munkahelyemtől legalább négy kilométerre laknak, gyalog majd' egy órába telne megtenni ezt a távolságot. Korán kellene indulnom, akkor, amikor itt fölébredek. Aztán a saját otthonomban akkor végzem el a teendőket, amikor kedvem van hozzá, akkor pihenek, amikor időm engedi, amikor jólesik, nem szólhat bele senki. Ott mindig mindenkihez nekem kellene alkalmazkodnom. Nem, ez nekem sehogyan sem tetszik, s ezt nem is titkolva, elmondtam neki.

Gyurka elolvasta a *Szent, meg a rajongója* című könyvet, amit én ajándékoztam neki. Én meg észre se vettem, mert közben elaludtam. Arra ébredtem, hogy fölállt, letette a könyvet és korán elköszönt. Én még olvastam egy rövid ideig.

1947. október 6. hétfő

Munkanap van a gyárban, azért a nap tiszteletére ünnepséget rendeztek. Én azonban évek óta nem megyek el ilyen ünnepségekre, mert mindent kiforgatnak a maga valóságából, ezért most is magamban emlékeztem meg hőseinkről.

Megdöbbenve értesültem arról, mi történt Réti mérnökkel. Állítólag ajtón keresztül *belőttek a szobájába*, és hasba találta a golyó. Megoperálták. Nagyon sajnálom, mert valami félreértés történt, nem is őt szemelték ki áldozatul, más ember helyett járt szerencsétlenül. Micsoda biztonság ez? És megszüntették a csendőrséget, pedig az ilyen strici-banda között csak azok tudnának rendet teremteni.

Bátyám hazatért a fogságból!

Salgótarján, 1947. október 7. kedd

ANYUKÁM SZÜLETÉSNAPJA, ma 53 éves. A jó Istent kérem, adjon neki idős napjaira nyugalmat, derűt, örömet, jutalmazza meg fáradozásaiért és önfeláldozásáért, amit értünk, családjáért tett. Sajnos személyesen csak szombaton tudjuk felköszönteni.

Öröm ért ma: kihívattak a főkapuhoz. Telekék jöttek az örömhírrel, hogy kedves ***bátyám, Gyugyi végre hazajött a fogságból****!* Saját kezűleg írt levelét hozták el nekem. Már tegnapra vártak. Megüzentem velük, hogy vasárnap hazamegyek. Istenem, milyen boldog vagyok. Lám, a jó Isten meghallgatta imáimat, végre épségben megérkezett! Elhatároztam, hogy amint lehet, megyek és meglátogatom!

A gyárban egész héten nagy volt a forgalom. Sok munkám mellett egy rendkívüli kimutatást is le kellett írnom. Az összes gépet, kemencét, motort, minden fölszerelést, kimutatásba kellett foglalni. Ezen kívül még két délután is túlóráztam, szinte minden nap tovább maradtam. Hozzá tartozik a munkámhoz, az állásomhoz, hogy amikor nap közben nem végezzük el, túlórában is el kell látni a teendőket.

Mindez Gyurkának nem tetszett, többször tett, miatta megjegyzést. Úgy látszik, nem bízik bennem. Talán arra gondol, hogy randevúzunk a munkahelyünkön, s aki dolgozó nő, már nem lehet tisztességes? Nyugodt a lelkiismeretem, mert még gondolatban sem vétettem a menyasszonyi hűség ellen. Megalázó rám nézve még a gondolat is, ha gyanakszik, és azt hiszi, hogy nem a munka miatt maradok bent az irodában. Azt sem én válogatom meg, hogy kivel kell eltöltenem az időt. Azzal kell bent maradnom, aki éppen a napirenden levő üggyel foglalkozik. Akár öreg az illető, akár fiatal, akár csúnya, akár csinos. Nem választhatom ki, de nem is érdekel senki.

A lakásommal sincs minden rendben. Nem lehetek nyugodt. Mostanában megint mindig fel van túrva a holmim. Pedig már szóvá tettem Bébinek (ő a legidősebb lány a gyerekek között). Kértem, figyelmeztesse a kisebbeket, ha még egyszer előfordul, szólok a mamájuknak. Végre elkészültek az új kulcsok, le tudok zárni mindent.

Szombatra tervbe vettük az utazást, azonban Gyurkának fontos tárgyalása lesz délután. Mivel nem tudok korán hazaindulni, meglátogattam Szerénkét, és négy óra után mentem az üzletbe. Út közben – mint mondta – „benéz" az adóhivatalba, én várjam be őt náluk. Sajnos, már hat óra is elmúlt, mire odaérkezett. Úgy vettem észre, hogy nem is akart ma indulni. Arra gondoltam, csak az akadémiai előadásról akart távol tartani. Csak húzta, halasztotta az időt, míg végül este lett, amikor már tényleg nem indulhattunk neki a hosszú útnak.

Haragudtam rá, hogy ennyi ideig kellett rá várnom. Már nélküle akartam elindulni, de Annuska néni kért rá, hogy ne tegyem. Így aztán ott aludtam náluk, illetőleg csak szerettem volna aludni. Nem bírtam, mert „csipkedtek" (nyílván tele van a lakás poloskával)! Na, még csak ez hiányzott nekem! Összevissza csíptek-martak a vendégszerető bogárkák, daganatokkal-vörösfoltokkal lett tele a testem. Már sírtam kínomban. Éppen úgy jártam, mint első nap az öreg Pali bácsinál, amikor Pityu bátyámmal odaköltöztünk. Csak azt nem értem, hogy

lehet ilyen körülmények között élni, és nap-nap után aludni? Imádkozni kezdtem, de semmi nem használt ellenük, csak reggel felé nyomott el az álom.

Első találkozás fogság után

Bede-puszta, 1947. október 12. vasárnap

REGGEL INDULTUNK el szüleimhez, a szörnyű éjszaka után. Álmosságom ellenére kellemesen telt az út. Az zavarta meg csupán, hogy valami semmiségen megint összevesztünk, mert még otthon egy kicsit ugrattam, ő meg komolyra vette. Nem tudom megszokni, hogy vele nem lehet viccelni!

Igyekeztem sietni, hogy mielőbb láthassam kedves bátyámat, akit háromévi orosz fogság után végre hazaengedtek! Nagyon vártak és örültek nekem otthon. Pityut is otthon találtuk, ő is befutott az örömhírre. Anyukám odasúgta, hogy Gyugyi tegnap délutántól folyton kifelé figyelt: mikor jön már az én „kishúgám"? Minden olyan jó volt és szinte hihetetlen: tényleg itt van, valóban ő az? Csak mesélt, és mesélt mindenről, ami vele történt. Érdekes megfigyeléseket tett és olyan tapasztalatokra tett szert, amit nem lehet elfelejteni. Hiteles adatok, személyesen szerzett tények vannak birtokában. Ő aztán tudja, mi van ott az Urálon túl!

Ebédre meghívták Lucfalvára az egész családot. Együtt van a két család, mint régen. Csak Piroska néni könnyezett, mert eszébe jutott fia, aki nem lehet jelen a baráti találkozón, mivel a Tiszába fulladt fürdés közben. Icát, a védőnőt délután meglátogattuk. A férje szintén fogságban volt, nemrég' jött haza. Épp ellenkezője Gyugyinak; annakidején nyilas volt, most meg már belépett a kommunista pártba.

ZÁRSZÓ

Bede-puszta, 1947. október 13. hétfő

Végre, három év után teljes a család, szüleimnél találkoztunk; ők most olyan kicsi lakásban élnek, hogy nem férünk el benne: Ilyenkor a jómódban, nagy lakásban élő Telekék egy-két szobával kisegítenek.

Reggeli után leültem bátyám mellé, hallgattam az élménybeszámolóját. Beszélt az orosz nép szokásairól, természetéről. Azt mondja, hogy az örmények olyanok, mint nálunk a cigányok. „Kultúrnépről" lévén szó, az egészségügy helyzetéről is szó esett. Elmondta, milyenek a „modern WC-k" – a patakpart. Aztán a nők „szégyenérzete" – ami náluk ismeretlen fogalom.

Megemlítette a láger-élet borzalmait, a visszaéléseket. Rettenetes, elképesztő dolgokról tett említést. Azt is elmondta, hogy kivételek természetesen vannak, – de nem sok – olyan emberekkel is találkozott, akik a hadifoglyokat embernek, nem pedig állatnak tartották.

Bátyám a fogsága végefelé Moszkvában és környékén vasútállomásokat festett néhány fogolytársával. Akkor már viszonylag jobban ment a sora, szabadon közlekedhetett és rendes kosztot kapott. Az állomás-épületek festésénél a csoportot ő irányította. Képzelem, milyen gyönyörű munka került ki a kezük alól, milyen művészi munkát végeztek! Bátyám ugyanis sokoldalú, tehetséges ember, és mellette jó kézügyességgel áldotta meg a Teremtő. Már felsős diákkorában, Miskolcon zenélt, rajzolt, portrékat, tájképeket festett. Csodálatos töviskoszorús Krisztusfej látható az egyik festményén. És ennek egy idő után ott is hasznát vette, megtalálta a helyét, amikor rájöttek művészi érzékére. Megsegítette a jó Isten, meghallgatta imáimat, kérésemet, hogy vigyázzon rá, és hogy hírt kapjunk róla. Az is megtörtént, s most itt ülünk egymás mellett, s ő élménybeszámolóját tartja.

*

Örültem, hogy együtt lehettem vele, de sajnos, hamar eljött a dél. Anyukám ebédre finom túrós csuszát készített. Mindnyájan jó étvággyal fogyasztottuk el a hatalmas adagot!

Ebéd után indultunk vissza Salgótarjánba, a vőlegényemmel. Féltem az úttól, nemhiába, mert hideg szél fújt velünk szemben. Három óráig tartott az utunk; ezt a távot gyalog is megtettük volna ennyi idő alatt, ha nincs ez a zord szél. Izomlázam lett, mert még a kis emelkedéseken sem tudtam felhajtani a biciklit, tolni kellett. Ezért aztán Gyurka elkésett a Vízválasztón rendezett tárgyalásról, amiért eleget hallhatott a mamájától. Pedig most, véletlenül, egyszer, nem ő volt a hibás. Valóban nagyon kellemetlen út állt mögöttünk.

Hazafelé benéztünk az üzletbe. Sokáig időztünk ott, mert Gyurka egy biciklit állított össze, én is segítettem neki. Már szívesen indultam volna haza, de arra kért, ne sajnáljam ezt a rövid negyedórát, várjam meg. De ez az idő hosszúra nyúlt, már nyolc óra lehetett, amikor Klárihoz értünk. Ott találtuk Annus nénit és Böbét is, hosszú ideig beszélgettünk még, ezért aztán nagyon későn érkeztem haza. Jó forró teát ittam egy kiskanál rummal, és fáradtan hajtottam fejem a párnámra.

Vége a 6. fejezetnek

A 7. fejezet következik:

Esküvő Szirákon

A szerző Hévízen, társaságban